

การศึกษาในระดับชุมชนเมืองปัตตานี

การศึกษาในระดับชุมชนเมือง เป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบทั้งในด้านกายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ สังคม การใช้ที่ดินและการบริหารการปกครอง ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในการแสดงออกถึงลักษณะชุมชนเมืองปัตตานี พร้อมทั้งวิวัฒนาการที่เป็นมาแต่อดีต เพื่อทราบถึงแนวโน้มที่คาดว่าจะ เป็นต่อไปในอนาคต และปัจจัยต่าง ๆ อาทิ โครงการพัฒนาของรัฐที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวของชุมชน เพื่อเป็นการวิเคราะห์เบื้องต้น และเป็นแนวทางในการวางแผนการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับชุมชนในลำดับต่อไป

สภาพทางกายภาพ

1. ขนาดและที่ตั้ง

ท.ม.ปัตตานี มีพื้นที่ 4.54 ตร.กม. ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 6° 51' - 6° 53' เหนือ และลองจิจูดที่ 101° 14' 29" - 101° 15' 51" ตะวันออก (เพิ่ม นิลรัศมี 2520, 29-30)

2. เขตการปกครอง

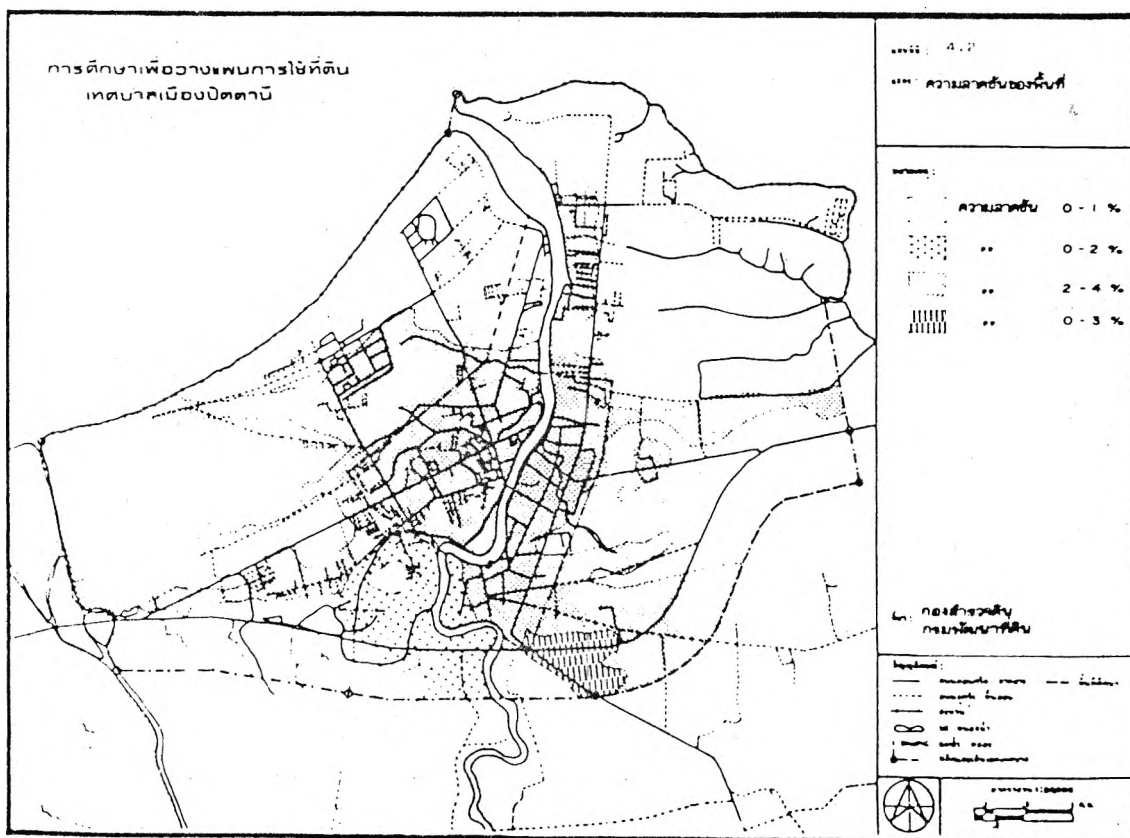
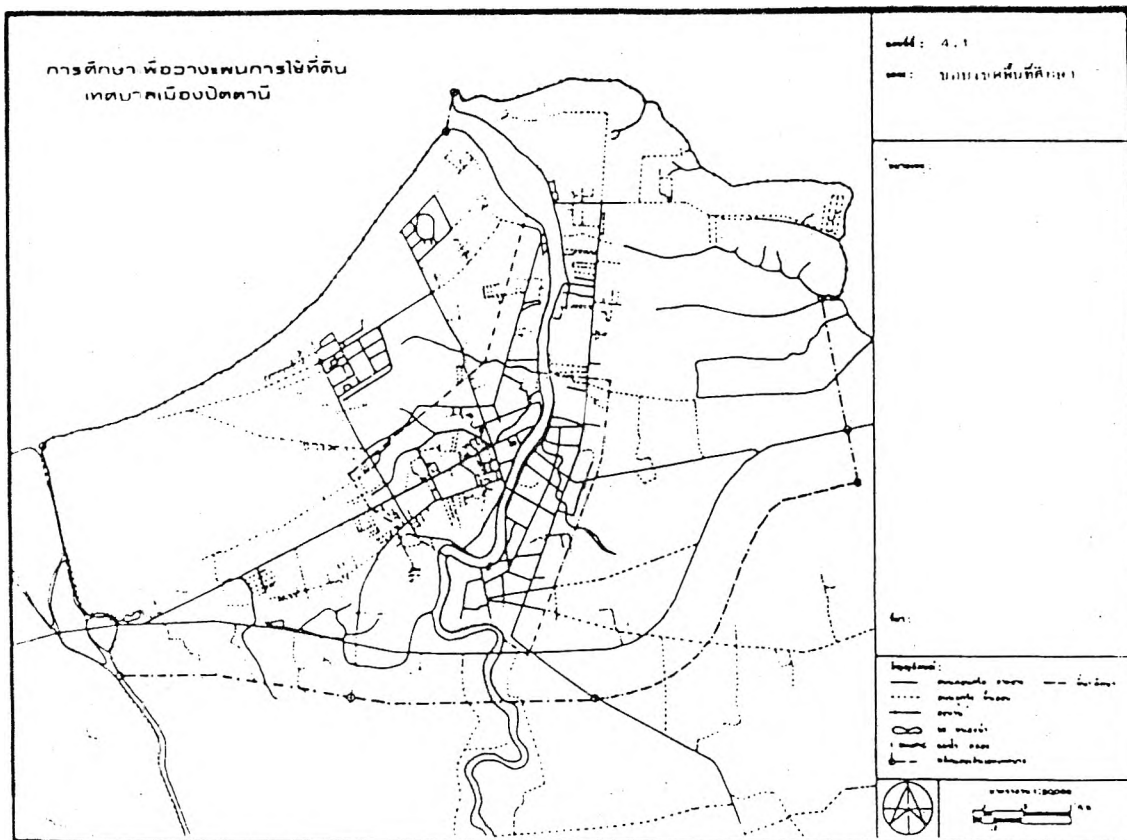
ท.ม.ปัตตานีมีอาณาเขตการปกครองครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบล คือ ต.สะบารัง ทางฝั่งตะวันตก ต.อาเนาะรู และ จะบังติกอ ทางฝั่งตะวันออก

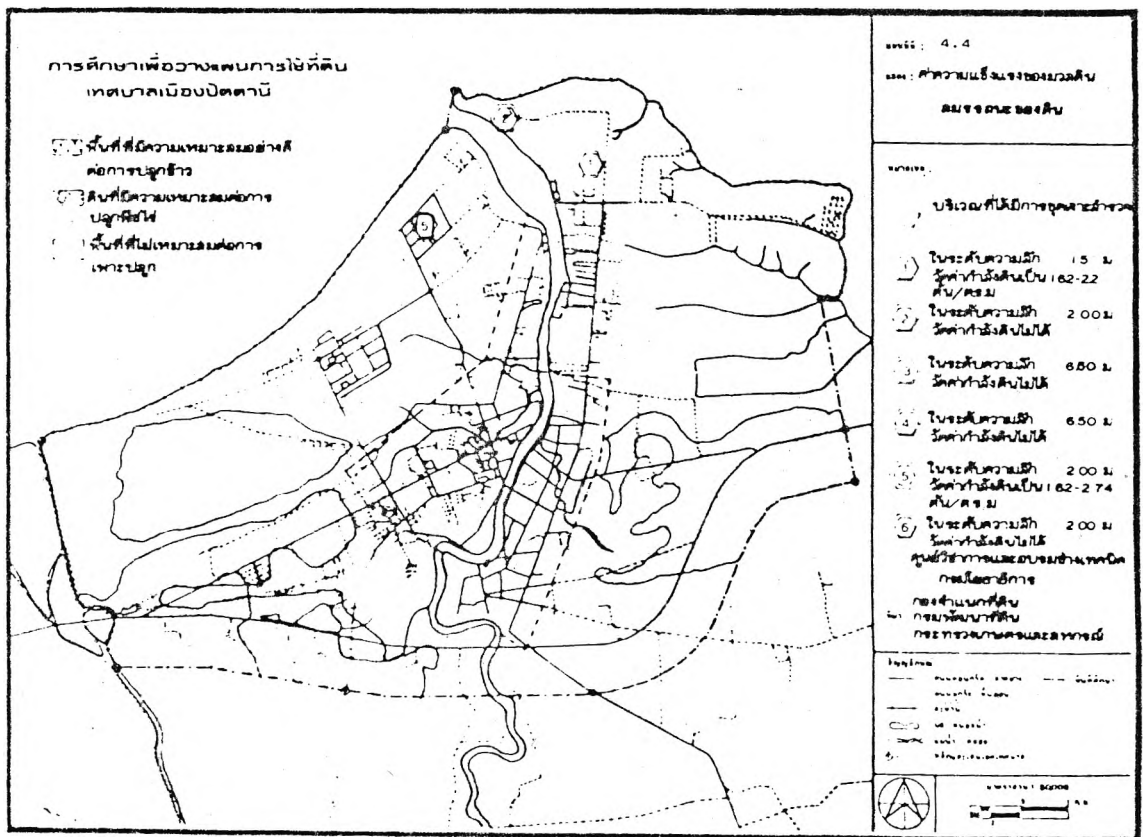
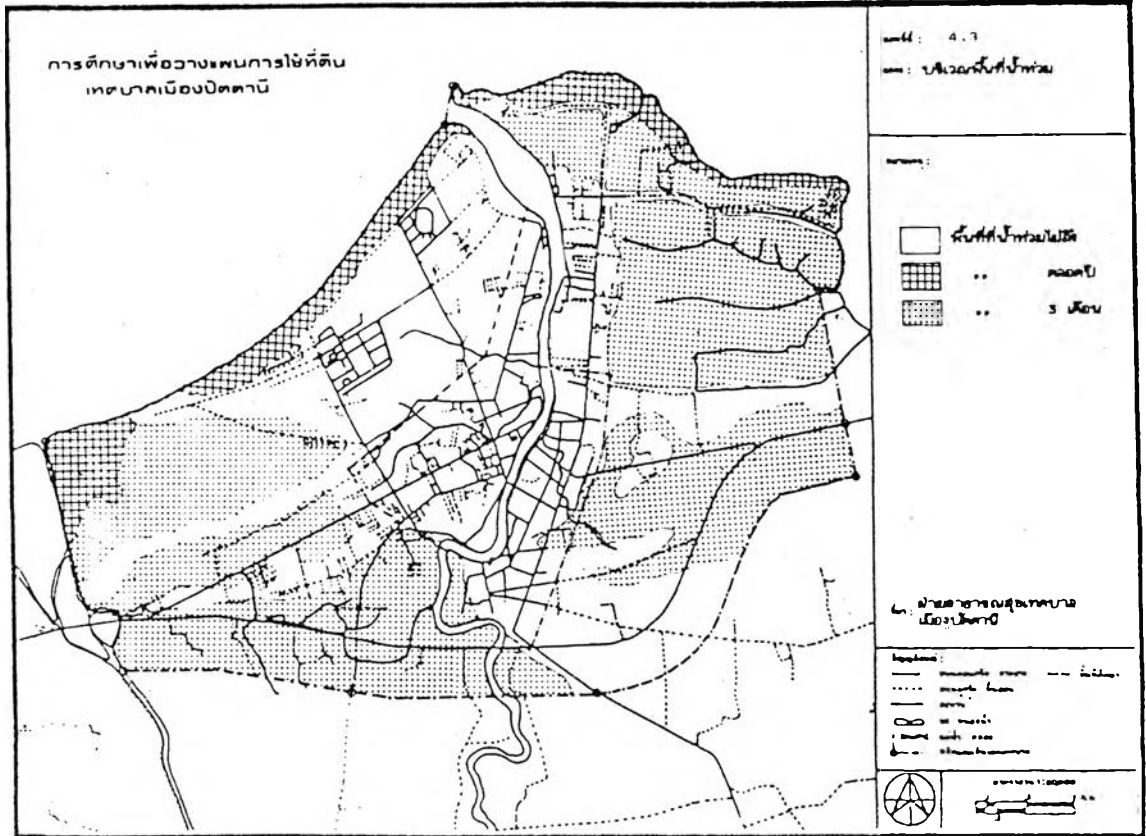
3. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

การกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษา (กองผังเมืองรวม สำนักผังเมือง) พิจารณาจาก

1. บริเวณพื้นที่ปลูกสร้างอาคาร (Built-up area) ในปัจจุบัน
2. การเติบโตและทิศทางการขยายตัวจากอดีตและปัจจุบัน ซึ่งจะมีแนวโน้มเป็นไป

ในอนาคต

3. สภาพด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และการบริหารการปกครอง ที่มีผลส่งเสริมหรือขัดขวางต่อการขยายตัวของเมือง
4. ขอบเขตพื้นที่ศึกษายึดตามแนวเส้นทางที่ปรากฏเห็นได้ชัดทั้งเส้นทางธรรมชาติ ได้แก่ ลำคลอง ชายฝั่งทะเล และแม่น้ำ และเส้นทางที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ได้แก่ ถนน
5. ขอบเขตพื้นที่ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตของประชากรในท้องถิ่นในอนาคต

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมากำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาดตามแผนที่ 4.1 ซึ่งพื้นที่ศึกษาครอบคลุมพื้นที่ตั้ง ค. รุสะมิแล และบางส่วนของ ค.คอนรัก อ.หนองจิก ค.ปะกาอะรัง ตะลุโบะ และ บานา อ.เมือง

4. ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ศึกษาตั้งอยู่บนที่ราบดินคอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำปัตตานี และบนที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง โดยมีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่านกลางตัวเมือง บริเวณตอนกลางของพื้นที่ศึกษาสองฝั่งแม่น้ำเป็นที่ดอน มีความลาดชัน 2-4% ห่างจากบริเวณฝั่งแม่น้ำเป็นที่ลุ่มต่ำ ชื้นแฉะ มีลักษณะเป็นพรุ ความลาดชัน 0-1% ซึ่งบริเวณนี้ในช่วงฝนตกชุก จากเดือน คค.-ธค. จะมียน้ำท่วมขัง ส่วนบริเวณดอนเหนือ เป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึง (แผนที่ที่ 4.2 และ 4.3)

5. ลักษณะทางธรณีวิทยา

ก. ดิน

เนื่องจากเมืองปัตตานีตั้งอยู่ริมทะเลและมีแม่น้ำไหลผ่านกลางเมือง ดังนั้นลักษณะโครงสร้างดินจึงประกอบด้วยดินที่เกิดจากตะกอนชายฝั่งทะเล และตะกอนชายฝั่งแม่น้ำ จากธรณีสัณฐานดังกล่าว ในบริเวณพื้นที่ศึกษาจึงไม่มีแหล่งแร่ธาตุ แต่ลักษณะดินบริเวณฝั่งตะวันตกตามแผนที่ 4.4 เป็นดินที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกข้าว ขณะที่ทางฝั่งตะวันออก ดินเป็นดินเหมาะสมปานกลางต่อการปลูกพืชไร่ สำหรับพื้นที่อื่น ๆ ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ในบริเวณพื้นที่ของเมืองปัตตานี ลักษณะดินมีการระบายน้ำค่อนข้างดี โดยปกติระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกประมาณ 1 เมตร ตลอดปี ดังนั้นในช่วงฤดูฝน น้ำจะท่วมขัง การปลูกสร้างอาคารถึงต้องถมดินสูงขึ้น 1-2 เมตร

สำหรับค่าความแข็งแรงของมวลดินสำหรับการปลูกสร้างอาคารของศูนย์วิชาการและ
อบรมช่างเทคนิค จากจุดสำรวจ 6 จุด ดินเป็นดินมีกำลังรับน้ำหนักน้อยถึงน้อยมาก ดังนั้นการ
ปลูกสร้างอาคารที่มีขนาดใหญ่ต้องใช้เสาเข็ม

ข. แหล่งน้ำ (แผนที่ที่ 4.5)

แม่น้ำปัตตานีเป็นลำน้ำสายประธานไหลผ่านกลางเทศบาลเมืองปัตตานี ออกสู่
อ่าวไทย ลำน้ำนี้ให้ความสำคัญด้านอุปโภคบริโภค ใช้ประโยชน์ในการเกษตรกรรม ทั้งการ
และประมง และยังเป็นทางระบายน้ำของชุมชนโดยใช้คลองบือติง คลองสามัคคีและคลอง
อาเนาะซุงา ไหลสู่แม่น้ำออกสู่ทะเลทางฝั่งตะวันตกมีคลองชลประทานซึ่งเป็นแนวเขตพื้นที่ศึกษา
และแนวชายฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออก มีลำคลองแยกจากชายฝั่งทะเลหลายสายแต่น้ำมีคุณภาพ
เป็นน้ำกร่อย

บริเวณพื้นที่ศึกษาดังอยู่บนแอ่งน้ำใต้ดิน ประเภท "แอ่งน้ำเจ้าพระยา" เป็น
แอ่งน้ำประเภทที่มีปริมาณน้ำมาก แหล่งน้ำพบอยู่ในชั้นกรวด และดินเหนียว ลึกไม่เกิน 150
เมตร ให้น้ำคุณภาพปานกลางถึงดี ด้วยปริมาณ 100-500 แกลลอนต่อนาที

6. การคมนาคมขนส่ง

ก. การคมนาคมขนส่งทางบก

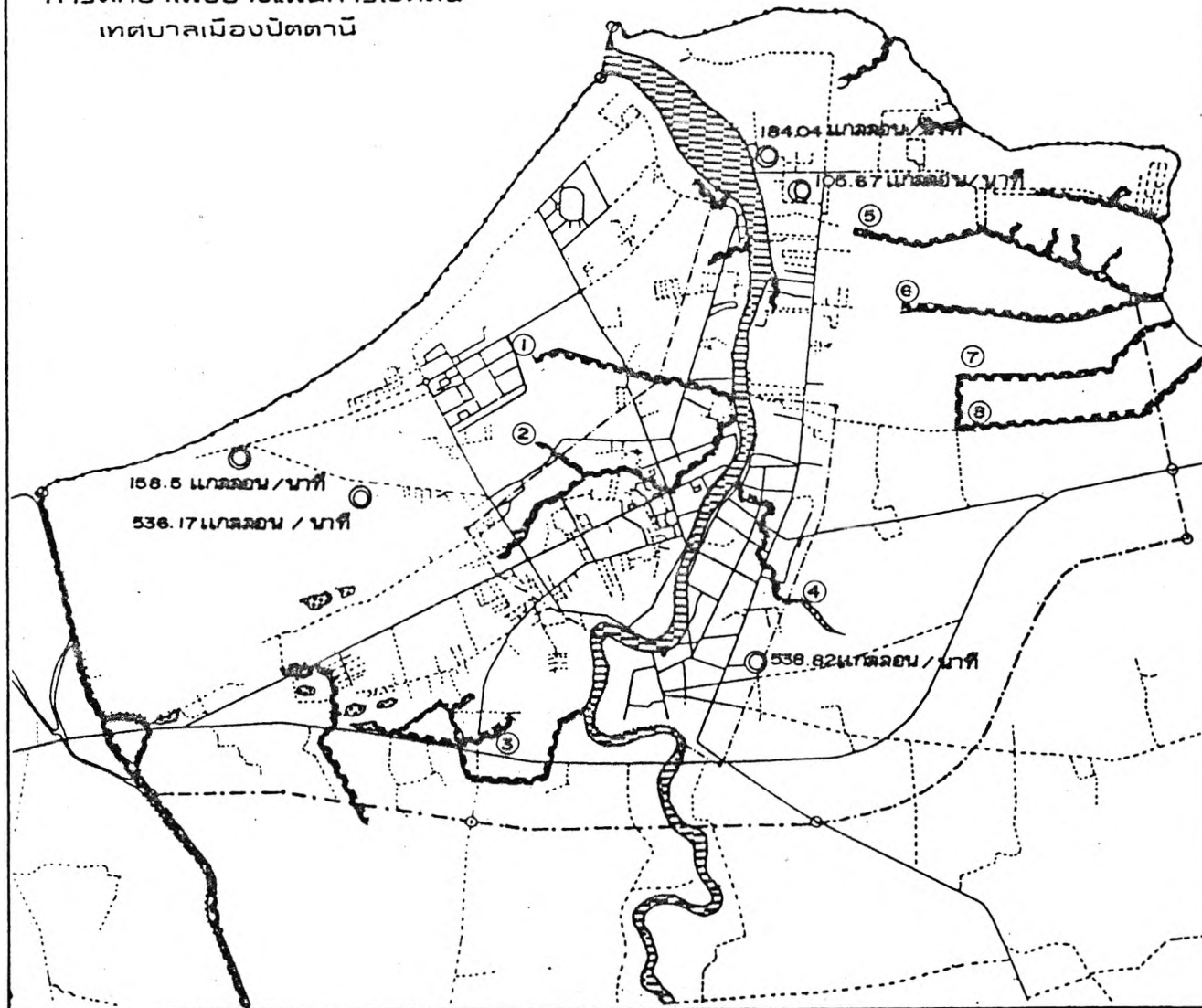
การคมนาคมขนส่งของชุมชนเมืองปัตตานี มีเส้นทางรถยนต์เป็นเส้นทางสำคัญ
ในการติดต่อกับพื้นที่โดยรอบ และภายในชุมชนเอง กล่าวคือ

1. เส้นทางและประมาณการจราจรภายในพื้นที่ศึกษา

1.1 โครงข่ายและคุณภาพถนน

ตามแผนที่ที่ 4.6 ถ.หนองจิก ยะรัง และรามโกมุทเป็นเส้นทางติดต่อ
เชื่อมโยงระหว่างชุมชนเมืองปัตตานีกับชุมชนอื่น โดย ค.หนองจิกติดต่อกับทางหลวงฯ หมายเลข
42 ทางทิศตะวันตก ค.ยะรังติดต่อกับทางหลวงหมายเลข 410 และ ค.รามโกมุท ติดต่อกับ
ทางหลวงฯ หมายเลข 42 ทางทิศตะวันออก มีสะพานเคชานูบิต เชื่อมต่อฝั่งตะวันออกและ

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้น้ำที่ดิน
เทศบาลเมืองปัตตานี

มาตรา : 4.5
เขต : แหล่งน้ำผิวดิน
แหล่งน้ำใต้ดิน

หมายเหตุ :
 แม่น้ำ
 ลำคลอง
 แหล่งน้ำมีน้ำตลอดปี

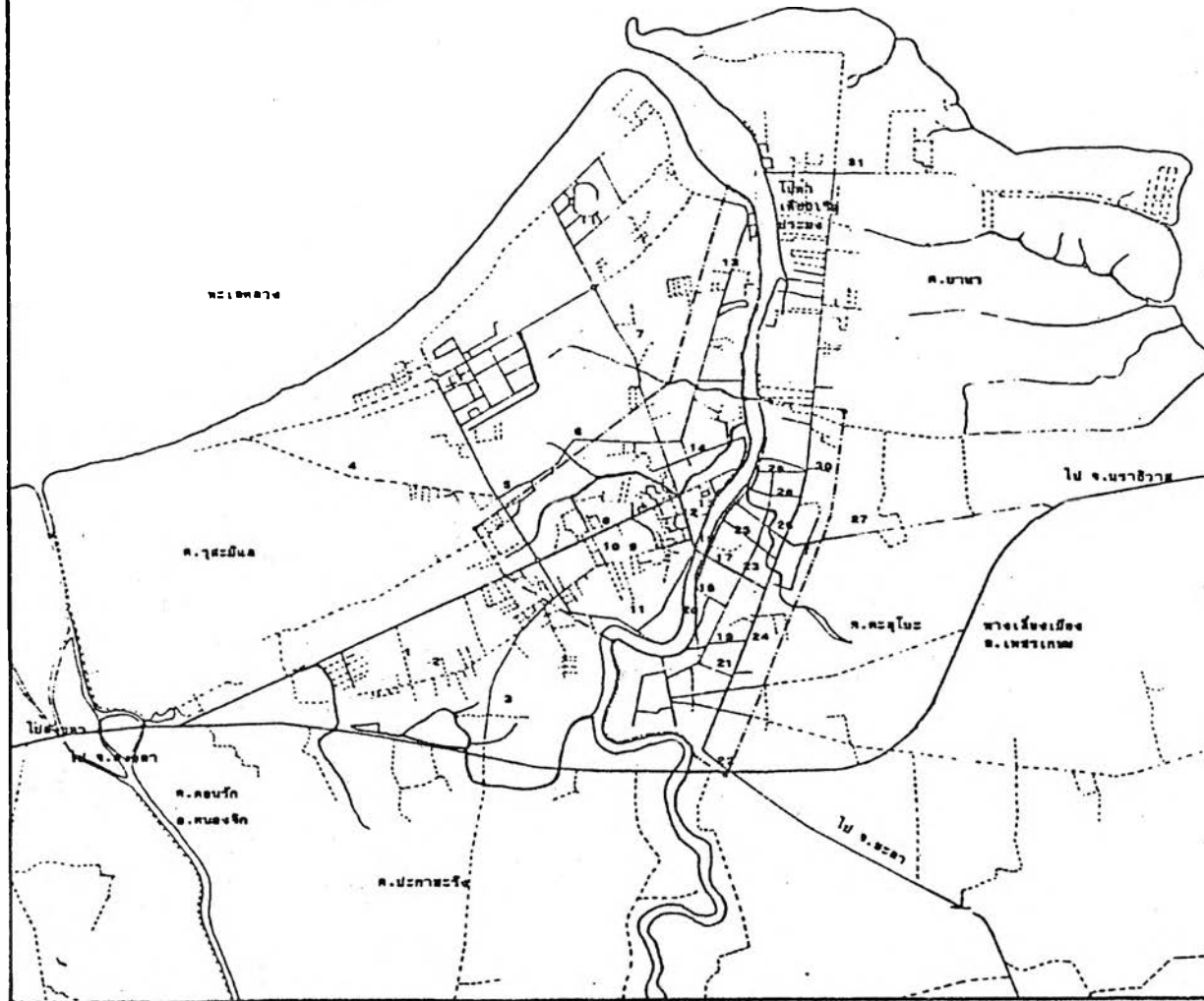
- ① คลองปือตัง
- ② คลองสามัคคี
- ③ คลองเจ๊ะดี
- ④ คลองอาเนาะรูมา
- ⑤ คลองอะไลเซ
- ⑥ คลองอาโฉบู
- ⑦ คลองอาโฉบู
- ⑧ คลองอาโฉบู

● จุดสำรวจบ่อน้ำบาดาล
 - กองน้ำบาดาล กรมทรัพยากรน้ำ
 - แผนที่เมืองปัตตานี
 - หน้า : L ๑๐13 กรมแผนที่ทหาร
 - สำนักผังเมือง

สัญลักษณ์ :
 ถนนคอนกรีต อลูมิเนียม --- ถนนดิน
 ถนนคอนกรีต ซินโตน
 สะพาน
 ทางรถไฟ
 ทางน้ำ คลอง
 แหล่งน้ำผิวดิน

มาตราส่วน : 1:50000

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดิน
เทศบาลเมืองปัตตานี

แผนผังที่ : 4.6

แหล่ง : ถนนสายสำคัญในชุมชน เมืองปัตตานี

หมายเหตุ :

1. วิทยาลัย	18. ยะหริ่ง
2. พระยาเมือง	19. กลาพ
3. ศูนย์วัด	20. จะบังคอก
4. เจริตสาารากู	21. สันติสุข
5. เจริตประคิมู	22. สโรรม
6. โรงเหล้า	23. อุดมวิท
7. โรงเหล้าสาม ช.	24. ยะรัง
8. ท้องจิก	25. ปรีดา
9. มะกูด	26. ฤาดี
10. วรคามิน	27. รามโกมุต
11. โรงอ่าง	28. มาฆ
12. เคซา	29. อาเนาะรู
13. ปากน้ำ	30. นาเกลือ
14. สดุดดี	31. เกษนสาารากู
15. นรินทรราช	
16. บัคคาภิกรบย	
17. สหิซ	

ที่มา : กองสำรวจ
สำนักงานผังเมือง

สัญลักษณ์ :

—	ถนนคอนกรีต ลาดยาง	---	พื้นที่ศึกษา
---	ถนนลูกรัง พื้นอ่อน		
—	สะพาน		
~	บ่อ หนองน้ำ		
~	แม่น้ำ คลอง		
○	หลักและเส้นเขตเทศบาล		

มาตราส่วน

ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปัตตานีภายในตัวเมือง ทางตอนใต้มีทางเลี้ยวเมือง ถ.เพชรเกษม ตามแนวถนนสายหลักของเมืองได้แก่ ถ.หนองจิก, เคซา, พิพิธ, นาเกลือ, ยะรัง และ รามโกมุท ภายในตัวเมืองยังขาดแคลนสถานีขนส่งและท่ารถ โดยรถบริการสาธารณะยังคงใช้พื้นที่ถนนนาเกลือ, ยะรัง และพิพิธ เป็นสถานีรถโดยสารภายในชุมชน และรถโดยสารระหว่างอำเภอ สำหรับระบบถนนและสภาพทางจราจรพิจารณาตามแผนที่ที่ 4.7

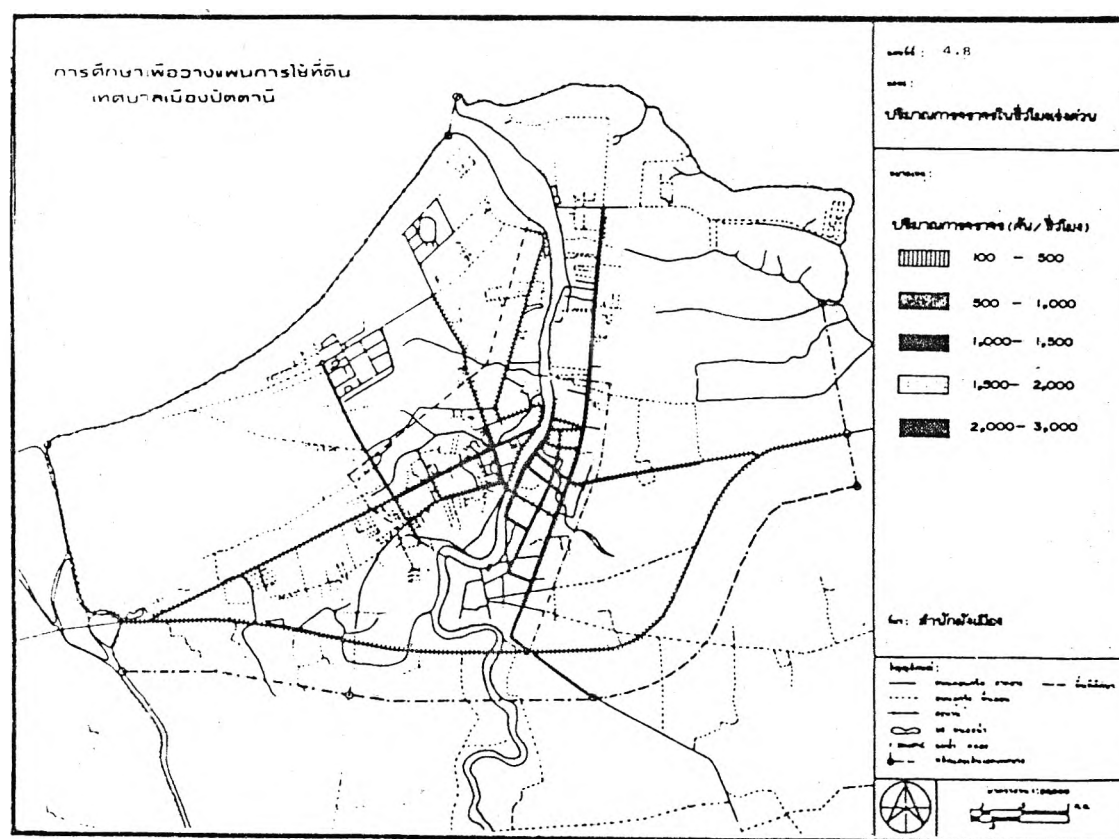
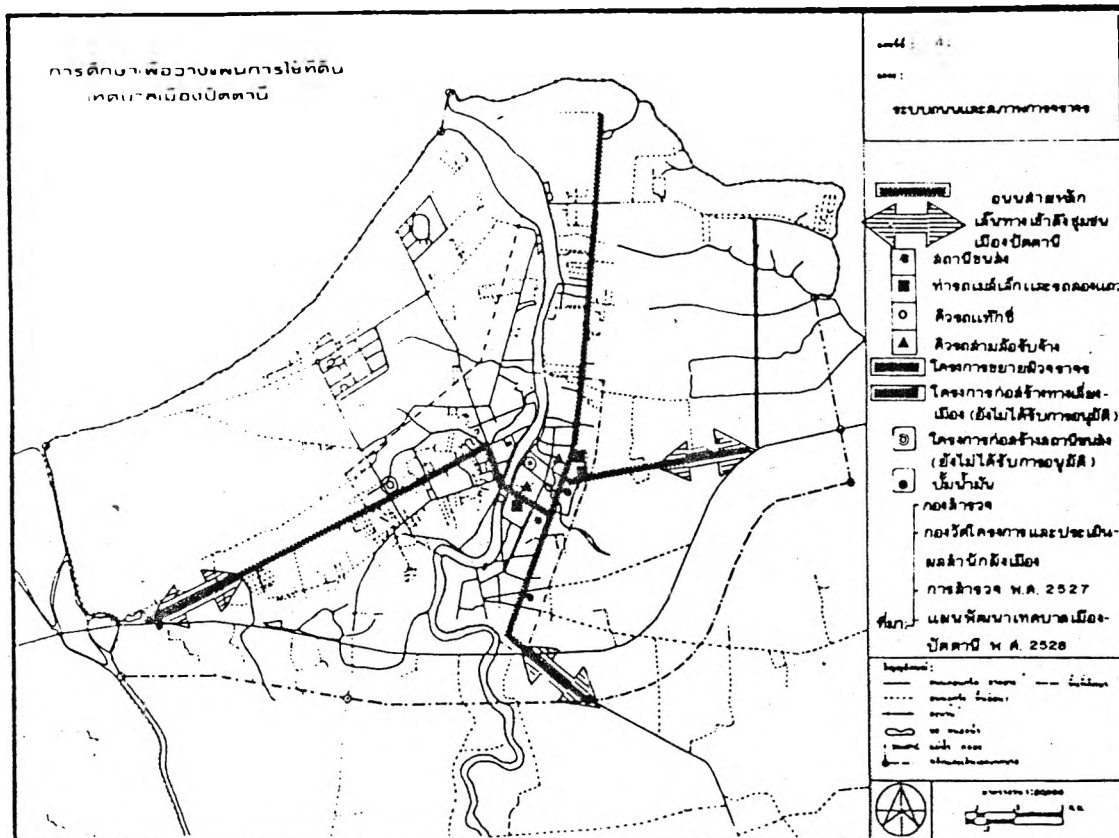
ภายใต้เขตเทศบาลมีถนนและซอย 73 สาย ถนนหลัก 7 สาย ถนนซอย 26 สาย และซอยย่อย 33 สาย ความยาวทั้งสิ้น 30.48 กม. วัสดุพื้นผิวเป็นถนนคอนกรีต 1 สาย ลาดแอลฟัสต์ 55 สาย ลูกรัง 16 สาย และ ถนนดินถม 1 สาย (ฝ่ายวิเคราะห์นโยบายและแผน เทศบาลเมืองปัตตานี 2528, 6) ความกว้างเฉลี่ย 7.87 เมตร ค่าระดับถนนสูงเฉลี่ย 1.1-3.2 เมตร ส่วนนอกเขตเทศบาลมีถนนและซอย 98 สาย เป็นถนน 17 สาย ซอย 81 สาย ความยาวทั้งสิ้น 66.84 กม. ความกว้างเฉลี่ย 5.81 เมตร ค่าระดับถนนสูงเฉลี่ย 1.1-5.0 เมตร วัสดุพื้นผิวเป็นถนนลาดแอลฟัสต์ 11 สาย นอกนั้นเป็นถนนลูกรังและดินถม สภาพถนนส่วนใหญ่ทั้งในเขตและนอกเขตยังไม่ได้มาตรฐาน (ดูในภาคผนวก ข.)

1.2 ปริมาณการจราจร

สภาพการจราจรจากปริมาณการจราจรในช่วงโมงเร่งด่วน (8.00-9.00 และ 16.00-17.00 น.) จากแผนที่ที่ 4.8 บริเวณที่มีปริมาณการจราจรหนาแน่นของชุมชนได้แก่ บริเวณ ถ.หนองจิก, เคซา, สะพานเคซาบูชิต และปัตตานีภิรมย์ แยกระหว่าง ถ.พิพิธกับ ถ.ปริศา มีปริมาณการจราจรหนาแน่นรองลงมาได้แก่ ถ.พิพิธ มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 1,500-2,000 คันต่อชั่วโมง ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นย่านกิจกรรมที่สำคัญหลายประการของชุมชนเมือง อาทิ เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา, สถานที่ราชการ และย่านการค้าของเมือง

1.3 การขนส่งสาธารณะในชุมชน

ในชุมชนเมืองปัตตานี ประชาชนส่วนใหญ่นิยมใช้รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล และรถจักรยานยนต์ในทางสัญจรสำหรับรถโดยสารประจำทางยังไม่มี คงมีแต่รถสองแถวเล็ก และรถสามล้อถีบรับจ้าง ซึ่งการให้บริการไม่มีเส้นทางวิ่งและสถานีหยุดรับส่งที่แน่นอน โดยจากการสำรวจเดือน กพ.2528 มีรถสามล้อถีบรับจ้าง 86 คัน และรถสองแถวเล็ก

ซึ่งมีท่ารถอยู่ในบริเวณ ถ.พิพิธ มีจำนวนรถ 8 คัน วิ่งระยะทาง 26 กม. ทั้งนี้การขนส่ง
สาธารณะระหว่างชุมชนระหว่างจังหวัด มีเส้นทางคือ

เส้นทางเดินรถ	ระยะทาง (กม.)	จำนวนรถ (คัน)
1. หาดใหญ่ - บัสดานี	136	24
2. บัสดานี - นราธิวาส	100	9
3. บัสดานี - ยะลา	39	47
4. บัสดานี - ยะลา (ข)	56	40

ที่มา: กองสำรวจ สำนักผังเมือง

ให้บริการโดยรถเมล์เล็ก นอกจากนี้ยังมีรถแท็กซี่ให้บริการวิ่งระหว่างจังหวัด ซึ่งมีท่ารถอยู่
บริเวณ ถ.บัสดานีภิรมย์ เชียงสะพานเคชานูชิต และ ถ.ยะรัง มีจำนวนรถ 20 คัน

2. เส้นทางและปริมาณการจราจรเชื่อมโยงระหว่างชุมชนเมืองบัสดานี กับพื้นที่โดยรอบ

2.1 โครงข่ายถนน

เส้นทางที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนเมืองบัสดานี (แผนที่ที่ 4.9)

ทางทิศตะวันตก แนว ถ.หนองจิก ออกสู่ทางหลวงฯ หมายเลข 42 ทางแยก นาเกตุ-บัสดานี
เข้าสู่ อ.โคกโพธิ์ และ อ.เทพา จ.สงขลา หรือตามทางหลวงฯ หมายเลข 4086 ปากน้ำ
เทพา-บัสดานี สามารถติดต่อกับ อ.หนองจิก และ อ.เทพา จ.สงขลา ทางทิศใต้ จาก ต.ยะรัง
ออกสู่ ถ.วิไลโรส เข้าทางหลวงฯ หมายเลข 410 อ.เมือง-มายอ สามารถติดต่อกับ อ.ยะรัง,
มายอ และ อ.เมือง ยะลา ส่วนทางทิศตะวันออก จาก ถ.รามโกมุท ออกสู่ ทางหลวงฯ
หมายเลข 42 ทางแยกเข้าบัสดานี และ อ.เมือง-ปะนาเระ ติดต่อกับ อ.ยะหริ่ง, ปะนาเระ,
สายบุรี, และ อ.บาเจาะ จ.นราธิวาส

2.2 ปริมาณการจราจร

โดยเส้นทางที่ติดต่อกับบริเวณพื้นที่ศึกษา ในปี 2527 (ตารางที่ 4.1)

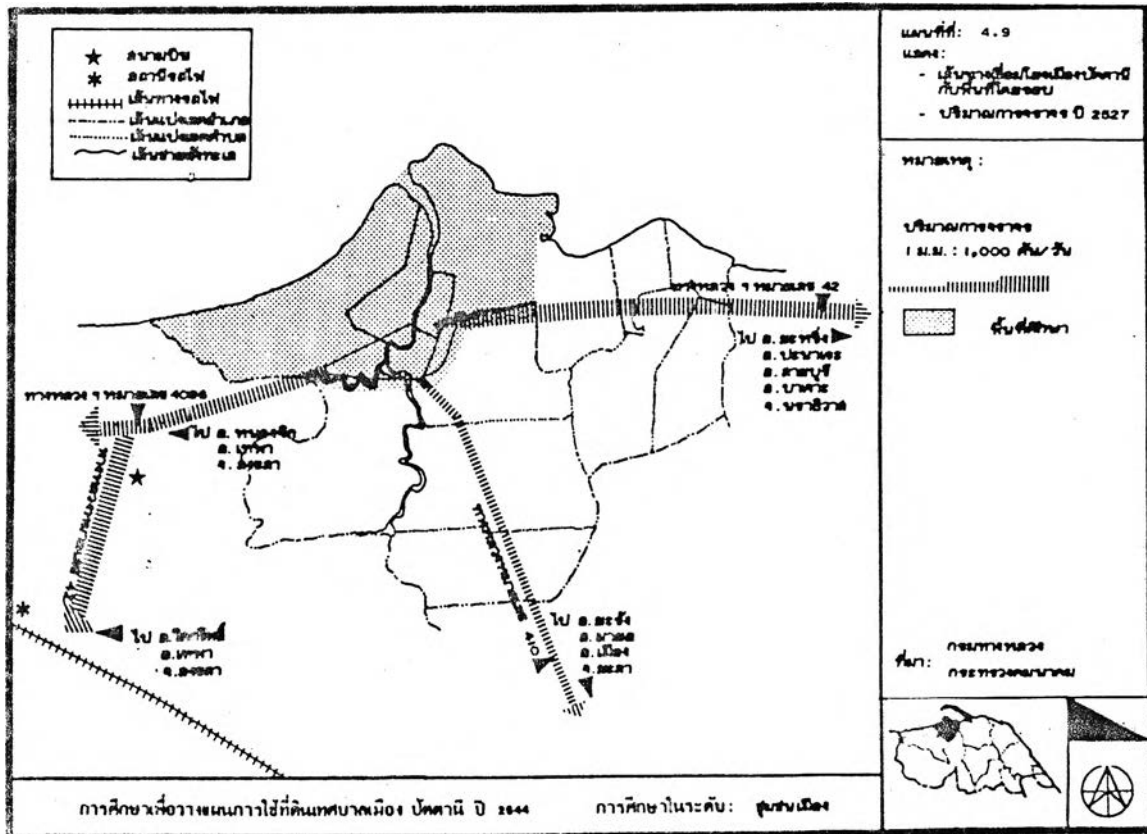
เส้นทาง อ.เมือง - อ.ปะนาเระ มีปริมาณการจราจรสูงสุดเฉลี่ย 3,309 คันต่อวัน รองลงมา

ตารางที่ 4.1 แสดงปริมาณการจราจรบนทางหลวงแผ่นดิน และทางหลวงฯ จังหวัด

เชื่อมโยงระหว่างชุมชนเมืองปิตดาภิกับพื้นที่โดยรอบ พ.ศ. 2523-2527

ชื่อเส้นทาง	หมายเลขทาง	ระยะทาง (ก.ม.)	ปริมาณการจราจรบนทางหลวงเฉลี่ยต่อวัน (คัน)						สัดส่วนปริมาณจราจรปี 2523-2527 (ร้อยละ)	อัตราค่ารถยนต์ (2523-2527)
			2523	2524	2525	2526	2527	2523-27		
ทางหลวงฯ แผ่นดิน	42									
ทางแยกนาเกตุ-ปิตดาภิ	42	19.592	2,260	2,171	2,386	2,755	3,202	2,555	12.14	9.10
อ. เมือง-ปะนาเระ	42	35.738	2,201	2,258	2,038	2,875	3,309	2,536	12.05	10.75
ทางแยกเข้าปิตดาภิ	42	1,786	-	-	-	2,281	2,910	2,595	12.33	-
ทางหลวงฯ แผ่นดิน	410									
อ. เมือง-มายอ	410	12.440	1,322	1,559	1,987	1,690	1,808	1,673	7.95	8.14
ทางหลวงฯ จังหวัด	4086									
ปากน้ำ เทา-อ.ปิตดาภิ	4086	23.063	1,282	1,383	1,539	1,736	3,041	1,816	8.63	24.10
รวมทั้งสิ้น			9,828	10,399	11,320	20,925	25,775	21,043	100.0	27.26

ที่มา: กองวางแผน กรมทางหลวง

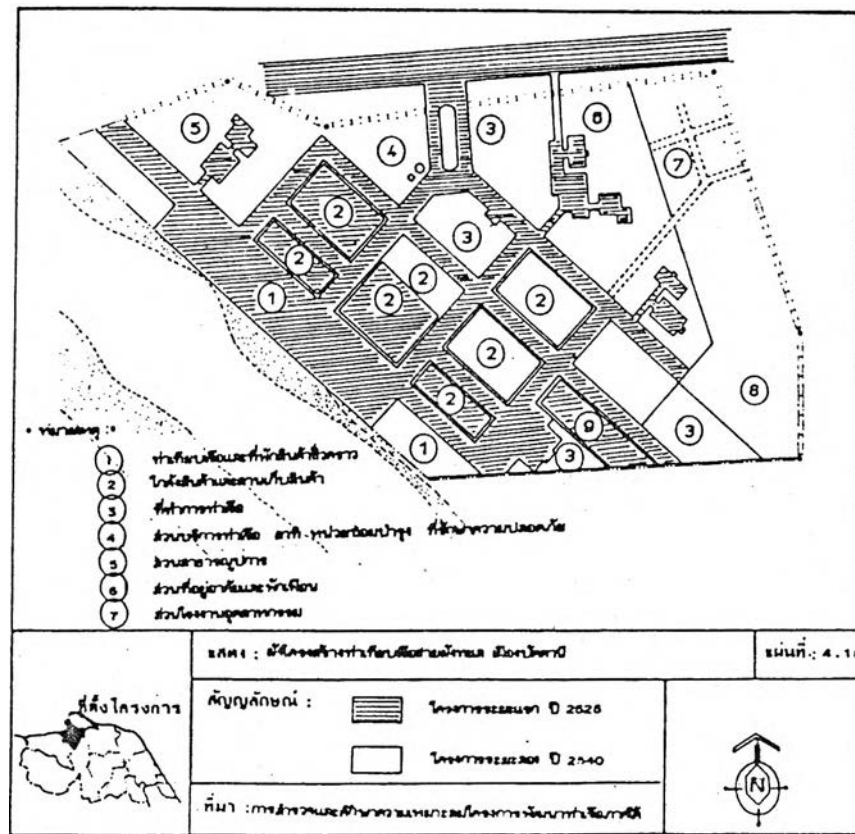

ได้แก่เส้นทางทางแยกนาเกตุ-ปัตตานี (3,202 คันต่อวัน) และปากน้ำเทพา - ปัตตานี (3,041 คันต่อวัน) แต่เมื่อพิจารณาปริมาณการจราจรเฉลี่ยปี 2523-2527 ทางแยกเข้า ปัตตานี มีปริมาณการจราจรสูงสุดคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.33 อย่างไรก็ตาม เส้นทางปากน้ำ เทพา - ปัตตานี ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วด้วยอัตราเฉลี่ยร้อยละ 24.10 ค่ปี ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาปี 2523-2527

ข. การคมนาคมขนส่งทางน้ำ

แม่น้ำปัตตานี เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำ ทั้งภายในชุมชนและระหว่าง ชุมชนโดยเป็นทางลำเลียงสินค้า จากเอกสารรายงาน "การสำรวจและศึกษาความเหมาะสม โครงการพัฒนาท่าเรือภาคใต้ที่ปัตตานี" (ฉบับวันที่ 3 กย.27) (หน้า 15) กรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม พบว่าความสามารถในการผลิต และความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภค ของเขตอิทธิพลของท่าเรือปัตตานีมีการขยายเพิ่มขึ้นโดยตลอด แต่ปริมาณการขนส่งทางน้ำ กลับมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการขนส่งทางน้ำ ดังนั้นส่วนแบ่งตลาดของการขนส่งสินค้าระหว่างจังหวัดของเรือสินค้าชายฝั่งจึงถูกระบบการขนส่งทางบกซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าแบ่งส่วนไป ดังนั้นโครงการก่อสร้างท่าเทียบ-เรือปัตตานี จึงเป็นการพัฒนาระบบการขนส่งเพื่อให้ความสะดวกและประหยัดในการขนส่ง มากกว่าระบบเดิม

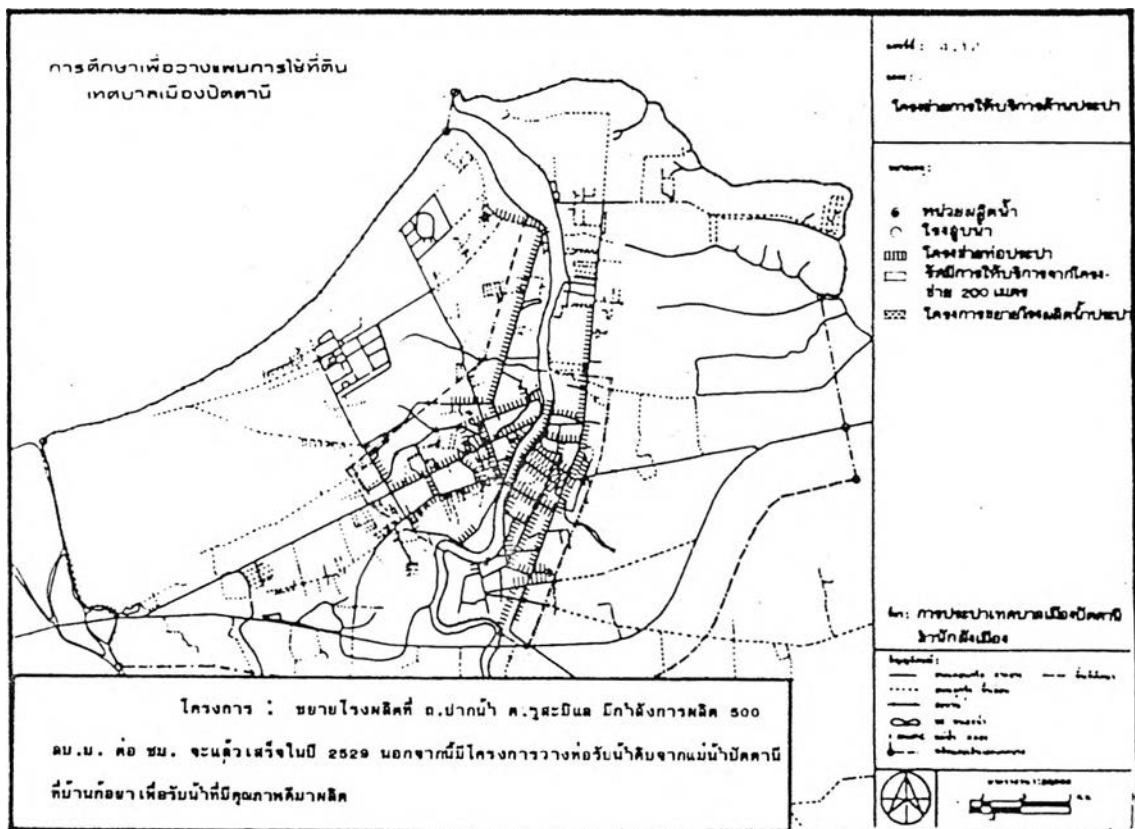
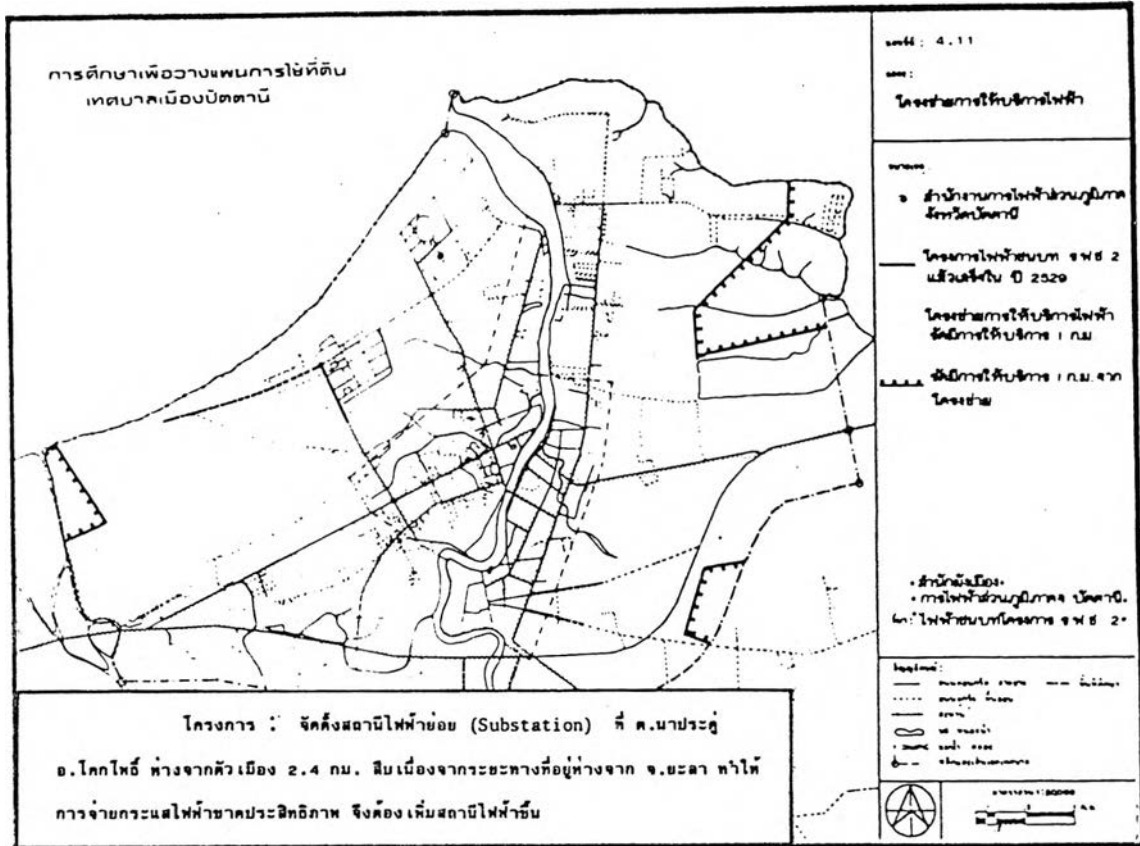
โครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือปัตตานี ตั้งอยู่ ณ ต.บานา อ.เมือง เนื้อที่ โครงการ 10 ไร่ และกำลังเงรจาขอพื้นที่จากเขตอุตสาหกรรมอีก 25 ไร่ ขั้นตอนการ ดำเนินการตามข้อ เสนอแนะในการพัฒนาท่าเทียบเรือปัตตานีและการคาดประมาณจำนวน เจ้าหน้าที่ท่าเทียบเรือ อยู่ในภาคผนวก ข. ทั้งนี้การวางผังท่าเรือตามแผนพื้นที่ 4.10 จะมี ส่วนประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ ตัวท่าเรือ, ร่องน้ำเดินเรือ และโครงสร้างอื่น ๆ อาทิ โภคังสินค้า, ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

7. สาธารณูปโภค

ก. การไฟฟ้า

การไฟฟ้า จ.ปัตตานีได้รับกระแสไฟฟ้าจากหน่วยผลิตที่ จ.ยะลา มีโครงข่ายครอบคลุมพื้นที่ศึกษาตามแผนที่ที่ 4.11 จากโครงการไฟฟ้าชนบทจะทำให้พื้นที่ศึกษาได้รับบริการไฟฟ้าอย่างทั่วถึง ในการศึกษาบทที่ 3 การให้บริการไฟฟ้าของจังหวัดมีปริมาณ 65,223 กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง สำหรับการบริโภคไฟฟ้าในเขต อ.เมือง มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 9.5 ต่อปี ในช่วงระยะเวลาปี 2522-2527 ทั้งนี้เป็นปริมาณกระแสไฟฟ้ารวม 47,006 กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 72.02 ของปริมาณการใช้ไฟฟ้าทั้งจังหวัด จะเห็นได้ว่า บริเวณดังกล่าวมีบทบาทอย่างสูงต่อการบริโภคไฟฟ้าของจังหวัด โดยร้อยละ 75.2 เป็นการใช้เพื่อธุรกิจและอุตสาหกรรม นอกนั้นเป็นการใช้เพื่อการอยู่อาศัยและอื่น ๆ เช่น เกษตรกรรม อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่าในตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา การใช้ไฟฟ้าทั้ง 3 ประเภท มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แสดงถึงความต้องการใช้กระแสไฟฟ้าเพิ่มขึ้น แต่จากโครงการดังกล่าวจะสามารถให้บริการด้านไฟฟ้าอย่างเพียงพอในพื้นที่ศึกษา

ข. การประปา

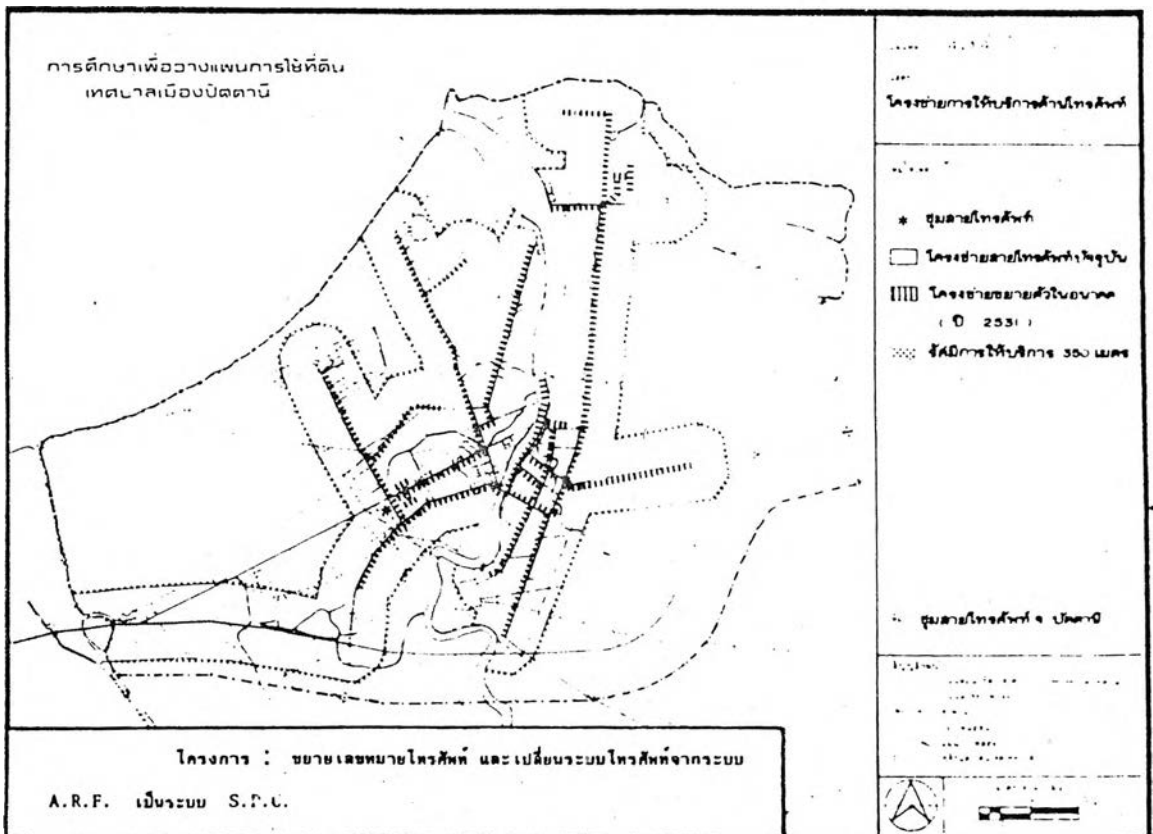
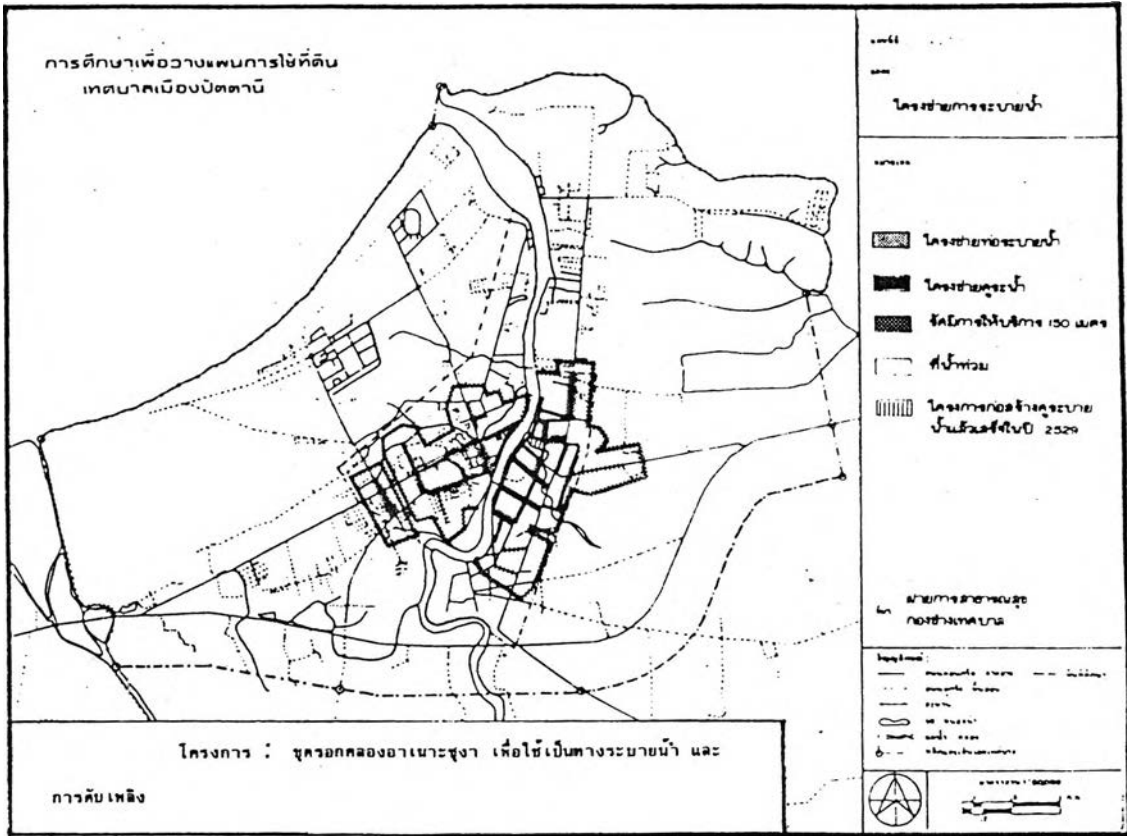
การให้บริการด้านประปาอยู่ในความรับผิดชอบของการประปาเทศบาล มีแหล่งน้ำดิบเพื่อผลิตน้ำประปาจาก 2 แหล่งคือ บ่อน้ำบาดาล และแม่น้ำปัดธานี โดยมีโรงสูบน้ำที่ริมฝั่งแม่น้ำปัดธานี ที่ ต.ตะลุโบะ สามารถผลิตได้วันละ 15,600 ลบ.ม. แต่มีปริมาณการใช้น้ำเพียงร้อยละ 27.58 ของกำลังการผลิต ดังนั้นการประปาจึงสามารถขยายการให้บริการให้แก่ชุมชนได้อีกมาก การที่มีปริมาณการใช้น้ำน้อย มีประชากรที่รับน้ำประปาเป็นร้อยละ 81.51 ของประชากรเทศบาล สืบเนื่องจากการขาดประสิทธิภาพในการจ่ายน้ำประปา กล่าวคือ ท่อประปามีขนาดไม่ได้มาตรฐานทำให้กำลังดันส่งน้ำไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นบริเวณที่มีแหล่งน้ำบาดาลที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้ประชากรไม่ขาดแคลนน้ำใช้ เนื่องจากมีบ่อน้ำบาดาลทดแทน โดยเฉพาะกิจการด้านอุตสาหกรรม แต่ก็จะมีปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง สำหรับโครงข่ายการให้บริการ ตามแผนที่ที่ 4.12 สามารถให้บริการประปาได้ในพื้นที่เทศบาล และพื้นที่ที่ห่างจากตัวเมืองไปตาม ต.นาเกลือ และ ต.เจริญประดิษฐ์ 1-2 กม.

ค. การระบายน้ำ

โครงข่ายการระบายน้ำสามารถให้บริการได้เพียงร้อยละ 39.21 ของพื้นที่เทศบาล จากการสำรวจของกองสำรวจสำนักผังเมือง ลักษณะการระบายน้ำของพื้นที่ศึกษา ร้อยละ 34.67 เป็นการระบายน้ำลงท่อ ร้อยละ 65.33 เป็นการระบายน้ำลงคูรางน้ำ ส่วนบริเวณที่นอกเหนือจากโครงข่ายตามแผนที่ที่ 4.13 เป็นการระบายน้ำในบริเวณบ้านและลำคลอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการให้บริการด้านการระบายน้ำในเขตเทศบาลยังไม่เพียงพอต่อความต้องการในท้องถิ่น ขณะที่ชุมชนเมืองกำลังขยายตัวออกไป สำหรับโครงข่ายการระบายน้ำที่มีอยู่ก็ยังมีประสิทธิภาพ เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ลุ่ม จึงเกิดปัญหาในด้านการก่อสร้างและวางแนวท่อ ส่วนคูรางน้ำก็มีปัญหาการอุดตันจากการทิ้งขยะ นอกจากนี้ลำน้ำตามธรรมชาติเกิดสภาพคั้น เขินและเน่าเสียโดยเฉพาะคลองอานะชุงา สภาพปัญหาต่าง ๆ ยิ่งทวีมากขึ้นในช่วงฤดูฝน การระบายน้ำไม่ทันก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมในชุมชนเมือง

ง. การโทรศัพท์

ในการศึกษามทที่ 3 ชุมสายปัดธานี มีความสามารถในการให้บริการ 800

เลขหมายในปี 2527 โดยเลขหมายที่มีผู้เข้าคิดเป็นร้อยละ 98.5 เป็นการใช้ในธุรกิจ 52.23 ที่อยู่อาศัยร้อยละ 25.89 และราชการร้อยละ 14.21 มีโครงข่ายการให้บริการตามแผนที่ 4.14 การขยายตัวของชุมชนทำให้มีความต้องการใช้บริการโทรศัพท์เพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาของฝ่ายวิเคราะห์แผน เทศบาลเมืองปัตตานี ปรากฏว่า มีผู้ยื่นขอให้โทรศัพท์ที่ขึ้นบัญชีรออยู่มาก ทำให้ทางชุมสายมีโครงการขยายเลขหมายเป็น 1,000 เลขหมายในปี 2529 และ 1,550 เลขหมายในปี 2531 ซึ่งคาดว่าจะสามารถรองรับความต้องการใช้บริการด้านโทรศัพท์อย่างเพียงพอ

จ. การกำจัดขยะ

การให้บริการการกำจัดขยะอยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายสาธารณสุข เทศบาลสามารถให้บริการได้ในพื้นที่ 2.78 ตร.กม. คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 61.23 ของพื้นที่ทั้งหมด และพื้นที่นอกเขตเทศบาลยังไม่ได้รับบริการ ก่อให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมของเมือง สำหรับการให้บริการของเทศบาลมีพนักงานรักษาความสะอาด จำนวน 108 คน ดังนั้นพนักงาน 1 คน จะมีพื้นที่ความรับผิดชอบ 25 ไร่ สถานที่กำจัดขยะอยู่ในเขตเทศบาลมีพื้นที่ 2.6 ไร่ และบริเวณ ถ.ปากน้ำ ค.รุสะมิแล มีพื้นที่อีก 17.29 ไร่ อุปกรณ์การกำจัดขยะมี รถขนขยะ 6 คัน และรถเข็นขยะ 18 คัน เห็นได้ว่าระบบการจัดเก็บขยะควรได้รับการปรับปรุง นอกจากนี้ควรรย้ายที่ทิ้งขยะบริเวณ ถ.ปากน้ำ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการใหม่

หมายเหตุ *ข้อมูลด้านสาธารณสุขโลก สาธารณูปการดูจากภาคผนวก ข.

8. สภาพแวดล้อมของชุมชน

สภาพแวดล้อมชุมชนเป็นส่วนสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น แล้วส่งผลกระทบต่อมนุษย์ที่อยู่อาศัย หรือผู้มาเยี่ยมเยือนชุมชน ทั้งทางด้านจิตใจ ในแง่ความรู้สึกปลอดภัย สุนทรียภาพ ความสามารถจดจำได้ง่าย เป็นต้น และในด้านร่างกายในอันที่จะอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต ความมีสุขภาพอนามัยที่ดี เป็นต้น สำหรับสภาพแวดล้อมของชุมชนจะพิจารณาโดยการสำรวจชุมชนเมืองเมื่อเดือน กพ.2528 จากองค์ประกอบสารูปของชุมชน (The image of the city)

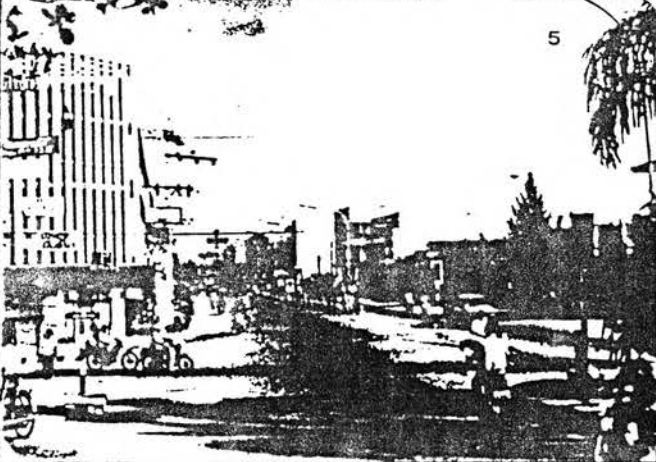
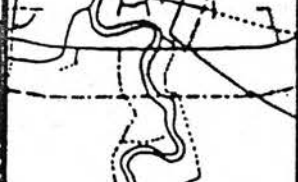
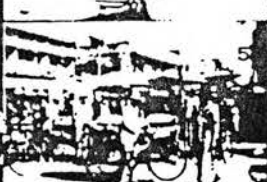
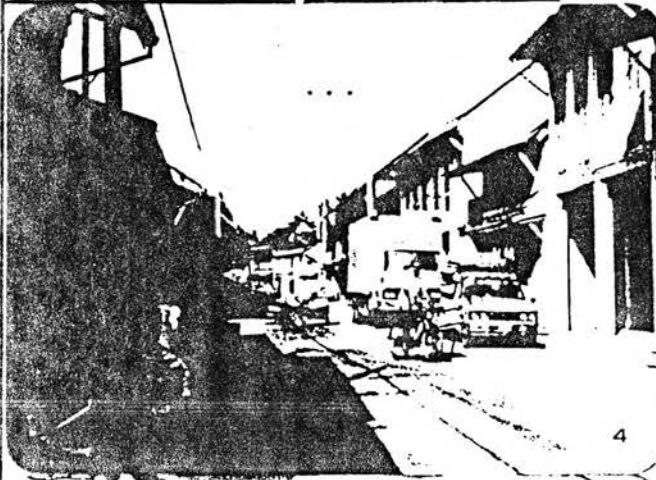
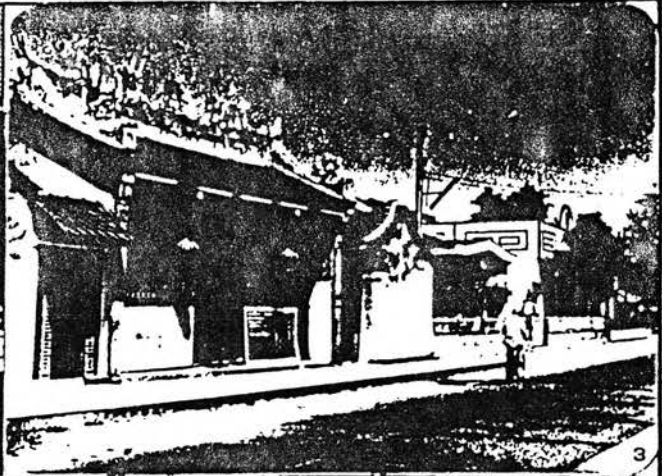
จากแนวความคิดของ Kevin Lynch (1973, 46-90) องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดสสารของชุมชนได้แก่ ทางเดินคิคค่อ (Paths) เติริมไว้โดยค้ำนึ่งถึงย่าน (Districts) และเชื่อมโยงจุดศูนย์กลาง (Nodes) ค่าง ๆ เข้าค้ำยกัน จุดศูนย์กลางเองที่จะค้องเชื่อมค่อและ เป็นที่หมายของการเดินคิคค่อ ขณะที่ยอม (Edges) จะ เป็นค้ำนึ่งย่าน และจุดเค้น (Landmarks) ก็จะเป็นค้ำนึ่งความเป็นศูนย์กลางของบริเวททั้งหมด ทั้งหมดนี้ จะผสมผสานเข้าค้ำยกัน ค้ำยสสารที่เกิดจากทัศนภาพ (Visual image) ซึ่ง จะเสริมคุณค่าของบริเวททั้งหมดของเมือง โดยองค์ประกอบค่าง ๆ จะค้องมีความชัดแจ้ง (Legibility) การพิจารณาความชัดแจ้ง เป็นการพิจารณาถึงความรู้สึกคิคค่อของคนว่า เมื่อพบเห็นในสิ่งนั้นจะจดจำในรูปลักษณะนั้น ๆ ได้ง่ายและแม่นย่ำ (สมเกียรติ เรือนทองคิ 2526, 35) เมื่อได้พิจารณาสสารของเมืองปัตคานี ค้ำค้ำชัดแจ้งปรากฏว่าองค์ประกอบที่ปรากฏของชุมชนค้ำปรากฏค่อย่าน จุดศูนย์กลาง และจุดเค้น สำหรัยยอมและทางเดินคิคค่อมีสสารที่ไม่ชัดแจ้งมากในการเป็นค้ำนึ่งเชื่อมโยงที่จะค่อเนืองของทัศนภาพ

ย่าน บริเวทย่านการค้าเก่าในถนนปัตคานีภิรยย์ อาเนาะรุ และ ฤาคิ เดิมเป็นย่านการค้าที่เจริญ ค่อมาเนืองจากเส้นทางเดินรถประจำทาง เปลี่ยนเส้นทางมาจอดค้ำน ถ.พิพิธการค้าในบริเวทดังกล่าวจึง เปลี่ยนบทบาทมาเป็นย่านการค้าส่ง จากการสำรวจย่านการค้าเก่ามีสภาพเป็นคิคค่อเก่าที่ทรุดโทรม สำหรัยย่านการค้าในค้ำนึ่งเมือง อาคารมีลักษณะเป็นคิคค่อหลังคิคค่อเป็นบริเวทที่อยู่อาศัย ในย่านการค้านี้คิการส่วนใหญ่เป็นของคนไทยเชื้อสายจีน ค้ำค้ำมีบางร้านเป็นร้านของคนมุสลิม ย่านสถานที่ราชการ บริเวทนี้ เป็นศูนย์กลางของสถานที่ราชการหลายแห่ง เช่น สำนักงานเทศบาล, ศาลากลางจังหวัด โรงเรียนประจำจังหวัด, โรงพยาบาล และโรงเรียนอาชีววะ เป็นต้น บริเวทนี้สะอาครบรีน มีถนนเคซาเป็นที่ประกอบคิการของทางราชการ เช่น การเดินสวนสนาม (ภาพที่ 4.1) สำหรัยย่านมุสลิมจะกล่าวในรายละเอียดค้ำนึ่งคม

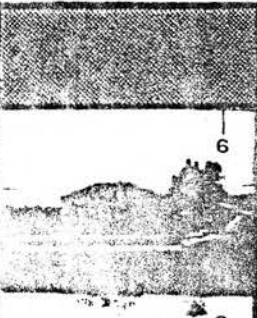
จุดศูนย์กลางและจุดเค้น (ภาพที่ 4.1) ภายในชุมชน สถานที่ประกอบคิการทางศาสนา จะ เป็นศูนย์กลางของคิการ (Nodes) ชาวมุสลิมมีมัสยิด ชาวจีนมีศาลเจ้า สำหรัยคนไทยก็มีวัด ค้ำนึ่งบริเวทที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนจึงค้ำค้ำค้ำค้ำ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ในชุมชนปัตคานียังค้ำค้ำบริเวทที่จะให้ประชาชนมามีคิการร่วมกัน โดยเฉพาะชาวมุสลิม จะผูกพันภายในค้ำนึ่งมาก ค้ำค้ำกล่าวมาแล้วว่า มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ทำ

จุดศูนย์กลางและจุดเด่น

- 1. มัสยิดกลาง
- 2. ศาลากลางจังหวัด
- 3. ศาลเจ้า

ย่าน
 4. ย่านการค้าเก่า
 5. ย่านการค้าใจกลางเมือง
 6. ย่านสถานที่ราชการ

ภาพที่ 4.1
 องค์ประกอบสารูป
 ของชุมชน

หน้าที่หลายประการ เช่น การทำละหมาดร่วมกันในวันศุกร์ หรือ ละหมาดบางเวลาของวัน
ธรรมชา เป็นที่สอนศาสนา เป็นที่ประชุมพบปะ เป็นที่ทำงาน เป็นต้น

สภาพทางประชากร

จากการศึกษาในระดับภาคและจังหวัด ปรากฏว่า อ.เมือง เป็นอำเภอที่มีขนาด
ความหนาแน่นประชากรและอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีสูงสุดของ จ.ปัตตานี ซึ่งการศึกษาใน
ระดับนี้ศึกษาเฉพาะ อ.เมือง ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนเมืองปัตตานีในประเด็น ขนาดการกระจายตัว
ความหนาแน่น โครงสร้างประชากร และแนวโน้มการขยายตัวของประชากรในอนาคต เพื่อ
จัดเตรียมพื้นที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ได้เพียงพอต่อความต้องการ
ของชุมชน

1. ขนาด การกระจายตัว และความหนาแน่นของประชากร

ก. ขนาด การกระจายตัว และความหนาแน่นของประชากรใน อ.เมือง (ดูตาราง
ที่ 4.2 และ แผนที่ที่ 4.15 ประกอบ)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาปี 2518-2527 ทม.ปัตตานีมีบทบาทเด่นในด้าน
ประชากร กล่าวคือ ภายในพื้นที่ 4.54 ตร.กม. ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.32 ของพื้นที่
อ.เมือง แต่มีขนาดประชากรถึงร้อยละ 44.48 ของประชากร อ.เมือง เมื่อเปรียบเทียบ
ขนาดประชากรและความหนาแน่น รายตำบลในปี 2518 มี ตำบลสะบารัง และ ต.อาเนาะรู
ที่มีขนาดประชากรมากกว่า 10,000 คน นอกนั้นตำบลอื่น ๆ มีขนาดประชากรต่ำกว่า 7,500
คน มาในปี 2527 ตำบลที่มีขนาดประชากรและความหนาแน่นเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัดคือ ต.รูสะมิแล,
ต.สะบารัง, ต.จะบังติกอ, ต.บานา และ ต.บาราเฮาะ โดยเมื่อพิจารณาตำบลที่มีขนาด
ประชากรมาก 4 ลำดับแรก คือ ต.สะบารัง, อาเนาะรู, บานา และ รูสะมิแล

ข. ขนาดการกระจายตัว และความหนาแน่นประชากร พื้นที่ศึกษา

ขนาดประชากรของพื้นที่ศึกษา พิจารณาจาก สถิติข้อมูลของทางราชการ
กล่าวคือ

ตารางที่ 4.2 แสดงขนาด, ความหนาแน่น การเปลี่ยนแปลงประชากร ตำบล อู่ทองเมือง ปี 2518, 2522 และ 2527

อำเภอเมือง	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร						ความหนาแน่น ประชากร		อัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปี		
		2518		2522		2527		2518	2527	2518-22	2522-27	2518-27
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ					
ต.ปัทมาภิ	4.54 ²	28,310	46.62	30,522	45.28	35,131	44.48	6,236	7,738	1.90	2.85	2.43
1. ต.สระบัว	2.66	12,089	19.91	13,359	19.82	16,450	20.83	4,545	6,184	2.53	4.25	3.48
2. ต.ธาราวิ	1.04	11,914	19.62	12,412	18.41	12,934	16.37	11,456	12,436	1.03	0.83	0.92
3. ต.จะบังคอก	0.84	4,307	7.09	4,751	7.05	5,747	7.28	5,127	6,842	2.48	3.88	3.26
ตำบลนอกเขต	100.507	32,415	53.38	36,894	54.72	43,853	55.52	322	436	3.29	3.52	3.41
1. ต.ป่าด	9.87	3,846	6.33	4,331	6.42	4,928	6.24	390	499	3.01	2.62	2.79
2. ต.หินทองโต	3.20	3,889	6.40	4,180	6.20	4,764	6.03	1,215	1,489	1.82	2.65	2.28
3. ต.คลองนาบึง	10.017	2,037	3.35	2,053	3.05	2,280	2.89	203	228	0.19	2.12	1.26
4. ต.ตะลุงไระ ¹	10.05	2,901	4.78	3,228	4.79	3,879	4.91	289	386	2.71	3.74	3.28
5. ต.นาข่า ¹	15.15	5,199	8.56	6,656	9.87	8,908	11.28	343	588	6.37	6.00	6.17
6. ต.บาราราช	12.80	4,606	7.59	4,962	7.36	5,190	6.57	360	405	1.88	0.90	1.33
7. ต.ปะกาชะวัง ¹	15.65	2,208	3.64	2,436	3.61	2,711	3.43	141	173	2.49	2.16	2.31
8. ต.ทุ่งมะนิม ¹	10.62	3,526	5.81	4,366	6.48	5,953	7.54	332	560	5.49	6.39	5.99
9. ต.บาราราช	4.0	1,726	2.84	1,911	2.83	2,101	2.66	431	525	2.58	1.91	2.21
10. ต.กะนิม	9.15	2,477	4.08	2,771	4.11	3,139	3.97	271	343	2.84	2.52	2.67
รวม	105.047	60,725	100.0	67,416	100.0	78,984	100.0	578	752	2.65	3.22	2.96

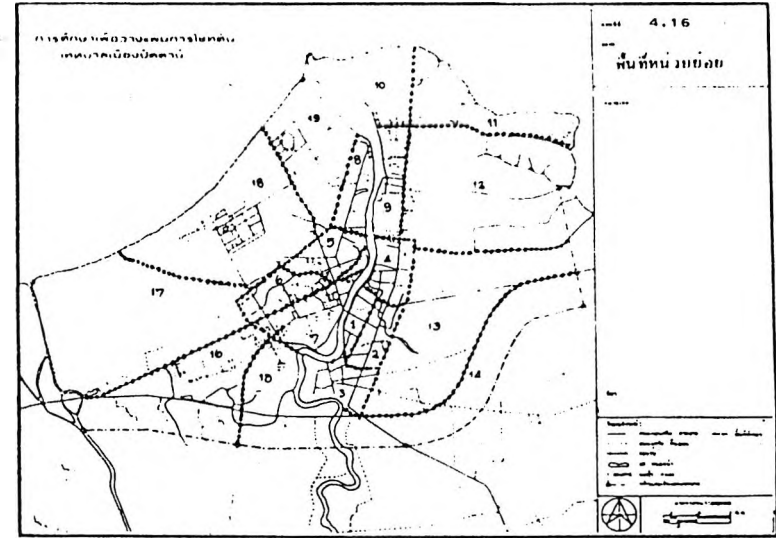
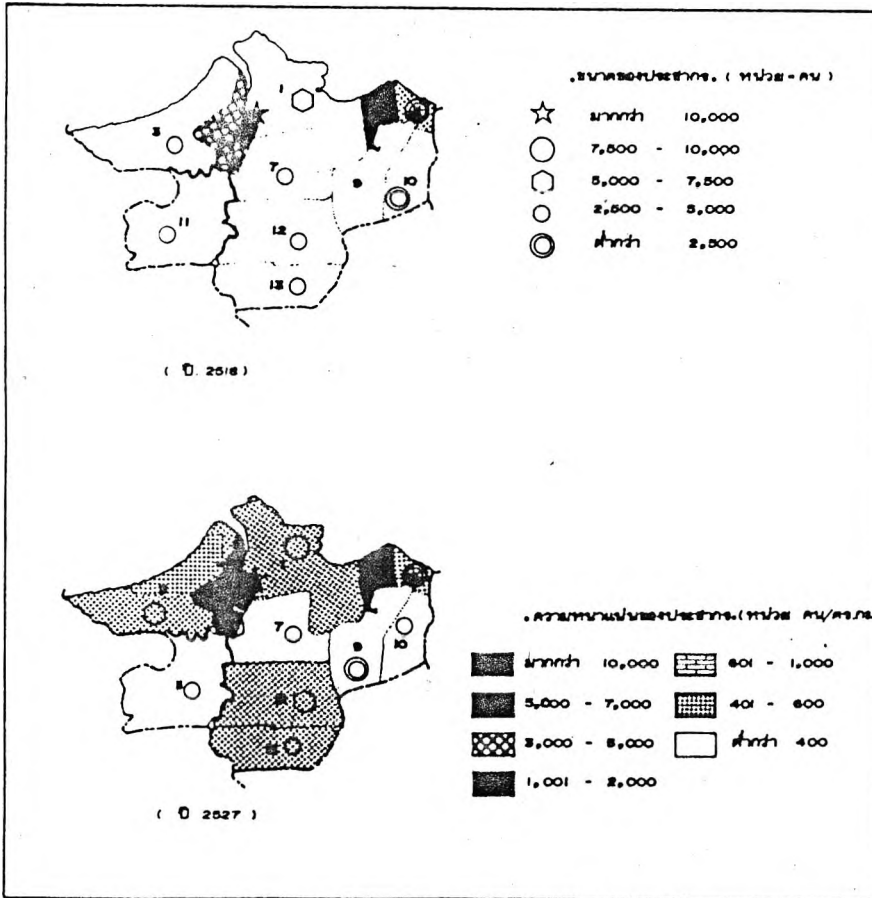
ที่มา: กองการทะเบียน, กองปกครองท้องถิ่น, กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง
หมายเหตุ: 1 คำนวณพื้นที่พื้นที่เขตเทศบาล
2 พื้นที่วัดจาก แผนที่เทศบาลเมืองปัทมาภิ ของสำนักงานสำนักงานเมือง ปัทมาภิ ส่วน 1 : 50,000

ตารางที่ 4.3 แสดงขนาดประชากร, ความหนาแน่น และการเปลี่ยนแปลงประชากร พื้นที่ศึกษา ปี 2522 และ 2528

พื้นที่	เนื้อที่ ¹ ไร่ ตร.กม.		ประชากร				อัตราการ ขยายตัว เฉลี่ยต่อปี 2522-28	ความหนาแน่นประชากร			
			2522		2528			2522		2528	
			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		คน/ไร่	คน/ตร.กม.	คน/ไร่	คน/ตร.กม.
ในเขตเทศบาล											
1	132.19	0.2915	4,447	10.68	4,560	9.46	0.63	24	15,255	25	15,643
2	292.31	0.4677	3,345	8.04	3,789	7.86	3.16	11	7,152	13	8,101
3	421.38	0.6742	3,475	8.35	3,913	8.11	3.01	8	5,154	9	5,804
4	279.0	0.4464	5,896	14.17	6,014	12.47	0.50	21	13,208	22	13,472
5	349.25	0.5538	3,095	7.44	3,777	7.83	5.10	9	5,539	11	6,759
6	520.06	0.8321	3,190	7.66	4,481	9.29	8.87	6	3,834	9	5,385
7	440.31	0.7045	4,552	10.94	4,984	10.33	2.29	10	6,461	11	7,074
8	353.0	0.5648	2,522	6.06	2,824	5.86	2.87	7	4,465	8	5,000
รวม	2,837.5	4,5400	30,522	73.34	34,342	71.21	2.99	11	6,723	12	7,564
นอกเขตเทศบาล											
9	523.75	0.838	2,256	5.42	2,825	5.86	5.78	4	2,692	5	3,371
10	857.50	1.372	1,135	2.73	860	1.78	-6.70	1	827	1	627
11	1,565.62	2.505	144	0.34	629	1.30	44.57	0.09	57	0.40	251
12	2,590.00	4.144	361	0.87	673	1.40	16.85	0.14	87	0.26	162
13	2,040.00	3.264	1,308	3.14	1,562	3.24	4.54	0.64	401	0.77	478
14	1,175.00	1.880	807	1.94	920	1.91	3.33	0.69	429	0.78	489
15	820.63	1.313	760	1.83	811	1.68	1.64	0.93	579	0.99	618
16	1,441.25	2.306	1,356	3.25	1,540	3.20	3.23	0.94	588	1.00	668
17	2,800.00	4.480	1,085	2.61	1,432	2.97	7.18	0.39	242	0.51	320
18	2,591.87	4.147	1,681	4.04	2,101	4.35	5.73	0.65	405	0.81	507
19	1,331.88	2.211	204	0.49	529	1.10	26.90	0.15	92	0.38	239
รวม	17,737.50	28.46	11,097	26.66	13,882	28.79	5.76	0.62	390	0.78	488
รวม	20,625.00	33.00	41,619	100.0	48,224	100.0	3.75	2.00	1,261	2.00	1,461

ที่มา: ¹ วัดจากแผนที่ของสำนักงานสำนักงานเมือง ปัทมาภิ ส่วน 1 : 50,000

² มีส่วนประชากรจากกองสำนักงานสำนักงานเมือง ปี 2522 ตารางที่ 2.5 หน้า 24 และแผนที่แสดงการกระจายจำนวนประชากร
และปี 2528 ตารางที่ 3.3.11 หน้า 74 และแผนที่แสดงการกระจายจำนวนประชากร โดยร้อยละจาก กองการทะเบียน
กองการส่วนท้องถิ่น, และกองปกครองท้องถิ่น

การศึกษาความหนาแน่นของพื้นที่ชนบทเมือง ปีพ.ศ. 2544 การศึกษาในระดับ: ทุติยภูมิ

	แผนที่ : ความหนาแน่นของประชากรต่อประชากร ตำบลใน อ.เมืองปี 2544, 2527		แผนที่ : 4.16
	สัญลักษณ์ : 1. อ. เชียง 2. อ. เชียงใหม่ 3. อ. เชียงราย 4. อ. เชียงดาว 5. อ. เชียงแสน 6. อ. เชียงคาน 7. อ. เชียงขวัญ 8. อ. เชียงคำ 9. อ. เชียงคำ 10. อ. เชียงคาน 11. อ. เชียงคาน 12. อ. เชียงคาน 13. อ. เชียงคาน		--- เมือง เมือง — เมือง
	ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย		ตารางที่ 4.2

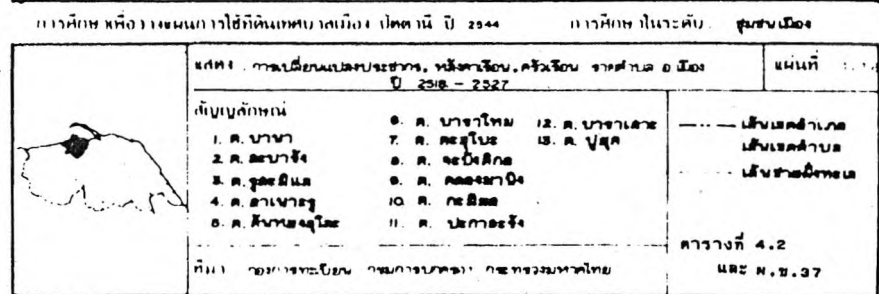
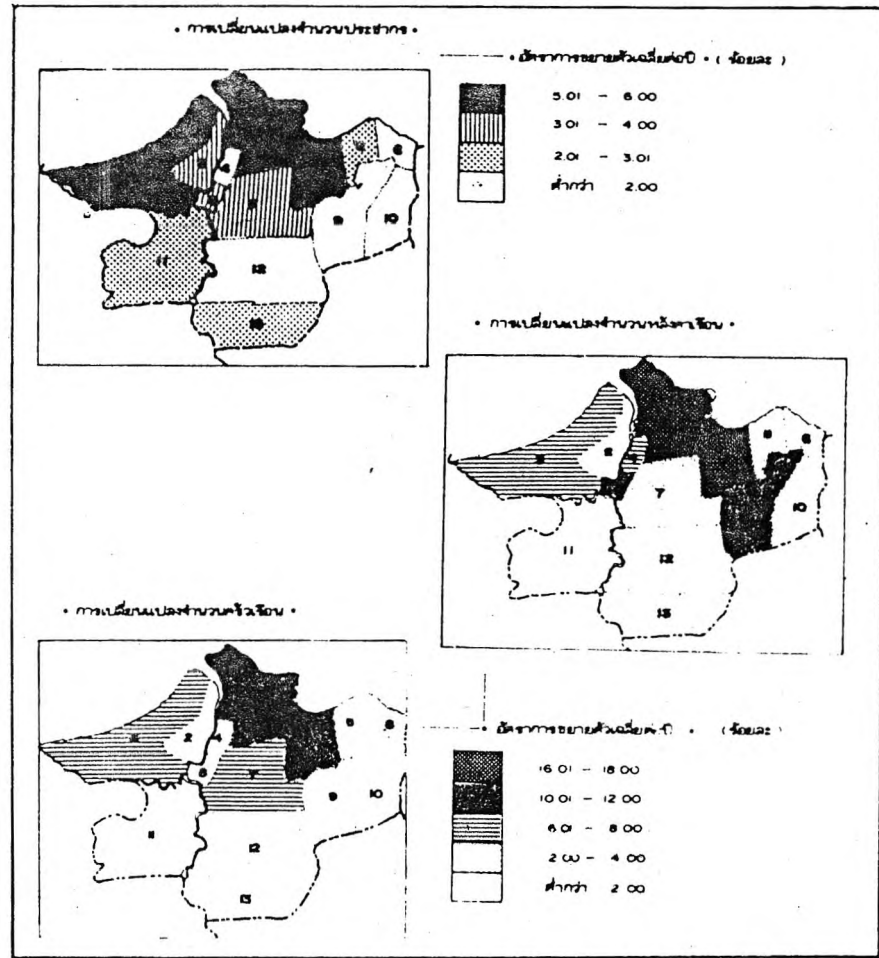
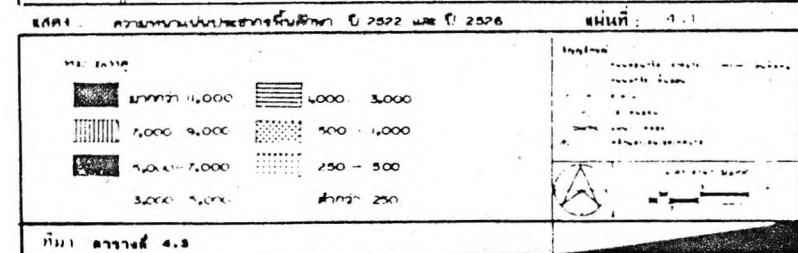
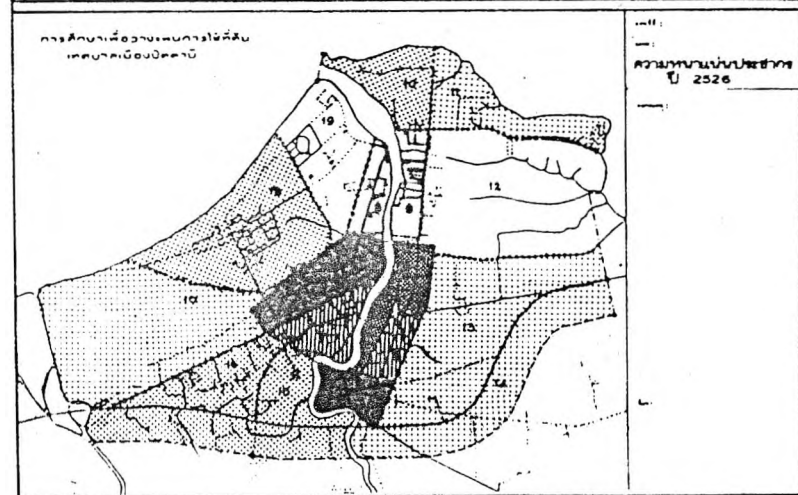
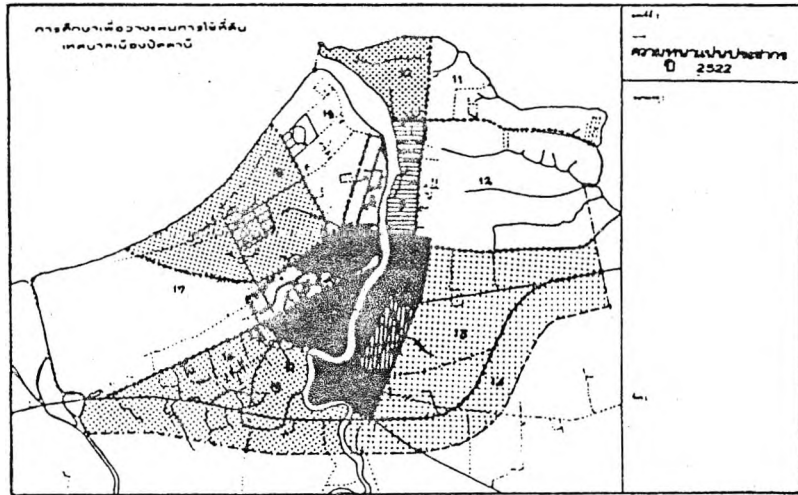
1. ทบ.ปัตตานี ยอดคุมประชากรรายตำบลจากกองวิชาการและแผนงาน และ
ในระดับเขตเทศบาลจากกองการทะเบียน กรมการปกครอง

2. พื้นที่นอกเขตใช้ขนาดประชากรของหมู่บ้านซึ่งอยู่ในพื้นที่ศึกษา โดยพิจารณาจาก
ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ.2522 มาตรฐาน 1 : 14,000 ประกอบด้วยแผนที่แบ่งเขตหมู่บ้าน
อ.เมือง ซึ่งทาง อ.เมือง เป็นผู้จัดทำมาตรฐาน 1 : 100,000 สำหรับขนาดประชากรระดับ
หมู่บ้าน จากกองปกครองท้องที่ กรมการปกครอง และที่ว่าการอำเภอเมือง โดยใช้ยอดคุม
ประชากรในระดับตำบลจากกองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง

สำหรับข้อมูลการกระจายตัวของประชากรจากกองสำรวจ สำนักผังเมือง และจาก
ข้อจำกัดในข้อมูลที่มีอยู่ จึงสามารถเปรียบเทียบได้จากระยะเวลา 2 ช่วงปี คือปี 2522 และ
2526 จึงได้ขนาดประชากรในปี 2522 และ 2526 เป็น 41,619 และ 48,224 คน ตาม
ลำดับ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 61.73 และ 61.05 ของประชากร อ.เมือง ตามลำดับ แล้วนำ
ขนาดประชากรดังกล่าวเป็นยอดคุมทางการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่ย่อย ตามแผนที่
4.16 ได้ขนาดประชากรในพื้นที่ย่อยตามตารางที่ 4.3 แบ่งการพิจารณาออกเป็น

ทบ.ปัตตานี พื้นที่ที่มีขนาดประชากรสูงสุดได้แก่ พื้นที่หน่วยที่ 4 มีประชากร 6,014
คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.47 รองลงมาได้แก่ หน่วยที่ 7, 1 และ 6 มีประชากร 4,984
4,560 และ 4,481 คิดเป็นร้อยละ 10.33, 9.46 และ 9.29 ตามลำดับ หน่วยที่ 8 และ 5
มีประชากรน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 5.86 และ 7.83 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความหนาแน่น
ประชากร หน่วยที่มีความหนาแน่นสูง 3 อันดับ คือ หน่วยที่ 1, 4 และ 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ฝั่ง
ตะวันออกของแม่น้ำปัตตานี อีกทั้งเป็นย่านการค้าของเมือง โดยมีประชากรหนาแน่นเป็น
15,643, 13,472 และ 8,101 คนต่อ ตร.กม. ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตาม ทุกพื้นที่ใน
เทศบาล มีประชากรกระจุกตัวอยู่หนาแน่น โดยบริเวณที่มีความหนาแน่นน้อยโดยเปรียบเทียบ
ได้แก่พื้นที่หน่วยที่ 8, 6 และ 3 มีความหนาแน่นประชากร 5,000 , 5,385, 5,804 คน
ต่อ ตร.กม. ตามลำดับ หน่วยที่มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด ได้แก่หน่วยที่ 6 (ดูแผนที่
ที่ 4.17 ประกอบ)

พื้นที่นอกเขต พื้นที่หน่วยที่ 9 (ต.บานา) และหน่วยที่ 18 (ต.วุฒิมิแล) มีประชากร
สูงสุด 2,825 และ 2,101 คน คิดเป็นร้อยละ 5.86 และ 4.35 ตามลำดับ โดยที่หน่วยที่ 9

เป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรม และหน่วยที่ 8 เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 บริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่น้อยได้แก่ หน่วยที่ 19 (ต.รูสะมิแล) 11 และ 12 (ต.บานา)
 มีประชากร 529 , 629 และ 673 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1, 1.3 และ 1.4 ตามลำดับ
 ทั้งนี้สืบเนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มต่ำน้ำท่วมถึง บริเวณที่มีประชากร
 หนาแน่นที่สุดคือ หน่วยที่ 9 3,371 คนต่อ ตร.กม. พื้นที่นอกนั้นมีประชากรกระจายตัวอยู่
 เบาบาง เฉลี่ย 488 คนต่อ ตร.กม. หน่วยที่ 12, 19 และ 11 มีประชากรหนาแน่นเบาบาง
 162, 239 และ 251 คนต่อ ตร.กม. ตามลำดับ แต่จากช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาจากปี 2522
 ทุกพื้นที่ที่มีความหนาแน่นประชากรสูงขึ้น ยกเว้นหน่วยที่ 10 ด้วยขนาดประชากรลดลงเนื่องจาก
 การก่อสร้างท่าเทียบเรือชายฝั่งทะเลได้อพยพประชากรออกจากพื้นที่มาอยู่ที่หมู่บ้านแหลมนก
 ในหน่วยที่ 12 สำหรับบริเวณหน่วยที่ 9, 11 และ 17 มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นเพิ่มขึ้น
 อย่างเด่นชัด

2. ลักษณะทางประชากร

ก. โครงสร้างประชากร

จากสำมะโนประชากรและเคหะ โครงสร้างประชากรของอำเภอเมือง
 ร้อยละ 61.6 เป็นประชากรวัยเด็กและเยาวชนในปี 2523 โดยร้อยละ 38.52 เป็น
 ประชากรช่วงอายุ 0-14 ปี และร้อยละ 23.08 เป็นประชากรช่วงอายุ 15-24 ปี เมื่อ
 เปรียบเทียบกับพื้นที่ศึกษาซึ่งมีข้อมูลในปี 2522 พื้นที่ศึกษามีสัดส่วนประชากรวัยเด็กและเยาวชน
 น้อยกว่าประชากรในช่วงวัยดังกล่าวของ อ.เมือง แต่มีสัดส่วนประชากรในช่วงปี 25-49 ปี
 ซึ่งเป็นวัยแรงงานที่สำคัญมากกว่า ยิ่งไปกว่านั้น ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปี 2522-2526
 ประชากรหมวดอายุ 25-49 ปี มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นสูงสุดในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.08 ต่อปี
 รองลงมาได้แก่ ประชากรช่วงอายุ 0-14 ปี มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4.25 ต่อปี
 ทั้งนี้สืบเนื่องจากพื้นที่ศึกษาแหล่งการจ้างงาน และศูนย์กลางการศึกษาของจังหวัด จึงทำให้
 สัดส่วนประชากรในช่วงวัยดังกล่าวมีสูงกว่าในเขต อ.เมือง องค์ประกอบระหว่างเพศชาย
 : เพศหญิง มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ 50.05 : 49.95 (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4

แสดงสัดส่วนโครงสร้างประชากรจำแนกตามหมวดอายุและเพศ สิ้นปี พ.ศ. 2522 และ 2526

หมวดอายุ (ปี)	2522						2526						อัตราการ ขยายตัว เฉลี่ยต่อปี 2522-26
	ประชากร			สัดส่วน ระหว่าง หมวดอายุ รวม	สัดส่วนระหว่างหมวดอายุ		ประชากร			สัดส่วน ระหว่าง หมวดอายุ รวม	สัดส่วนระหว่างหมวดอายุ		
	รวม	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง	
เขตเทศบาล													
0 - 14 ปี	10,054	5,254	4,800	32.94	17.21	15.73	11,511	6,044	5,467	33.52	17.60	15.92	3.44
15 - 24 ปี	7,577	3,712	3,865	24.82	12.16	12.66	8,222	4,025	4,197	23.94	11.72	12.22	2.06
25 - 49 ปี	9,982	4,910	5,072	32.71	16.09	16.62	11,611	5,423	6,188	33.81	15.79	18.02	3.85
มากกว่า 50 ปี	2,909	1,676	1,233	9.53	5.49	4.04	2,998	1,687	1,311	8.73	4.91	3.82	0.76
รวม	30,522	15,552	14,970	100.0	50.95	49.05	34,342	17,179	17,163	100.0	50.02	49.98	2.99
นอกเขตเทศบาล													
0 - 14 ปี	4,084	2,031	2,053	36.80	18.30	18.50	5,189	2,511	2,678	37.38	18.09	19.29	6.17
15 - 24 ปี	2,808	1,366	1,442	25.31	12.31	13.00	3,136	1,620	1,516	22.59	11.67	10.92	2.80
25 - 49 ปี	3,182	1,665	1,517	28.67	15.00	13.67	4,438	2,208	2,230	31.97	15.90	16.07	8.67
มากกว่า 50 ปี	1,023	481	542	9.22	4.34	4.88	1,119	620	499	8.06	4.47	3.59	2.27
รวม	11,097	5,543	5,554	100.0	49.95	50.05	13,882	6,959	6,923	100.0	50.13	49.87	5.76
พื้นที่ภูเขา													
0 - 14 ปี	14,138	7,285	6,853	33.97	17.51	16.46	16,700	8,555	8,145	34.63	17.74	16.89	4.25
15 - 24 ปี	10,385	5,078	5,307	24.95	12.20	12.75	11,358	5,645	5,713	23.55	11.71	11.84	2.26
25 - 49 ปี	13,164	6,575	6,589	31.63	15.80	15.83	16,049	7,631	8,418	33.28	15.82	17.46	5.08
มากกว่า 50 ปี	3,932	2,157	1,775	9.45	5.18	4.27	4,117	2,307	1,810	8.54	4.78	3.75	1.16
รวม	41,619	21,095	20,524	100.0	50.69	49.31	48,224	24,138	24,086	100.0	50.05	49.95	3.75

ที่มา: สำนักจากตารางที่

ข. ชาติพันธุ์ ศาสนา และสถานที่เกิด

ตามรายงานวิจัยเมืองปัตตานี (กองวิจัย สำนักผังเมือง 2526, 79) พบว่า ประชากรในพื้นที่ศึกษาร้อยละ 98.73 เป็นผู้มีเชื้อชาติไทย นอกนั้นร้อยละ 1.24 เป็นผู้มีเชื้อชาติจีน การนับถือศาสนาของประชากรร้อยละ 61.49 เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม รองลงมาเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 38.43 สำหรับสถานที่เกิดของประชากร ร้อยละ 79.18 เป็นผู้เกิดในท้องถิ่น และร้อยละ 20.82 มีสถานที่เกิดอยู่ที่อื่น ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชากรส่วนใหญ่ของพื้นที่ นับถือศาสนาอิสลาม แต่ในระดับจังหวัดมีประชากรนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 77 ดังนั้นพื้นที่ศึกษาจึงมีประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอื่น ๆ ในสัดส่วนที่มากกว่า บริเวณรอบนอกของพื้นที่ศึกษา

3. การเปลี่ยนแปลงประชากร

ก. การเปลี่ยนแปลงในขนาดประชากร

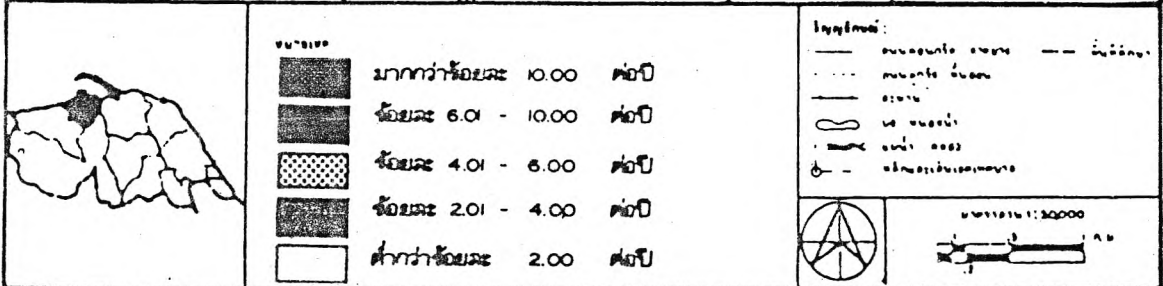
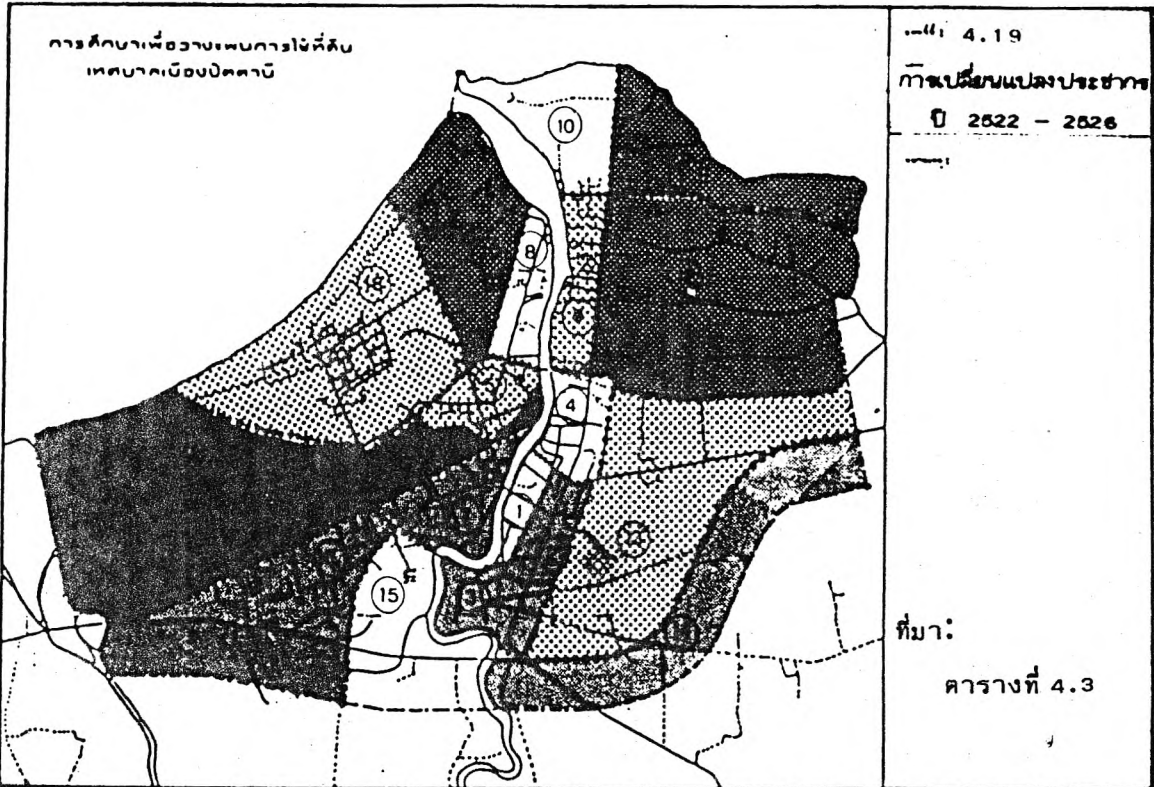
1. อ. เมือง (ตารางที่ 4.2 และ แผนที่ที่ 4.18)

การเปลี่ยนแปลงประชากรในตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปี 2518-2527 ตำบลที่มีประชากรขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราที่มากกว่าร้อยละ 5.01 ต่อปีได้แก่ ค.บานา และ ค.รูสะมิแล บริเวณที่มีการขยายตัวประชากรรองลงมาได้แก่ ค.สะบารัง, ค.จะบังติกอ และ ค.ตะลุโบะ อยู่ในช่วงอัตราร้อยละ 3.01-4.00 ต่อปี โดย ประชากรใน ค.อาเนาะรู ซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งของย่านการค้าของเมือง และมีความหนาแน่นประชากรสูงสุด มีการขยายตัวช้ากว่าตำบลอื่น ๆ ในอัตราร้อยละ 0.92 ต่อปี จะเห็นได้ว่าบริเวณพื้นที่เทศบาลและพื้นที่ต่อเนื่องมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นของประชากรในอัตราที่สูงกว่าตำบลที่อยู่รอบนอก

2. พื้นที่ศึกษา (ตารางที่ 4.3 และ แผนที่ที่ 4.19)

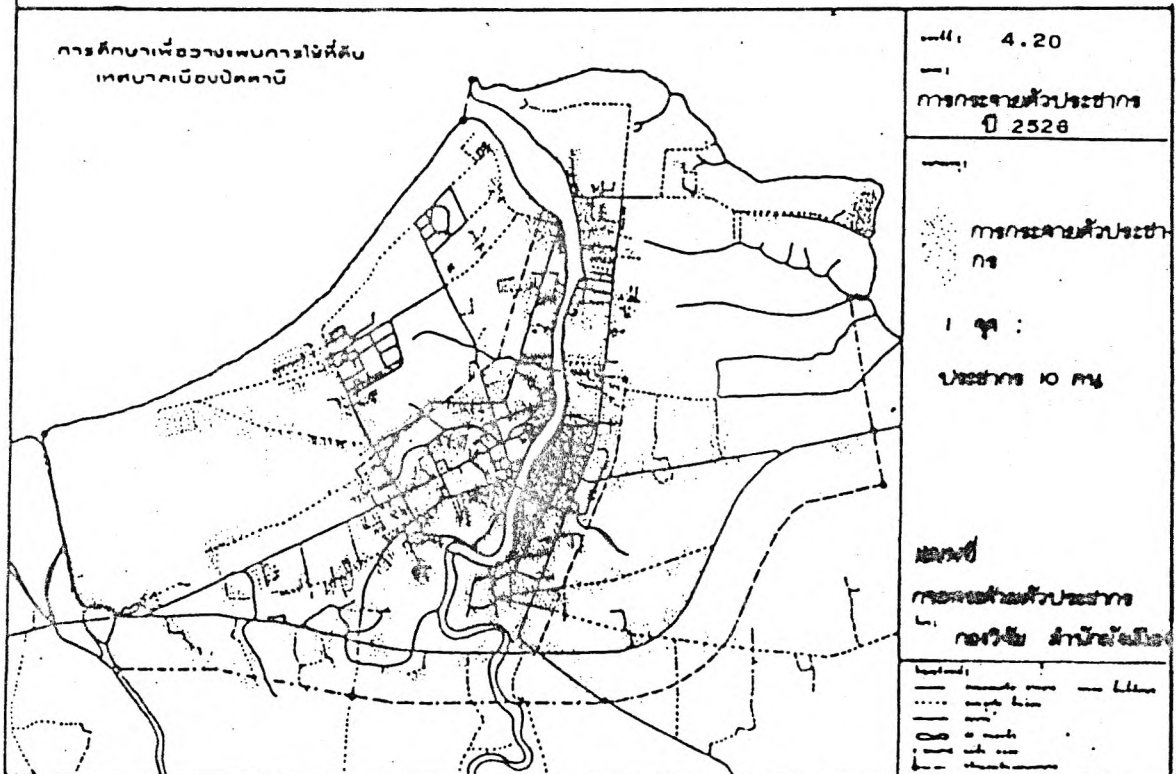
จากช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปี 2522-2526 พื้นที่ทุกหน่วยมีการขยายตัวของประชากรสูงขึ้นยกเว้นหน่วยที่ 10 ด้วยสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงประชากรพื้นที่ศึกษาแยกพิจารณาได้เป็น

ทม.ปัตตานี พื้นที่ประชากรมีการขยายตัวสูงสุดได้แก่ หน่วยที่ 6 อยู่ในช่วงอัตราร้อยละ 6.01-10.0 ต่อปี สืบเนื่องจากในช่วงระยะเวลาดังกล่าว หน่วยนี้ยังคงมี

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลเมืองปัตตานี ปี 2544

การศึกษาในระดับ: ศูนย์เมือง

พื้นที่สำหรับการขยายตัวของประชากร อีกทั้งมีการขยายตัวของศูนย์การค้าใหม่ ขณะที่หน่วยที่ 4 และ 1 ซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นมาก มีการขยายตัวของประชากรเป็นไปในอัตราที่เชิงซ้ำ ร้อยละ 0.5 และ 0.63 ต่อปี

พื้นที่นอกเขต พื้นที่ที่มีการขยายตัวของประชากรอย่างรวดเร็วได้แก่ หน่วยที่ 12 และ 19 (หน่วยที่ 11 มิได้นำมาพิจารณา เนื่องจากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น) เป็นไปในอัตราที่มากกว่าร้อยละ 10 ต่อปี ด้วยในหน่วยที่ 12 เริ่มมีการขยายตัวของอุตสาหกรรมจากพื้นที่ที่ 9 แต่อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่ขัดขวางต่อการขยายตัวของ การตั้งถิ่นฐานของประชากร ก็คือสภาพพื้นที่ที่เป็นที่ลุ่มต่ำ สำหรับหน่วยที่ 19 เป็นแหล่งที่ตั้งของศูนย์ราชการใหม่ และย่านพักอาศัยของข้าราชการ หน่วยที่มีการขยายตัวของประชากรในอัตราที่สูงกว่าพื้นที่หน่วยอื่น ๆ คือ หน่วยที่ 10, 14, 15 และ 16

ดังนั้นจึงสามารถสรุปแนวโน้มทิศทางการขยายตัวของประชากรได้ คือ

อันดับแรกได้แก่ หน่วยที่ 12 และ 19

อันดับสอง ได้แก่ หน่วยที่ 6 และ 17

อันดับที่สองได้แก่ หน่วยที่ 5, 9, 13 และ 18

โดยที่พื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปัดตานีมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุที่สำคัญในการดึงดูดการตั้งถิ่นฐานของประชากร ขณะที่ทางฝั่งตะวันตก สถานที่ราชการ และสถานศึกษา ดึงดูดให้เกิดการขยายตัวของประชากร และ เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของประชากรจากแผนที่ที่ 4.20 แนวโน้มการกระจายตัวของประชากรจะเกาะอยู่ในบริเวณถนนทั้งสายหลักและสายย่อยของชุมชน ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปัดตานีได้แก่ ต.นาเกลือ, และชอย, ถ.รวมโกมุท, ถ.ยะรัง และชอย และฝั่งตะวันตกของแม่น้ำได้แก่ ถ.เจริญประดิษฐ์, ถ.พระยาเมือง, ถ.พูนสวัสดิ์ ถ.เจริญสำราญ และชอยย่อยจากถนนสายหลัก เช่น ถ.หนองจิก, ถ.ปากน้ำ และทางเลียงเมือง

ข. ลักษณะการเปลี่ยนแปลง

การเพิ่มประชากรของ ทบ.ปัดตานี มีสาเหตุการเพิ่มที่สำคัญคือ การเพิ่มโดยธรรมชาติ (เกิด-ตาย) โดยอัตราการเกิดเพิ่มขึ้นจากอัตราพันละ 26.18 ในปี 2520 เป็นอัตราพันละ 42.27 ในปี 2527 เมื่อมาพิจารณาการเปลี่ยนแปลงโดยการย้ายถิ่น ประชากรที่ย้ายเข้าและย้ายออกเป็นไปในอัตราที่สูงใกล้เคียงกัน

สำหรับตำบลนอกเขตในพื้นที่ศึกษา สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 พื้นที่ คือ ค. ตะลุมปะ และ ค. ปะกาชะรัง การเพิ่มโดยธรรมชาติมีบทบาทที่สำคัญต่อการเพิ่มประชากรของตำบล แม้ว่าอัตราการเพิ่มจะเป็นไปอย่างไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะ ค. ปะกาชะรัง ในปี 2526 มีอัตราการเพิ่มเพียงร้อยละ 5.68 อีกพื้นที่หนึ่ง คือ ค. บานาและรูสะมิแล ทั้งสองพื้นที่นี้ ทั้งการเพิ่มโดยธรรมชาติและ การเพิ่มโดยการย้ายถิ่น ต่างมีบทบาทต่อการเพิ่มประชากร และโดยภาพรวมแล้ว อัตราการเพิ่มโดยการย้ายถิ่นสูงกว่าอัตราการเพิ่มโดยธรรมชาติ

4. การคาดการณ์ประชากรในอนาคต

การคาดการณ์ประชากรในระดับชุมชน และ อ. เมือง ใช้เทคนิค Simple Linear Regression เช่นเดียวกับการคาดการณ์ในระดับจังหวัด

ก. อำเภอเมือง จากแนวโน้มขยายตัวประชากรรายตำบลตามแผนภูมิที่ 4.1

นำมาคาดการณ์ประชากรในปี 2534, 2539 และ 2544 คือ

	ปี 2527	ประชากรจากการคาดการณ์ (คน)		
		2534	2539	2544
ทม.ปัทมาภิ	35,131	41,425 (43.83) * (7.69)**	45,701 (45.38) * (11.90)*	49,978 (43.05) * (15.08)*
ตำบลนอกเขต	43,853	53,096 (56.17) (9.86)	59,637 (56.61) (10.73)	66,178 (56.97) (10.71)
อำเภอ	78,984	94,521 (100.0) (17.55)	105,338 (100.0) (18.21)	116,156 (100.0) (18.79)
จังหวัด	474,280	538,520 (100.0)	578,351 (100.0)	618,185 (100.0)

ที่มา: คำนวณจาก ภาคผนวก ข.

หมายเหตุ: * สัดส่วนร้อยละจากยอดรวมระดับอำเภอ
 ** สัดส่วนร้อยละจากยอดรวมระดับจังหวัด

ข. พื้นที่ศึกษา

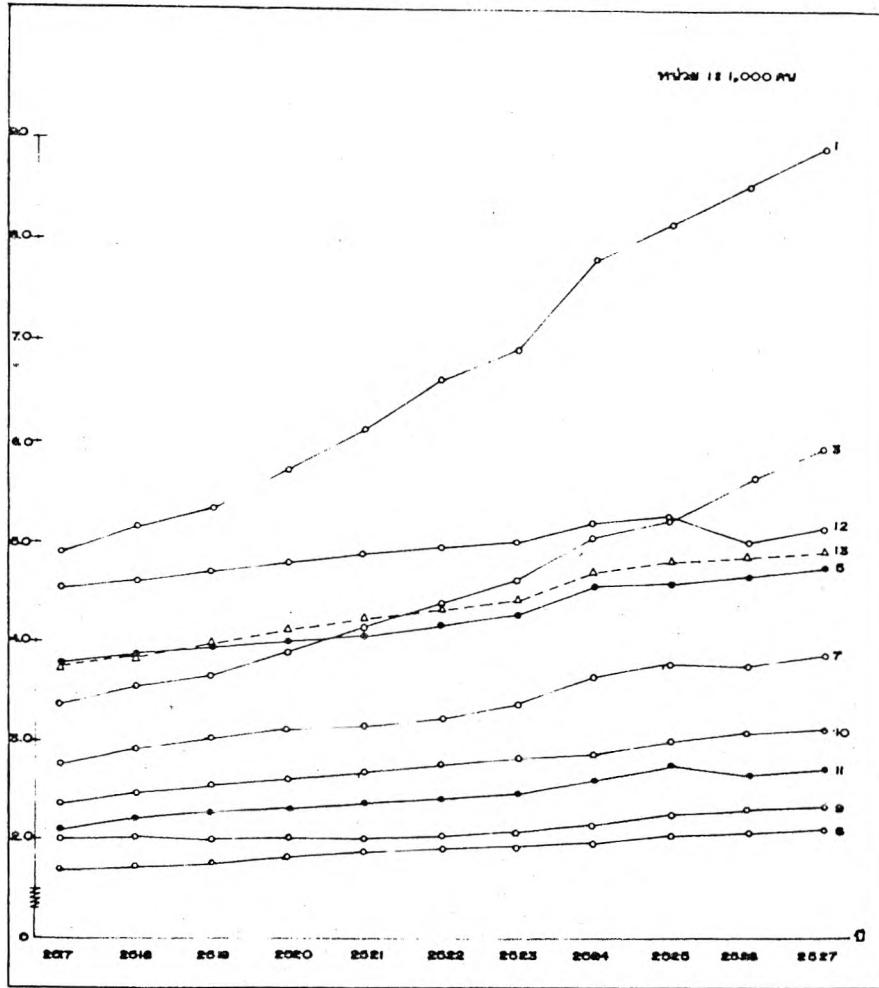
สำหรับชุมชนรอบนอกเทศบาลภายในพื้นที่ศึกษา โดยที่ในแต่ละชุมชนมีการขยายตัวของประชากรสัมพันธ์กับการขยายตัวในระดับตำบล สามารถคาดการณ์ประชากรจากแบบจำลองเชิงอัตราส่วน (The Ratio Method) จากสมการ

$$cP(t+n) = \left(\frac{cPt}{sPt} \right) sP(t+n)$$

เมื่อ P = จำนวนประชากร

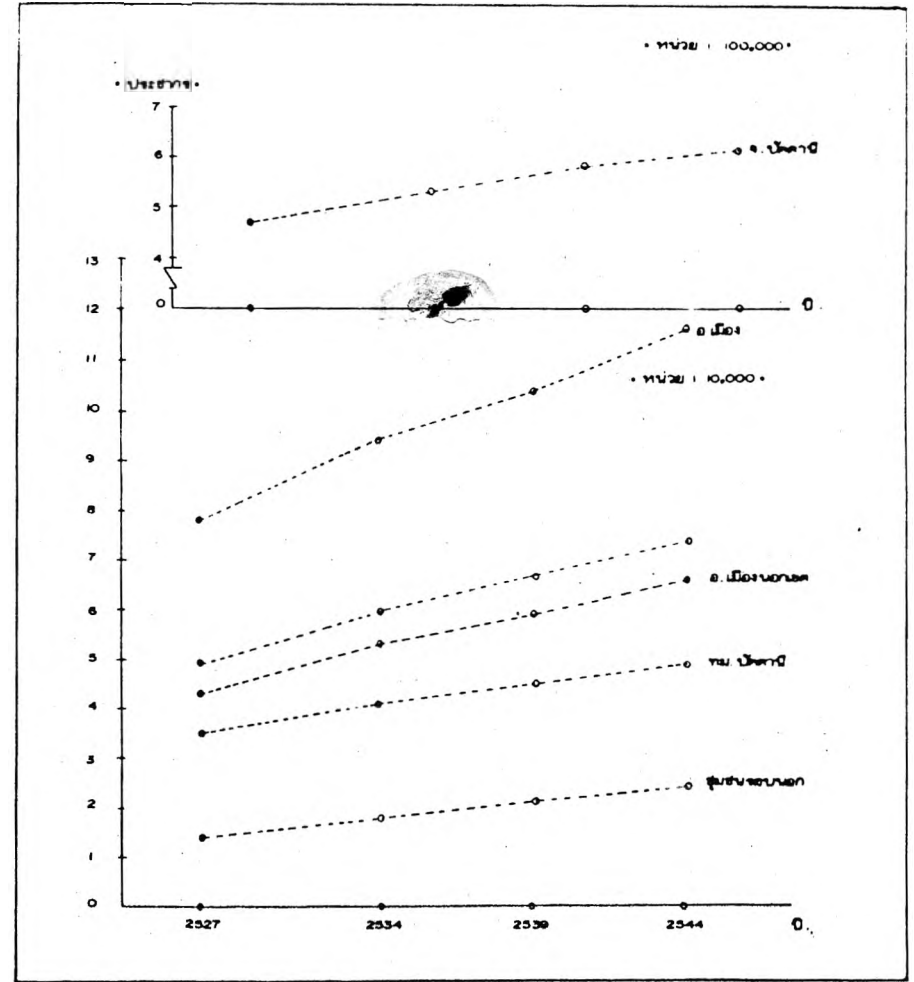
t = ระยะเวลา (ปีที่)

t+n = จำนวนประชากรในช่วงเวลาที่ n นับจาก t

การศึกษาต่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลเมือง ปัตตานี ปี 2544 การศึกษาในระดับ: ๐

	เขต 1 : การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรระดับอำเภอ ส.เมือง ๑.ปัตตานี ปี พ.ศ. 2517-2527	แผนที่ : 4.1
	สัญลักษณ์ : 1. อ. บาซา 7. อ. บาซาใหม่ 12. อ. บาซาเก่า 2. อ. บาซาใหม่ 7. อ. บาซาใหม่ 12. อ. บาซาเก่า 3. อ. บาซาใหม่ 8. อ. บาซาใหม่ 13. อ. บาซาเก่า 4. อ. บาซาใหม่ 9. อ. บาซาใหม่ 14. อ. บาซาเก่า 5. อ. บาซาใหม่ 10. อ. บาซาใหม่ 15. อ. บาซาเก่า 6. อ. บาซาใหม่ 11. อ. บาซาใหม่ 16. อ. บาซาเก่า	
	ที่มา : กองการทะเบียน และสำนักงานทะเบียนราษฎรจังหวัดปัตตานี	ตารางที่ พ.ศ. 15

การศึกษาต่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลเมือง ปัตตานี ปี 2544 การศึกษาในระดับ: ๑

	เขต 1 : จำนวนประชากรระดับอำเภอ ปี 2534, 2539, 2544	แผนที่ : 4.2
	สัญลักษณ์ :	
	ที่มา : ภาคผนวก ก. และ ภาคผนวก ข. ตารางที่ พ.ศ. 11 และ พ.ศ. 15	

c = พื้นที่ที่ต้องการคาดการณ์ประชากร ซึ่งหมายถึงหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษา

s = ภูมิภาคที่ c ตั้งอยู่ในที่นี้หมายถึงตำบล

ซึ่งจำนวนประชากรที่ได้จากการคาดการณ์ในระดับตำบล เป็น

ตำบลในพื้นที่ศึกษา	ปี 2527	ประชากรจากการคาดการณ์		
		2534	2539	2544
1. ค.ตะลุงไผ่	3,879	4,720	5,297	5,893
2. ค.นาบนา	8,908	11,875	14,005	16,192
3. ค.ปะกาชะอ้ง	2,711	3,178	3,480	3,795
4. ค.ทุชะมีนแล	5,955	7,665	8,981	10,532
รวม	21,451	27,436	31,763	36,212

ที่มา: ภาคผนวก ข.

จากการใช้จำนวนประชากรในปี 2527 เป็นปีฐานในการคาดการณ์ ประกอบการใช้วิธีการข้างต้นเพื่อหาขนาดประชากรในรายหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ศึกษา ได้จำนวนประชากร เป็น

พื้นที่ศึกษา	ปี 2527	ประชากรจากการคาดการณ์ (คน)		
		2535	2539	2544
1. ทบ.ปิตคานี	55,151	41,425 (43.83) * (7.69)**	45,701 (43.38) * (7.90)**	49,978 (45.03) * (8.08)**
2. ชุมชนรอบนอก	14,510	18,644 (19.72) (5.46)	21,677 (20.56) (5.75)	24,789 (21.34) (4.01)
ประชากร รวม	49,641	60,069 (63.55) (11.14)	67,378 (65.96) (11.65)	74,767 (64.57) (12.09)

ที่มา: คำนวณจากแบบจำลองเชิงอัตราส่วน, และ ภาคผนวก ข.

หมายเหตุ: * มีส่วนร้อยละจากอัตราการระดับอำเภอ

** มีส่วนร้อยละจากอัตราการระดับจังหวัด

สรุปการคาดการณ์ประชากรได้ตามแผนภูมิที่ 4.2

สภาพทาง เศรษฐกิจ

กิจกรรมทาง เศรษฐกิจ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของชุมชน โดยเฉพาะสาขาเศรษฐกิจหลัก (Basic sector) ซึ่งเป็นฐานการส่งออก การขยายตัวของสาขาเศรษฐกิจหลัก จะเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน และมีผลต่อการขยายตัวของสาขาเศรษฐกิจรอง (Non-basic sector) ดังนั้นการศึกษาจะวิเคราะห์หาสาขาเศรษฐกิจหลัก และกิจกรรมทาง เศรษฐกิจพร้อมทั้งแนวโน้มการขยายตัว และบทบาทของรัฐต่อการพัฒนาในพื้นที่ อันจะนำมาสู่การกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับกิจกรรมทาง เศรษฐกิจของชุมชนต่อไปในอนาคต

1. ลักษณะแรงงาน^{*}

การศึกษาลักษณะแรงงานในพื้นที่ศึกษา พิจารณาจากรายงานวิจัยการสำรวจของ กองวิจัย สำนักผังเมือง ซึ่งทำการสำรวจในช่วงเดือน พย. 2522-มค.2523 (140-157) และเดือน พย. 2526-มค. 2527 (89-97) และจากสำมะโนประชากรและเคหะ ปี 2523 (6138-139) สามารถพิจารณาลักษณะทางแรงงาน (ดูแผนภูมิที่ 4.3 ประกอบ) ได้คือ

ก. ประชากรวัยแรงงาน

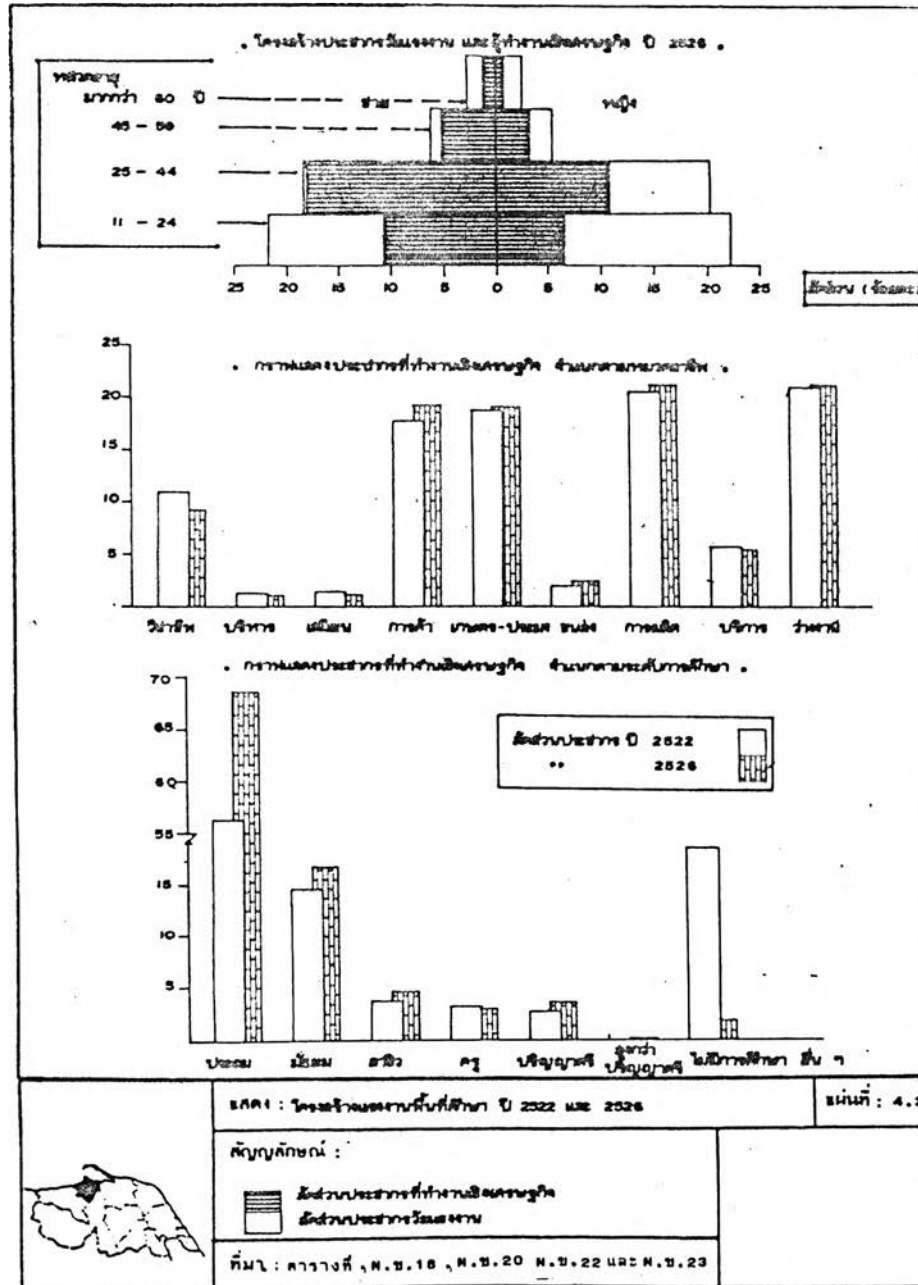
ประชากรวัยแรงงานจากประชากรที่มีอายุมากกว่า 11 ปีขึ้นไป ในปี 2526 มี จำนวน 36,257 คน หรือร้อยละ 75.18 ของประชากรทั้งหมด เมื่อพิจารณาโครงสร้าง ประชากรด้านหมวดอายุ ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 44.38 เป็นประชากรในช่วงหมวดอายุ 11-24 ปี แต่อย่างไรก็ตามในตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปี 2522-2526 ประชากรวัย แรงงานในช่วงอายุ ที่มีการขยายตัวสูงสุดได้แก่ ช่วงหมวดอายุ 25-44 ปี ด้านองค์ประกอบ ระหว่างเพศ สัดส่วนระหว่างเพศชาย : เพศหญิง เป็น 49.39 : 50.61

ข. ประชากรที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ

ในปี 2526 ประชากรที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ มี 20,684 คน คิดเป็นร้อยละ 57.65 ของประชากรวัยแรงงาน หรือร้อยละ 42.89 ของประชากรพื้นที่ศึกษา และมีอัตรา การขยายตัวเฉลี่ย (ร้อยละ 4.66 ต่อปี) สูงกว่าอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของประชากรวัย แรงงาน (ร้อยละ 3.7 ต่อปี) และสูงกว่าอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของประชากรพื้นที่ศึกษา (ร้อยละ 3.75 ต่อปี) โครงสร้างประชากรที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ ร้อยละ 51.31 เป็น ประชากรในช่วงหมวดอายุ 25-44 ปี รองลงมาได้แก่แรงงานในช่วงหมวดอายุ 11-24 ปี, 45-59 ปี และมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.5, 14.97 และ 3.22 ตามลำดับนอกจากนี้ ประชากรช่วงหมวดอายุ 25-44 ปียังมีการขยายตัวสูงสุดในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 7.84 ต่อปี แรงงานเป็นแรงงานชายมากกว่าแรงงานหญิง โดยมีสัดส่วน

หมายเหตุ * ข้อมูลด้านแรงงานดูในภาคผนวก ข.

ตารางที่ 4.5
ประชากรวัยแรงงาน (อายุ 11 ปีขึ้นไป) ที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ จำนวนตามหมวดอุตสาหกรรม
และค่า Location Quotient ปี 2523

หมวดอุตสาหกรรม	จังหวัด		พื้นที่ศึกษา		Location Quotient
	แรงงาน	สัดส่วน (ร้อยละ)	แรงงาน	สัดส่วน (ร้อยละ)	
เกษตรกรรม	229,614	77.36	3,773	20.87	0.3009
อุตสาหกรรม	18,966	6.39	3,176	17.57	3.0715
การขุดแร่	386	0.13	-	-	-
อุตสาหกรรม	14,722	4.96	2,403	13.29	2.9945
การก่อสร้าง	3,472	1.17	663	3.67	3.5027
การสาธารณสุข	386	0.13	110	0.61	5.2293
การบริการ	46,599	15.70	8,913	49.30	3.5101
พาณิชยกรรม	18,729	6.31	3,726	20.61	3.6495
การขนส่ง	5,758	1.94	792	4.38	2.5229
บริการ	21,578	7.27	4,205	23.26	3.5761
การเงิน	534	0.18	190	1.05	6.5284
อื่น ๆ	1,633	0.55	302	1.67	3.3927
รวม	296,312	100.0	16,164*	89.41	1.0000

ที่มา : สัดส่วนแรงงานจังหวัดและพื้นที่ศึกษาจากสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523
 สัดส่วนประชากรจาก กองการทะเบียน และกองปกครองท้องที่ กรมการปกครอง
 หมายเหตุ : *ไม่มีรวมผู้ว่างงาน

ระหว่างเพศชาย : หญิง เป็น 62.59 : 37.41 ทั้งนี้สามารถพิจารณาการจำแนกแรงงาน
ด้านอาชีพ, คุณภาพของแรงงาน และระดับรายได้ เป็น

1. อาชีพ

1.1 จำแนกตามหมวดอาชีพ

ประชากรที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ เป็นผู้ประกอบอาชีพการผลิตและ
แรงงานสูงสุดทั้งในปี 2522 และ 2526 โดยในปี 2526 มีจำนวน 4,311 คนคิดเป็นร้อยละ
20.84 รองลงมาได้แก่ผู้ประกอบอาชีพการค้า, อาชีพเกษตร-ประมง, อาชีพผู้ปฏิบัติงานที่ใช้
วิชาชีพ และผู้ปฏิบัติงานด้านบริการ มีสัดส่วนร้อยละ 19.21, 19.01, 9.43 และ 5.6 ตาม
ลำดับ แต่จากช่วงระยะเวลาปี 2522-26 แรงงานในอาชีพการขนส่ง และการค้า มีการขยายตัว
สูงสุด ในอัตราใกล้เคียงกันคือร้อยละ 6.73 และ 6.72 ค่อยๆตามลำดับ รองลงมาได้แก่แรงงาน
ในอาชีพการผลิตและแรงงาน และอาชีพเกษตรและประมง (ร้อยละ 4.94 และ 4.76 ค่อยๆ
ตามลำดับ)

1.2 จำแนกตามหมวดอุตสาหกรรม

จากข้อจำกัดของข้อมูลที่จะหาสัดส่วนเปรียบเทียบจากในอดีต ซึ่งจะ
ให้ภาพแนว โนม์การขยายตัวของสาขาต่าง ๆ ได้ชัดเจนกว่าจึงสามารถพิจารณาได้ช่วงปีเดียว
คือปี 2523 สัดส่วนแรงงานสาขาเกษตรกรรม : อุตสาหกรรม : การบริการ เป็น 0.42 :
0.36 : 1 แรงงานในสาขาการบริการเป็นแรงงานด้านบริการสูงสุด 4,205 คน คิดเป็น
ร้อยละ 23.62 รองลงมาได้แก่ พาณิชยกรรม (ร้อยละ 20.61) ขณะที่แรงงานด้านการขนส่ง
และการเงินมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 4.38 และ 1.05 ตามลำดับ แรงงานอุตสาหกรรมในสาขา
อุตสาหกรรม มีจำนวนสูงสุด 2,403 หรือร้อยละ 13.29 และเมื่อเปรียบเทียบ ในรายสาขา
ปรากฏว่า จำนวนแรงงานในหมวดอุตสาหกรรมที่มีมาก 4 อันดับแรกคือ (1) การบริการ
(ร้อยละ 23.26) (2) เกษตรกรรม (ร้อยละ 20.87) (3) พาณิชยกรรม (ร้อยละ 20.61)
และ (4) อุตสาหกรรม (ร้อยละ 13.29)

2. การศึกษา

การศึกษาเป็นการยกระดับมาตรฐานของอาชีพ ซึ่งปรากฏว่าระดับการศึกษา
ของผู้ทำงานเชิงเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษายังอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 68.89 เป็นผู้จบการศึกษา

ในระดับประถมศึกษา และร้อยละ 16.98 เป็นผู้จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ชาวมุสลิมไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในสถานศึกษาระดับสูงของรัฐที่มี คตินิยมแบบพุทธ ซึ่งเกรงกลัวว่าความเป็นมุสลิมของตนจะถูกกลืนกลาย โดยเฉพาะการศึกษาของชาวมุสลิมจากสถานศึกษาที่เรียกว่า "ปอเนาะ" (ก่อนหน้าปี 2514 ที่จะเปลี่ยนมาเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม) มุ่งเน้นที่วิชาการศาสนาเพียงอย่างเดียว ทำให้ขาดการพัฒนาด้านวิชาชีพ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อรัฐได้พยายามยกระดับการศึกษา เมื่อเปลี่ยน "ปอเนาะ" มาเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนา ก็ได้เพิ่มวิชาสามัญที่สอดคล้องวิชาชีพไว้ด้วยอีกทั้งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ก็ได้มีบทบาทให้การ เป็นศูนย์อบรมวิชาชีพ โดยเมื่อได้พิจารณาจากแนวโน้มการขยายตัวของแรงงานในระดับการศึกษาต่าง ๆ จากช่วงปี 2522-2526 ผู้จบการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา และปริญญาตรี มีการขยายตัวสูงสุดในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 12.31 และ 11.77 ต่อปี ตามลำดับ ยิ่งไปกว่านั้นแรงงานอื่น ๆ หรือผู้ไม่มีการศึกษาจากสัดส่วนร้อยละ 18.63 ในปี 2522 ลดลงเหลือร้อยละ 2.01 ในปี 2526

3. ระดับรายได้

จากการสำรวจของกองวิจัย สำนักหังเมือง (2526, 95 และ 96)

นำมาหารายได้เฉลี่ยของประชากรพื้นที่ศึกษา คือ

ทม.ปัตตานี รายได้เฉลี่ยของผู้มีงานทำเป็น 2,066.85 บาทต่อเดือน โดยมีผู้ว่างงานในสัดส่วนร้อยละ 19.67 และ ผู้ทำงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนร้อยละ 7.06 ดังนั้นผู้มีงานทำและมีรายได้มี 10,078 คน รายได้ของบุคคลชุมชนเป็น 20,829,714.3 บาทต่อเดือน ประชากรทั้งหมด 34,342 คน ดังนั้นรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลในชุมชน เป็น 606.54 บาทต่อเดือน หรือ 7,278.45 บาทต่อปี

พื้นที่นอกเขต รายได้เฉลี่ยของผู้มีงานทำ 1,979.97 บาทต่อเดือน มีผู้ว่างงานร้อยละ 24.22 และผู้ทำงานโดยไม่มีรายได้ร้อยละ 2.3 จึงมีผู้มีงานทำและมีรายได้ 5,094 คน รายได้รวมของพื้นที่เป็น 10,085,967.18 บาทต่อเดือน ประชากรทั้งหมด 13,882 คน เพราะฉะนั้นรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลในชุมชนเป็น 726.55 บาทต่อเดือน หรือ 8,718.6 บาทต่อปี

จะเห็นได้ว่ารายได้เฉลี่ยของประชากรในพื้นที่ศึกษาค่อนข้างต่ำมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่โดยรอบในจังหวัด ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคล 252 บาทต่อเดือน หรือ 3,024 บาทต่อปี นับว่ายังสูงกว่า

ค. ประชากรที่ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ

ประชากรที่ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจมีร้อยละ 42.95 ของประชากรวัยแรงงาน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ในสัดส่วนเพศชาย : เพศหญิง 27.72 : 57.82 เมื่อจำแนกตามประเภทผู้ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ เป็นนักเรียนร้อยละ 53.27 ในปี 2526 และเป็นแม่บ้านร้อยละ 39.44

2. ปัจจัยนำทางเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์ปัจจัยนำทางเศรษฐกิจ พิจารณาจากสาขาเศรษฐกิจหลัก (Basic Sector) ถือเป็นฐานเศรษฐกิจหลัก (Economic Base) ของชุมชน กล่าวคือ เป็นสาขาการผลิตที่นำรายได้เข้าสู่ชุมชนอันจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของชุมชน โดยมีสาขาเศรษฐกิจรอง (Non-Basic Sector) เป็นกิจกรรมที่ให้บริการแก่สาขาเศรษฐกิจหลัก การขยายตัวของสาขาเศรษฐกิจรองขึ้นอยู่กับ การขยายตัวของสาขาเศรษฐกิจหลัก การวิเคราะห์หาสาขาเศรษฐกิจหลักใช้ค่า Location Quotient ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลค้ำแรงงานจากสถิติของทางราชการที่มีอยู่คือ สำมะโนประชากรและเคหะปี 2523 และกองการทะเบียน กรมการปกครอง นำมาหาสัดส่วนแรงงานในหมวดอุตสาหกรรม สาขาใดที่ให้ค่า L.Q. มากกว่า 1 ถือเป็นสาขาที่มีความชำนาญและเป็นสาขาการส่งออกของชุมชน จากตารางที่ 4.5 จะเห็นได้ว่าพื้นที่ศึกษามีความชำนาญ และเป็นสาขาการส่งออกของชุมชน จากตารางที่ 4.5 จะเห็นได้ว่าพื้นที่ศึกษามีความชำนาญ ชำนาญสูงกว่าพื้นที่โดยรอบแทบทุกสาขา โดยสาขาอุตสาหกรรมที่มีค่า L.Q. มากกว่า 1 เรียงตามลำดับจากค่ามากไปค่าน้อยได้แก่ การเงิน (6.53), สาธารณูปโภค (5.23), พาณิชยกรรม (3.65), การบริการ (3.58), การก่อสร้าง (3.5), อุตสาหกรรม (2.99) และการขนส่ง (2.52) ซึ่งแสดงถึงความเป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดที่ให้สินค้าบริการด้านต่าง ๆ ให้แก่พื้นที่โดยรอบ

3. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

เป็นการพิจารณากิจกรรมทางเศรษฐกิจในแต่ละสาขาการผลิต โดยศึกษากิจกรรมการค้าและบริการ, เกษตรกรรม, อุตสาหกรรม และการขนส่ง กล่าวคือ

ก. การค้าและบริการ

สาขาการผลิต การค้าส่งและค้าปลีก และสาขาการบริการมีมูลค่าการผลิตสูงเป็นอันดับ 3 และ 4 ของมูลค่าการผลิตรวมของจังหวัด ซึ่งเมื่อพิจารณาในด้านแรงงานแล้วพื้นที่ชุมชนเมืองปัตตานีมีความชำนาญในสาขาการผลิตสูงกว่าจังหวัด โดยเป็นชุมชนศูนย์กลางด้านธุรกิจการค้าและบริการของจังหวัด สามารถพิจารณาในรายละเอียด คือ

1. จำนวนและประเภทของสถานประกอบการธุรกิจ

จากการสำรวจของสำนักผังเมืองนำมาพิจารณากับสัดส่วนของพื้นที่ที่ทำการสำรวจกับพื้นที่ศึกษา ปรากฏจำนวนสถานธุรกิจในพื้นที่ศึกษา ตามตารางที่ 4.6 ในปี 2526 สถานธุรกิจส่วนใหญ่ร้อยละ 93.18 ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล แต่สัดส่วนดังกล่าวลดลงจากปี 2522 ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 94.17 ขณะที่สถานธุรกิจนอกเขตมีอัตราการขยายตัวอย่างรวดเร็วเฉลี่ยร้อยละ 13.46 ต่อปี ในตลอดระยะเวลาปี 2522-2526 แต่มีสัดส่วนของสถานธุรกิจร้อยละ 6.82 ของสถานธุรกิจทั้งหมด แสดงว่าสถานธุรกิจกำลังขยายตัวออกนอกเขตเทศบาล

สำหรับประเภทกิจการธุรกิจในปี 2526 สถานธุรกิจด้านบริการมีจำนวนสูงสุด 328 แห่ง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 38.59 รองลงมาได้แก่ กิจการค้าปลีกร้อยละ 36.59 และในช่วงระยะเวลาดังกล่าว กิจการค้าส่ง, ค้าส่ง-บริการ, บริการ และ ค้าส่ง-ค้าปลีก มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วตามตารางที่ 4.7 แสดงถึงชุมชนเมืองได้ขยายบทบาทความเป็นศูนย์กลางการค้าและบริการ โดยกิจการการค้าส่งและบริการมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว

2. ระยะเวลาในการดำเนินการ

สถานธุรกิจจำนวน 389 แห่ง หรือร้อยละ 45.76 ของสถานธุรกิจในปี 2526 เกิดขึ้นในรอบปี 2522-2526 จำแนกกิจการที่เกิดขึ้นตามประเภทในเขตเทศบาลได้แก่ การค้าปลีก (ร้อยละ 13.88) และการบริการ (ร้อยละ 20.23) สำหรับนอกเขตได้แก่การ

ตารางที่ 4.6

แสดงสถานประกอบธุรกิจ เขตเทศบาลและนอกเขตในพื้นศึกษา ปี 2522 และ 2526

พื้นที่ศึกษา	ปี 2522		ปี 2526		อัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปี 2522-2526
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เขตเทศบาล	565	94,17	792	93,18	8,81
นอกเขต	35	5,83	58	6,82	13,46
รวม	600	100,0	850	100,0	9,10

ที่มา: รายงานวิจัย กองวิจัย สถาบันการเมือง ปี 2522 หน้า 4 และ ปี 2526 หน้า 103

ตารางที่ 4.7

แสดงสถานประกอบธุรกิจ และสถานประกอบธุรกิจ พื้นศึกษา ปี 2522 และ 2526

ประเภทธุรกิจ	ปี 2522		ปี 2526		อัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปี 2522-26
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ค้าส่ง	9	1,5	38	4,47	43,35
ค้าปลีก	264	44,1	311	36,59	4,18
บริการ	197	32,8	328	38,59	13,59
ผลิต - ผลิต	2	0,3	2	0,24	-
ค้าส่ง- ผลิต	53	8,8	82	9,65	11,53
ค้าส่ง- บริการ	7	1,2	16	1,88	22,96
ค้าส่ง - ผลิต - บริการ	68	11,3	73	8,58	1,79
รวม	600	100,0	850	100,0	9,10

ที่มา: รายงานวิจัยการเมืองมีคาปี กองวิจัย สถาบันการเมือง ปี 2522 หน้า 106 และปี 2526 หน้า 103

การค้าส่ง (ร้อยละ 2.59) และการค้าปลีก (ร้อยละ 2.71) ในบริเวณเขตเทศบาลมีสถานธุรกิจที่ตั้งมานานกว่า 10 ปี 250 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 29.41 ของสถานธุรกิจทั้งหมด (ดูในภาคผนวก ข.)

3. ประเภทของสินค้า

จากการจำแนกประเภทสินค้าของสถานธุรกิจที่ใช้บริการขององค์การโทรศัพท์ และมีรายชื่อปรากฏในสมุดรายนามผู้ใช้โทรศัพท์ภาคใต้ ชุมสายปัตตานี ซึ่งโครงข่ายครอบคลุมชุมชนเมืองปัตตานีจากการศึกษาในสภาพทางกายภาพ (ดูในภาคผนวก ข.)

ในปี 2527 จากสถานพาณิชย์ร้อยละ 67.33 ของสถานธุรกิจทั้งหมด ให้บริการสินค้าเครื่องใช้ในบ้านและเบ็ดเตล็ดสูงสุคร้อยละ 18.46 ซึ่งเป็นสินค้าที่เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในชีวิตประจำวัน รองลงมาได้แก่ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการเกษตรและผลิตภัณฑ์อาหาร (ร้อยละ 13.71), เครื่องตกแต่งร่างกาย (ร้อยละ 9.48) และอุปกรณ์การผลิต เครื่องจักรกล เครื่องเหล็ก และการก่อสร้าง (ร้อยละ 6.98) ตามลำดับ

สถาบันการเงินจากตารางที่ 4.5 ชุมชนเมืองมีความชำนาญด้านการเงินสูงสุด (L.Q. = 6.5) ทั้งนี้สืบเนื่องจากภายในชุมชนเป็นแหล่งรวมของสถาบันทางการเงิน จากธนาคาร 10 แห่งในจังหวัดตั้งอยู่ในเมืองปัตตานี 8 แห่ง

การบริการ สถานบริการเป็นร้านอาหาร และภัตตาคาร สัดส่วนร้อยละ 5.73 ส่วนสถานเริงรมย์ เช่นไนท์คลับ หรืออาบอบนวดไม่มีในชุมชน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของมุสลิม สถานที่ดังกล่าวขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ด้วยระบบคมนาคมทางถนนที่ติดต่อกว้างกับ จ.สงขลา ทำให้ประชากรในชุมชนสามารถใช้บริการดังกล่าวใน จ.สงขลาได้

สำหรับด้านการขนส่งจะนำมาพิจารณาในลำดับต่อไป อย่างไรก็ตาม การให้สินค้าและบริการของชุมชนที่กล่าวมาข้างต้น เป็นประเภทสินค้าที่แสดงถึงบทบาทด้านสาขาเศรษฐกิจหลักของชุมชน ซึ่งได้แก่ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการบริการ

4. ที่ตั้งสถานธุรกิจ

เมื่อพิจารณาที่ตั้งสถานธุรกิจ จากแผนที่ที่ 4.21 สถานธุรกิจส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปัตตานีจำนวน 440 แห่ง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 94.02 ของ สถานธุรกิจที่ใช้บริการโทรศัพท์ โดยกระจายตัวอยู่บริเวณ ถ.ฤๅติ, พิพิธ, อุคมวิถี, ปัตตานี- ภิรมย์, ยะรัง และปรีดา 335 แห่ง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 71.58 แสดงถึงความเป็นย่าน การค้าที่สำคัญของชุมชน สำหรับฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ สถานธุรกิจจะกระจายตัวตาม ถ.เจริญ- ประดิษฐ์, หนองจิก และมะกรูด

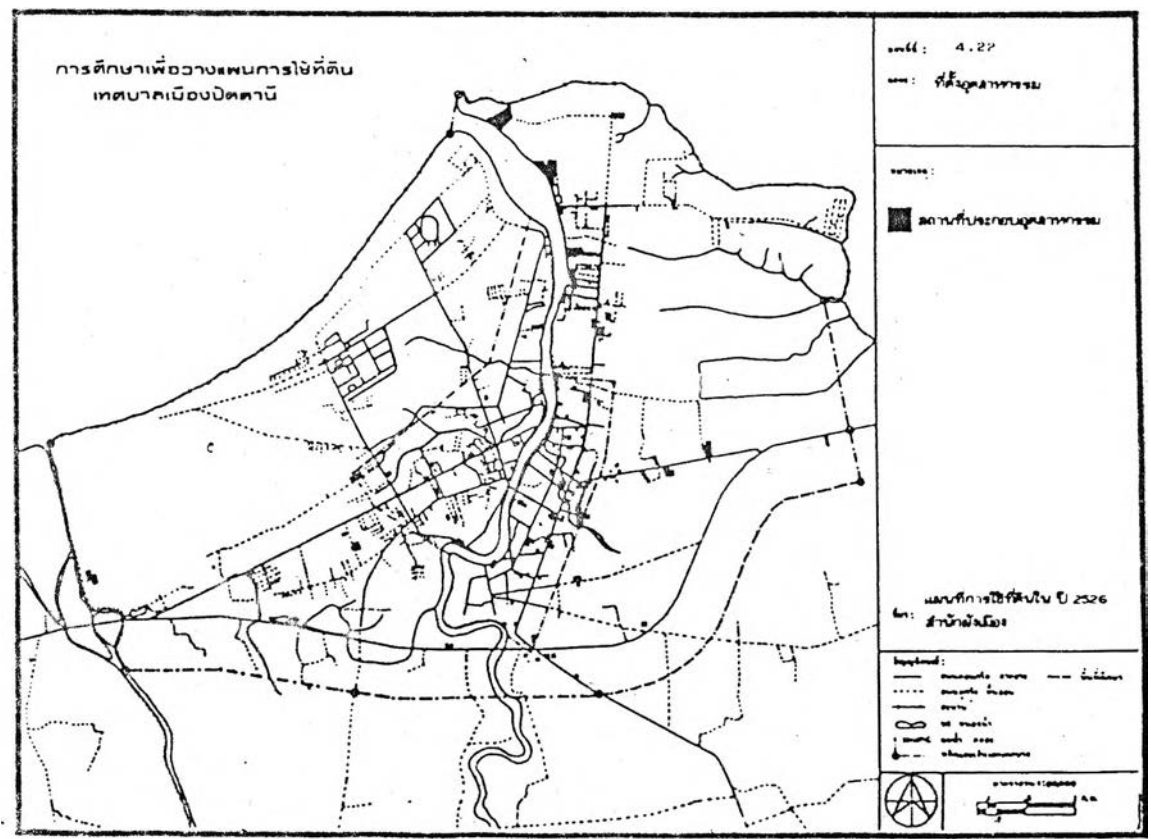
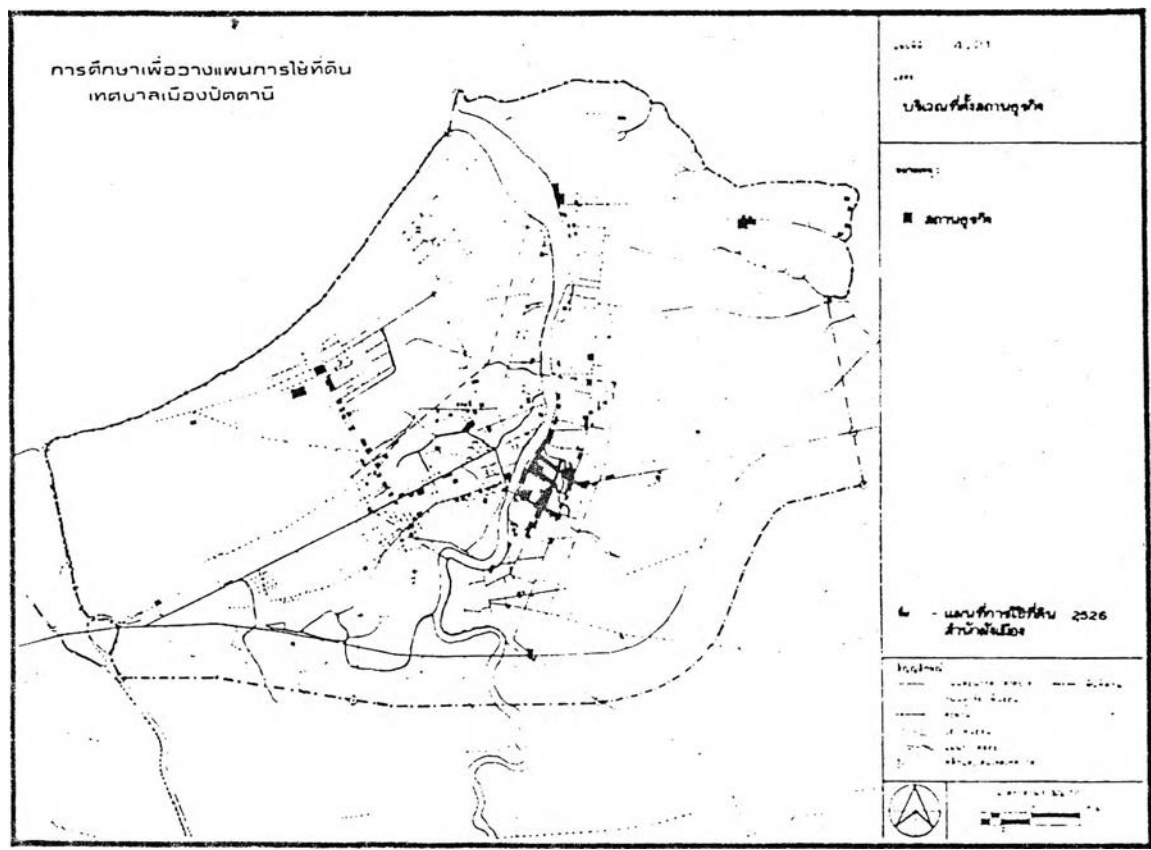
เมื่อจำแนกแหล่งที่ตั้งของสถานธุรกิจตามกลุ่มประเภทของสินค้า พบว่า

- แหล่งที่ตั้งที่จะพบสินค้าประเภทผลิตภัณฑ์การเกษตรและอาหารได้มาก ได้แก่ ถ.นาเกลือ, ฤๅติ, และปัตตานีภิรมย์ โดยมีสถานธุรกิจตั้งอยู่ในสัดส่วนร้อยละ 58.98
- สินค้าและบริการเกี่ยวกับรถยนต์, เครื่องจักร อุปกรณ์การผลิต แหล่งที่ตั้งของสถานธุรกิจที่ให้บริการสินค้าชนิดนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.92 ตั้งอยู่บริเวณ ถ.ฤๅติ นาเกลือ, ยะรัง และรามโกมุท
- สินค้าประเภทอุปกรณ์เกี่ยวกับการก่อสร้าง และธุรกิจเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ร้อยละ 66.68 เป็นสถานธุรกิจที่ให้บริการสินค้าดังกล่าวที่ตั้งอยู่ในบริเวณ ถ.ฤๅติ, ปรีดา, อุคมวิถี, ยะรัง และรามโกมุท
- สินค้าเครื่องใช้ภายในบ้าน, การบริการ และสถาบันทางการเงิน สถานธุรกิจส่วนใหญ่ร้อยละ 77.36 ตั้งอยู่บริเวณ ถ.ฤๅติ, พิพิธ, อุคมวิถี, ปัตตานีภิรมย์

ข. ภาคเกษตรกรรม

สาขาเกษตรกรรม มีมูลค่าเพิ่มสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 44.34 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเฉลี่ยปี 2521-2525 โดยสาขาประมงมีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 20.63 และสาขา กสิกรรมร้อยละ 19.53

การประมง เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญประการหนึ่งของชุมชนเมือง ปัตตานี และได้รับการส่งเสริมจากทางราชการ โดยองค์การสะพานปลาได้จัดสร้างท่าเทียบเรือ ประมง บริเวณทางตะวันออกของแม่น้ำปัตตานี (ดูภาคผนวก ข.) , ท่าเทียบเรือประมง มีปริมาณ สัตว์น้ำ และมูลค่ามาก เป็นอันดับสองรองจาก จ.สงขลา ปริมาณสัตว์น้ำที่นำขึ้นใน 2 จังหวัด

มีสัดส่วนถึงร้อยละ 78.0 และมีมูลค่าสัตว์น้ำเป็นร้อยละ 65.1 ของภาคใต้ นอกจากนี้การขยายตัวของปริมาณสัตว์น้ำและมูลค่ามีอัตราการขยายสูงกว่าอัตราการขยายตัวของภาค ในตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปี 2521-2525 กล่าวคือปริมาณสัตว์น้ำที่นำขึ้นมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 18.03 ต่อปี (ภาคมีอัตราเฉลี่ยร้อยละ 6.69 ต่อปี) และมูลค่าสัตว์น้ำที่ได้มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 25.54 (ภาคมีอัตราเฉลี่ยร้อยละ 8.53 ต่อปี) จากการสำรวจของกองสำรวจ สำนักผังเมือง พบว่ากิจกรรมประมงเป็นของประชากรท้องถิ่น แต่แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง

ค. อุตสาหกรรม

สาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าการผลิตเฉลี่ยร้อยละ 2.54 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดในตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปี 2520-2526 และมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม 262 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 12.67 ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมของภาคในปี 2526 ซึ่งสูงเป็นอันดับสามของภาค ทั้งมีโรงงานตั้งอยู่บริเวณ อ.เมือง 219 แห่ง หรือร้อยละ 83.59 ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัด โดยกระจุกตัวในบริเวณพื้นที่ศึกษา 200 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 76.34 ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดหรือร้อยละ 91.32 ของโรงงานใน อ.เมือง

1. จำนวนและประเภทอุตสาหกรรม

สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม พื้นที่ศึกษา ในปี 2520 และ 2526 (ตารางที่ 4.8) เป็นสถานอุตสาหกรรม เป็นประเภทอุตสาหกรรมเครื่องจักรสูงสุด 54 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 27.0 รองลงมาได้แก่อุตสาหกรรมเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่ม, ผลิตภัณฑ์จากไม้และไม้คอร์ก ผลิตภัณฑ์จากแร่โลหะ และการผลิตเครื่องบริภัณฑ์ขนส่ง ในสัดส่วนร้อยละ 18.5, 16.5, 15.5 และ 9.5 ตามลำดับ และในตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา อุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูงสุด คือ อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องบริภัณฑ์ขนส่งในอัตราร้อยละ 57.04 ต่อปี รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมอื่น ๆ (ร้อยละ 34.8 ต่อปี), การทำยางและผลิตภัณฑ์จากยาง (ร้อยละ 30.77 ต่อปี), การพิมพ์ (ร้อยละ 20.09 ต่อปี) และอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 9.9 ต่อปี) จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมเกี่ยวกับบริภัณฑ์ขนส่งเริ่มมีบทบาทต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน

ตารางที่ 4.๑

แสดงจำนวนสถานประกอบอุตสาหกรรม จำนวนค่าตอบแทนพื้นที่การ ๒ ๒๕๒๐ และ ๒๕๒๑

ประเภทอุตสาหกรรม	๒๕๒๐		๒๕๒๑		อัตราการขยายตัว เฉลี่ยต่อปี ๒๕๒๐-๒๕
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. อุตสาหกรรมสิ่งทอ	1	0.81	-	-	-
2. ผลิตภัณฑ์จากไม้และไม้กาว	22	17.74	33	16.5	6.99
3. การพิมพ์	2	1.61	6	3.0	20.09
4. ผลิตภัณฑ์เคมี	-	-	-	-	-
5. การทำยางและผลิตภัณฑ์ยาง	1	0.81	5	2.5	30.77
6. ผลิตภัณฑ์จากพลาสติก	-	-	-	-	-
7. ผลิตภัณฑ์จากแร่โลหะ	21	16.93	31	15.5	6.71
8. ผลิตภัณฑ์จากโลหะ	4	3.23	7	3.5	9.78
9. อุตสาหกรรมเครื่องจักร	50	40.32	54	27.0	1.29
10. อุตสาหกรรมเครื่องไฟฟ้า	-	-	2	1.0	-
11. การผลิตเครื่องมือวัด	1	0.81	19	9.5	57.04
12. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	21	16.93	37	18.5	9.90
13. อุตสาหกรรมอื่น ๆ	1	0.81	6	3.0	34.80
รวม	124	100.0	200	100.0	8.29

ที่มา: ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภาคใต้ กองเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 4.๒

แสดงจำนวนสถานประกอบอุตสาหกรรม จำนวนค่าตอบแทนระยะเวลาเป็นตาราง

พื้นที่ศึกษา	รวม		ต่ำกว่า ๕ ปี		๕-๑๐ ปี		10-14 ปี		15-19 ปี		20-24 ปี		กว่า 24 ปีขึ้นไป	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในเขตเทศบาล	129	64.5	49	24.5	36	18.0	15	7.5	7	3.5	11	5.5	11	5.5
นอกเขตเทศบาล	71	35.5	30	15.0	20	10.0	9	4.5	5	2.5	5	2.5	2	1.0
รวม	200	100.0	79	39.5	56	28.0	24	12.0	12	6.0	16	8.0	13	6.5

ที่มา: สักส่วนจาก รายงานวิจัยเบื้องต้นภาคใต้ ของวิจัย สำนักงานวิจัย ๒ ๒๕๒๑ (107-108)

2. ระยะเวลาการดำเนินการ

ร้อยละ 39.5 ของสถานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในช่วงปี 2522-2526 เป็น อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในเขตร้อยละ 24.5 และเกิดขึ้นนอกเขตร้อยละ 15.0 และร้อยละ 32.5 ของสถานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในช่วงปี ก่อนปี 2516 ส่วนอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2517-2521 ในสัดส่วนร้อยละ 28.0 (ตารางที่ 4.9)

3. ที่ตั้งสถานอุตสาหกรรม

เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของสถานอุตสาหกรรมตามแผนที่ที่ 4.22 สถาน ธุรกิจส่วนใหญ่จะกระจายตัวอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกเช่นเดียวกับสถานธุรกิจ โดยสามารถจำแนก แหล่งที่ตั้งของสถานอุตสาหกรรมตามประเภทอุตสาหกรรม (ดูในภาคผนวก ข.) ได้คือ

- อุตสาหกรรมเครื่องจักรอยู่ใน ค.อาเนาะรู, ค.บานา และจะบังติกอ ร้อยละ 61.11, 18.52 และ 12.96 ตามลำดับ
- อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อยู่ใน ค.บานา และ ค.อาเนาะรู ร้อยละ 45.95 และร้อยละ 43.24 ตามลำดับ
- อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากไม้ และไม้คอร์ก อยู่ใน ค.อาเนาะรู และ ค.บานา ร้อยละ 33.34 และร้อยละ 30.3 ตามลำดับ
- อุตสาหกรรมแร่โลหะ อยู่ใน ค.สะบารัง, ค.ตะลุโยะ และ ค. วุสะมิแล ร้อยละ 32.26, 29.03 และ 22.58 ตามลำดับ

อุตสาหกรรมในบริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการประมง โดยเฉพาะในบริเวณ ค.บานา และ ค.อาเนาะรู ซึ่งมีพื้นที่ ค่อนข้างกัน ขณะที่ อุตสาหกรรมแร่โลหะ เป็นอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา

ง. การคมนาคมขนส่ง

ในชุมชนเมืองปัตตานีมีผู้ประกอบการอาชีพค้าปลีกคิดเป็นสัดส่วน 2.34 ของ ผู้ทำงานเชิงเศรษฐกิจในปี 2526 ถึงแม้ว่าเป็นสัดส่วนเพียงเล็กน้อย แต่ก็มีการขยายตัวในอัตรา สูงสุดเฉลี่ยร้อยละ 6.73 ต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ๆ (ในภาคผนวก ข) นอกจากนี้ จากการใช้ค่า Location Quotient หากความชำนาญในการผลิต พบว่า สาขาการ ขนส่งให้ค่า L.Q. = 2.52 (ตารางที่ 4.5) แสดงถึงความชำนาญของชุมชนเมือง

ค่อจังหวัด ทั้งนี้สืบเนื่องจากภายในพื้นที่เป็นที่ตั้งของสถานีรถโดยสารที่สามารถติดต่อกับพื้นที่โดยรอบทั้งภายในและภายนอกชุมชน สำหรับสถานธุรกิจที่ให้สินค้าและบริการเกี่ยวกับการคมนาคมขนส่ง มีจำนวนมากเป็นอันดับ 3 รองจากสถานพาณิชย์กรรม และสถานบริการ ตามลำดับ โดยมีสถานธุรกิจเกี่ยวกับการขนส่ง สัดส่วนร้อยละ 12.97 เป็นสถานธุรกิจจำหน่ายอุปกรณ์และอะไหล่เครื่องยนต์ สัดส่วนร้อยละ 5.99 และยังมีสถานธุรกิจที่เกี่ยวกับการขนส่ง ทั้งทางบก, ทางน้ำ และทางอากาศ อาทิ บริษัทเดินเรือ บริษัทเดินอากาศไทย เป็นต้น สำหรับแหล่งที่ตั้งของกิจกรรมเกี่ยวกับการขนส่ง ตั้งอยู่บริเวณที่ ถ.ยะรัง, .นาเกลือ, รามโกมุท และ ฤๅติ ซึ่งสถานธุรกิจ ที่ประกอบกิจกรรมดังกล่าวตั้งอยู่ร้อยละ 58.92 ซึ่งจะเห็นได้ว่า เส้นทางดังกล่าวเป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อกับท่าเทียบเรือประมง และบริเวณเขตอุตสาหกรรม แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถนนที่สร้าง เชื่อม ถ.เกษมสำราญ และทางหลวงหมายเลข 42 ซึ่งเป็นเส้นทางที่ไม่ต้องผ่านชุมชน อาจทำให้กิจกรรมเกี่ยวกับการขนส่งในบริเวณดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป

4. การคลังส่วนท้องถิ่น

ในตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปี 2521-2526 นับได้ว่าสถานภาพทางการคลังของ ทม.ปัตตานี มีความสามารถพึ่งตนเองได้ เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างรายรับและรายจ่ายของเทศบาล ตามตารางที่ 4.10 สถานภาพทางการคลังได้คลุลยตลอดระยะเวลาดังกล่าว โดยเฉพาะโครงสร้างรายรับจริง และรายจ่ายจริง ยกเว้นในปี 2525 ช่วงสภาวะการค้าในเมืองตกต่ำเป็นผลให้รายรับจริงลดลงจากปี 2524 ร้อยละ 9.73 แต่อย่างไรก็ตามในการพัฒนาท้องถิ่นตามโครงการต่าง ๆ ยังคงต้องพึ่งเงินอุดหนุนจากส่วนกลางเฉลี่ยในสัดส่วนร้อยละ 29.58 ของรายรับทั้งหมด เนื่องจากสัดส่วนรายจ่ายจริงคือรายรับจริงเป็นร้อยละ 95.46 ทำให้ขาดแคลนงบประมาณเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

5. โครงการพัฒนา (กองจัดโครงการ และประเมินผล สำนักผังเมือง 2527, หน้า 5-7 และ 32-33)

ก. โครงการ เขตอุตสาหกรรม

เนื่องจากสถานอุตสาหกรรมกระจุกกระจายปะปนอยู่ในเขตเทศบาล ก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ขณะที่สถานอุตสาหกรรมมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ทำให้สภาพปัญหาในพื้นที่รุนแรงมากขึ้น ประกอบกับความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อผ่อนคลาย-

สภาพปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทางรัฐบาลจึงเห็นสมควรทำโครงการเขตอุตสาหกรรม จ.ปัตตานี ที่ตั้งโครงการอยู่บริเวณค่อมเนื่องจากทำเทียบเรือชายฝั่งทะเล ต.บานา มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 1,436 ไร่ หรือ 2.298 ตร.กม. รายละเอียดโครงการตามแผนที่ที่ 4.23 ขณะนี้กำลังอยู่ในขั้นการปรับปรุงบริการขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2526-2529) ซึ่งบริเวณเขตอุตสาหกรรมมีกำลังรับสถานอุตสาหกรรมประมาณ 100 โรง เป็นผลให้มีการลงทุนประมาณ 1,000 ล้านบาท และแรงงานประมาณ 5,000 ตำแหน่ง ความเป็นไปได้ของโครงการยังเลือนลาง ยังไม่มีแรงดึงดูดนักลงทุนและอัตราการเสี่ยงสูง เนื่องจากด้านความมั่นคงปลอดภัย อย่างไรก็ตามเมื่อโครงการทำเทียบเรือชายฝั่งทะเลแล้วเสร็จและดำเนินการได้ ย่อมสามารถเป็นแรงจูงใจผู้ประกอบการเข้ามาลงทุน

ข. โครงการก่อสร้างศูนย์การค้าใหม่

ในสภาพปัจจุบัน บริเวณศูนย์การค้าได้ขยายตัวทั้งในบริเวณเขตเทศบาลและบริเวณใกล้เคียง ตามเส้นทางคมนาคมที่สำคัญหลายเส้นทาง อาทิในบริเวณสี่แยก ต.หนองจิก และ ถ.เจริญประดิษฐ์ บริเวณ ถ.นาเกลือ การขยายตัวของศูนย์การค้ามีผลกระทบให้เกิดการขยายตัวในลำดับต่อไป สำหรับแหล่งที่ตั้งโครงการจะกล่าวในประเด็นโครงการพัฒนาในลำดับต่อไป

สภาพทางสังคม^{*}

1. ครัวเรือนและเคหการ

ก. ครัวเรือนและเคหการในระดับ อ.เมือง

1. จำนวนและขนาดครัวเรือน

เมื่อพิจารณาสัดส่วนจำนวนครัวเรือนปี 2518 และ 2527 จำนวนครัวเรือนในเขตเทศบาลมีสัดส่วนในปี 2527 ร้อยละ 38.84 ลดลงจากปี 2518 ร้อยละ 46.29 หรือมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 0.06 ต่อปี ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาปี 2518-2527 ทั้งนี้เพียง ต.สะมาริง ที่มีการขยายตัวของครัวเรือนเพิ่มขึ้น สำหรับบริเวณตำบลนอกเขตมีการ

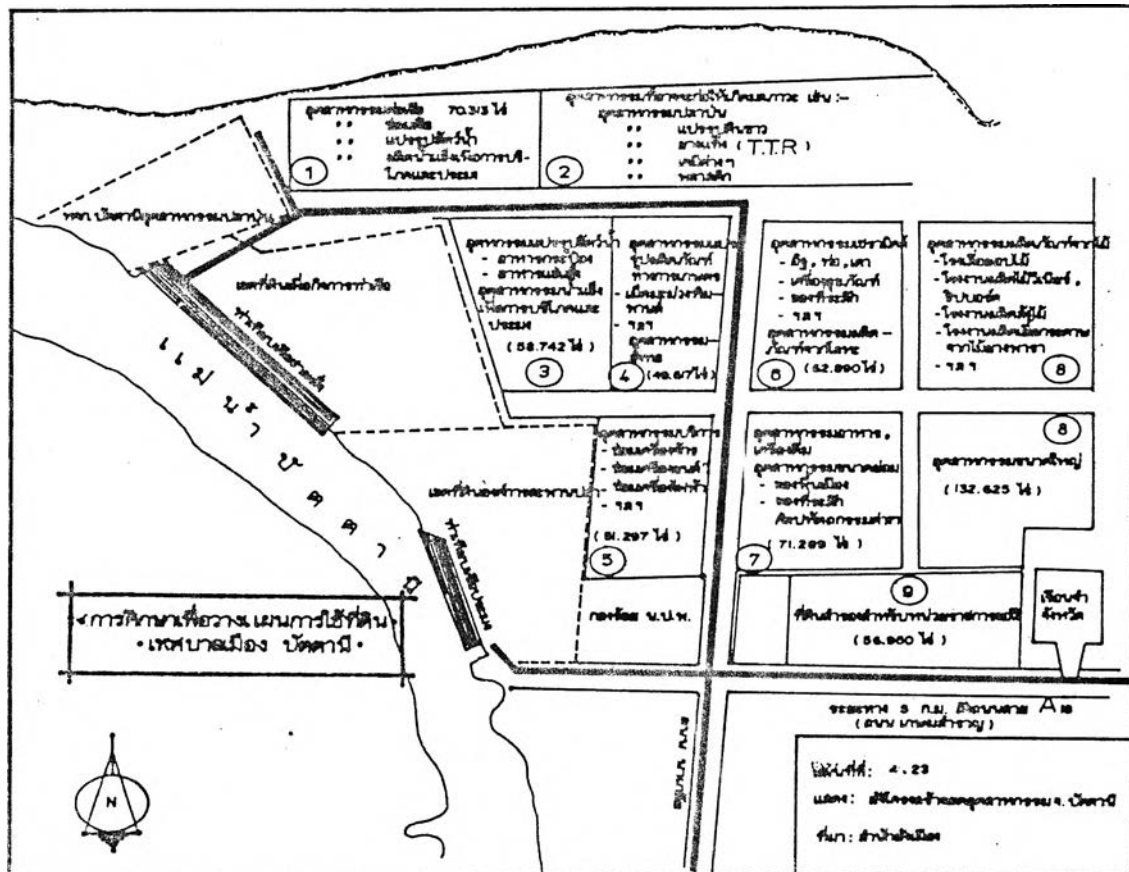
หมายเหตุ * ข้อมูลด้านสังคมในภาคผนวก ข.

ตาราง 4.10

แผนผังโครงการพัฒนาระบบชลประทานแบบบูรณาการในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง

รายการ	ปี 2557	ปี 2558	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568
รวม	16,499.25 (100.00)	21,110.60 (100.00)	22,634.51 (100.00)	30,401.79 (100.00)	28,811.76 (100.00)	37,878.34 (100.00)	34,322.11 (100.00)	46,769.52 (100.00)	44,042.24 (100.00)	57,268.33 (100.00)	52,662.75 (100.00)	70,751.00 (100.00)
- งบอุดหนุน	10,922.1 (66.20)	14,623.81 (69.27)	15,916.68 (70.32)	18,577.87 (61.11)	16,769.52 (67.59)	26,610.01 (70.25)	24,769.52 (72.18)	33,859.83 (109.83)	31,995.78 (91.00)	41,268.33 (109.83)	38,911.68 (91.00)	51,680.00 (109.83)
- งบลงทุน	5,523.49 (33.48)	5,188.35 (24.58)	6,717.83 (29.68)	8,381.41 (27.57)	8,042.24 (27.91)	11,268.33 (32.16)	10,422.24 (33.31)	14,909.69 (48.40)	14,042.24 (42.91)	18,268.33 (48.81)	17,268.33 (45.81)	23,071.00 (59.63)
- งบดำเนินงาน	53.63 (0.32)	1,298.50 (6.15)	-	3,442.51 (11.32)	-	-	-	-	-	-	-	2,999.00 (7.64)
รวม	12,432.00 (100.00)	17,015.85 (100.00)	18,444.34 (100.00)	25,864.61 (100.00)	23,841.79 (100.00)	34,159.90 (100.00)	31,522.11 (100.00)	42,729.35 (100.00)	40,042.24 (100.00)	51,528.33 (100.00)	47,884.33 (100.00)	64,751.00 (100.00)
- งบอุดหนุน	9,301.85 (74.82)	13,475.14 (79.20)	14,996.63 (81.31)	17,676.20 (68.34)	18,453.53 (77.32)	25,606.68 (74.96)	23,769.52 (75.41)	31,909.69 (74.90)	30,042.24 (75.03)	38,268.33 (74.27)	35,662.75 (74.50)	47,680.00 (73.64)
- งบลงทุน	1,227.83 (9.88)	1,176.05 (6.91)	2,197.66 (11.91)	2,194.35 (8.48)	3,859.83 (16.19)	3,995.78 (11.70)	4,042.24 (12.52)	5,909.69 (13.83)	5,557.44 (16.44)	7,268.33 (14.11)	6,768.33 (14.14)	9,071.00 (14.16)
- งบดำเนินงาน	1,902.32 (15.30)	2,362.66 (13.89)	1,250.05 (6.78)	5,994.06 (23.18)	379.51 (1.59)	4,557.44 (13.34)	3,718.44 (11.54)	5,810.00 (13.59)	4,442.24 (13.34)	6,000.00 (11.64)	5,451.60 (11.64)	7,000.00 (10.81)
รวม	4,067.25 (100.00)	4,096.81 (100.00)	4,190.17 (100.00)	4,537.18 (100.00)	4,969.97 (100.00)	5,718.44 (100.00)	6,283.36 (100.00)	7,071.00 (100.00)	7,542.24 (100.00)	8,521.00 (100.00)	9,121.00 (100.00)	12,121.00 (100.00)
รวม	75.35	80.59	81.49	85.08	96.09	96.10	96.10	96.10	96.10	96.10	96.10	96.10
รวม	1,620.28	1,148.67	920.05	901.67	1,664.01	1,003.33	1,099.92	1,099.92	1,099.92	1,099.92	1,099.92	1,099.92
รวม	85.16	92.09	94.22	95.15	109.92	96.23	109.92	96.23	96.23	96.23	96.23	96.23

หมายเหตุ: งบดำเนินงานรวมงบดำเนินงาน

ขยายตัวอย่างรวดเร็วในอัตราร้อยละ 8.08 ต่อปี ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ตำบลที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วเป็นตำบลที่อยู่ติดกับเทศบาลโดยเฉพาะ ต.บานา ที่มีการขยายตัวสูงสุด ร้อยละ 10.94 ต่อปี รองลงมาคือ ต.รูสะมิแล และ ต.ตะลุโบะ สำหรับตำบลอื่นที่มีการขยายตัวที่ช้า และบางตำบลมีการขยายตัวลดลง (ดูแผนที่ที่ 4.24 ประกอบ) ทั้งในระดับเทศบาล และ ตำบลนอกเขตมีขนาดครัวเรือนสูงขึ้น ยกเว้นเพียง 2 ตำบล คือ ต.บานา และ ต.ตะลุโบะ ขนาดครัวเรือนของเทศบาล 6.3 คน สูงกว่าขนาดครัวเรือนของตำบลนอกเขต 5.6 คน

ขนาดครัวเรือนรายตำบล พื้นที่ศึกษา ปรากฏว่าในปี 2526 ต.รูสะมิแล มีขนาดครัวเรือนเล็กสุด 2.4 คน และ ต.สะบารังมีขนาดครัวเรือนใหญ่สุด 6.62 คน ซึ่งในบริเวณ ต.สะบารัง เป็นที่ตั้งของชุมชนชาวมุสลิมอยู่หนาแน่นกว่าพื้นที่อื่นในพื้นที่ศึกษา ซึ่งญาติพี่น้องมักจะอยู่รวมกันมากกว่าแยกครอบครัว ขนาดครัวเรือนในบริเวณ ต.สะบารัง, อาเนาะรู, จะบังคอก และปะกาชะรัง มีแนวโน้มมีสมาชิกมากขึ้น

2. จำนวนและขนาดหลังคาเรือน

ตามสถิติคำนวณหลังคาเรือนของกองการทะเบียน กรมการปกครอง ปรากฏว่า ปี 2527 ทม.ปัตตานี มีจำนวนหลังคาเรือน 7,207 หลัง หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 46.23 ของจำนวนหลังคาเรือนใน อ.เมือง ขณะที่ตำบลนอกเขตมีพื้นที่ 95.68 ของพื้นที่ อ.เมือง มีจำนวนหลังคาเรือนคิดเป็นร้อยละ 53.77 โดยเปรียบเทียบแล้ว ต.อาเนาะรู มีจำนวนหลังคาเรือนหนาแน่นที่สุดคิดเป็นร้อยละ 18.06 รองลงมาได้แก่ ต.รูสะมิแล, สะบารัง และจะบังคอก ตามลำดับ แต่เมื่อมาพิจารณาการขยายตัวของจำนวนหลังคาเรือนในรายตำบล ตำบลที่อยู่ติดกับเทศบาลมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ได้แก่ ต.บานา และ รูสะมิแล อย่างไรก็ตามทุกตำบลมีจำนวนหลังคาเรือนเพิ่มขึ้น เป็นผลให้ขนาดหลังคาเรือนทั้งในระดับเทศบาลและ ตำบลนอกเขตมีแนวโน้มมีประชากรต่อหลังคาเรือนลดลง ยกเว้น ต.สะบารัง, ปูยูค, ดันหยงลูไละ ปะกาชะรัง และ กะมียอ

ข. ครัวเรือนและเคหการในพื้นที่ศึกษา

1. จำนวน ขนาด และประเภทครัวเรือน

ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปี 2518-2526 ครัวเรือนในเขตเทศบาล มีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 70.80 ในปี 2518 เป็นร้อยละ 58.6 ในปี 2526 ทั้งนี้ในช่วง

4 ปีแรก (ปี 2518-2522) มีการขยายตัวลดลงในอัตราร้อยละ 0.53 ค่อบปี ขยายตัวเพิ่มขึ้นซ้ำ ๆ ในอัตราร้อยละ 0.64 ค่อบปี สืบเนื่องจากในบริเวณเทศบาลเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญของจังหวัด ทำให้แรงงานอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ขณะที่พื้นที่นอกเขตมีการขยายตัวของจำนวนครัวเรือนอย่างรวดเร็ว ร้อยละ 7.02 ค่อบปี ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ต.บานา มีการขยายตัวสูงสุด ร้อยละ 10.75 ค่อบปี โดยการขยายตัวในช่วงปี 2522-2526 เป็นไปในอัตราที่ช้ากว่าในช่วง 2518-2522 แต่คงมีสัดส่วนจำนวนครัวเรือนต่ำกว่า ต.วุฒิมิแล ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 24.67 ในปี 2526 และมีการขยายตัวสูงสุดในช่วงปี 2522-2526 (ดูแผนที่ที่ 4.24 ประกอบ)

ครัวเรือนเป็นครัวเรือนไม่ทำการเกษตร ร้อยละ 72.74 โดยเป็นครัวเรือนในเทศบาลสูงสุดร้อยละ 49.5 และ นอกเขตร้อยละ 23.24 นอกนั้นเป็นครัวเรือนที่ทำการเกษตร เมื่อมาพิจารณาครัวเรือนไม่ทำการเกษตร พบว่า เป็นครัวเรือนพักอาศัยทั่วไปสูงสุดร้อยละ 88.14 (ในเขตร้อยละ 57.46 และนอกเขตร้อยละ 30.68) ที่เหลือเป็นครัวเรือนที่พักอาศัยในอาคารพาณิชย์และอุตสาหกรรม ร้อยละ 11.86 (ดูแผนภูมิที่ 4.4)

และเมื่อพิจารณาขนาดครัวเรือนตามประเภทครัวเรือน ครัวเรือนทำการเกษตร มีสมาชิกโดยเฉลี่ย 5.11 คน และครัวเรือนไม่ทำการเกษตร มีสมาชิกโดยเฉลี่ย 5.06 คน ทั้งนี้ ครัวเรือนพักอาศัยในอุตสาหกรรมมีสมาชิกมากที่สุด 5.2 คน และครัวเรือนพักอาศัยในพาณิชย์มีสมาชิกน้อยที่สุด 4.67 คน

2. จำนวนและขนาดหลังคาเรือน

ในบริเวณพื้นที่ศึกษา ที่อยู่อาศัยเป็นหลังคาเรือนในเขตเทศบาล ร้อยละ 63.01 และ นอกเขตร้อยละ 36.99 โดยเป็นหลังคาเรือนใน ต.สะบารัง (ร้อยละ 27.64) ต.อาเนาะรู (ร้อยละ 25.25), ต.วุฒิมิแล (ร้อยละ 24.75) นอกนั้นกระจายตัวใน ต.จะบังติกอ, ต.สุโษะ, บานาและปะกาชะรัง (ร้อยละ 22.36) การขยายตัวของจำนวนหลังคาเรือนใน ต.สะบารัง, ต.สุโษะ, ปะกาชะรัง และวุฒิมิแล ช่วงปี 2522-2526 เป็นไปในอัตราที่สูงขึ้นจากปี 2518-2522 (ดูแผนที่ที่ 4.24) โดย ต.วุฒิมิแล มีการขยายตัวสูงสุด ทั้งนี้สืบเนื่องจาก มีการขยายตัวของบ้านเช่าหรือหอพัก เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่พักอาศัยของนักศึกษาที่มาศึกษาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และการขยายตัวของส่วนราชการต่าง ๆ

และบ้านพักของทางราชการ เพื่อลดความแออัดในเมือง ซึ่งในบริเวณดังกล่าวยังมีโครงการ บ้านพักของส่วนราชการ ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป ขณะที่ ค.บานา มีการขยายตัวของกิจกรรม ทางเศรษฐกิจสูง แรงงานทั้งภายในท้องถิ่นเองและแรงงานจากจังหวัดอื่น ๆ เข้ามาประกอบ อาชีพ จะเห็นได้ว่า ค.บานามีการขยายตัวของจำนวนหลังคาเรือนรองจาก ค.รัฐสมิแล ซึ่งใน บริเวณทั้ง 2 ตำบลคงมีพื้นที่รองรับความต้องการด้านที่อยู่อาศัยอีกมาก เมื่อพิจารณาอัตราส่วน จำนวนครัวเรือนต่อจำนวนหลังคาเรือนในตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปี 2518, 2522 และ 2526 ในบริเวณพื้นที่นอกเขต มีแนวโน้มที่หลังคาเรือนหลังหนึ่งจะมีครัวเรือนอยู่มากกว่าหนึ่ง ครัวเรือน โดยมีขนาดหลังคาเรือนโดยเฉลี่ย 3.85 คน ซึ่งเมื่อไม่นำเอา ค.รัฐสมิแลมาพิจารณา ร่วม จะมีขนาดหลังคาเรือนโดยเฉลี่ย 7.2 คน ในปี 2526 ซึ่งมีขนาดใกล้เคียงกับปี 2518 ส่วนในเขตเทศบาลมีแนวโน้มลดลง ยกเว้น ต.สะบารัง

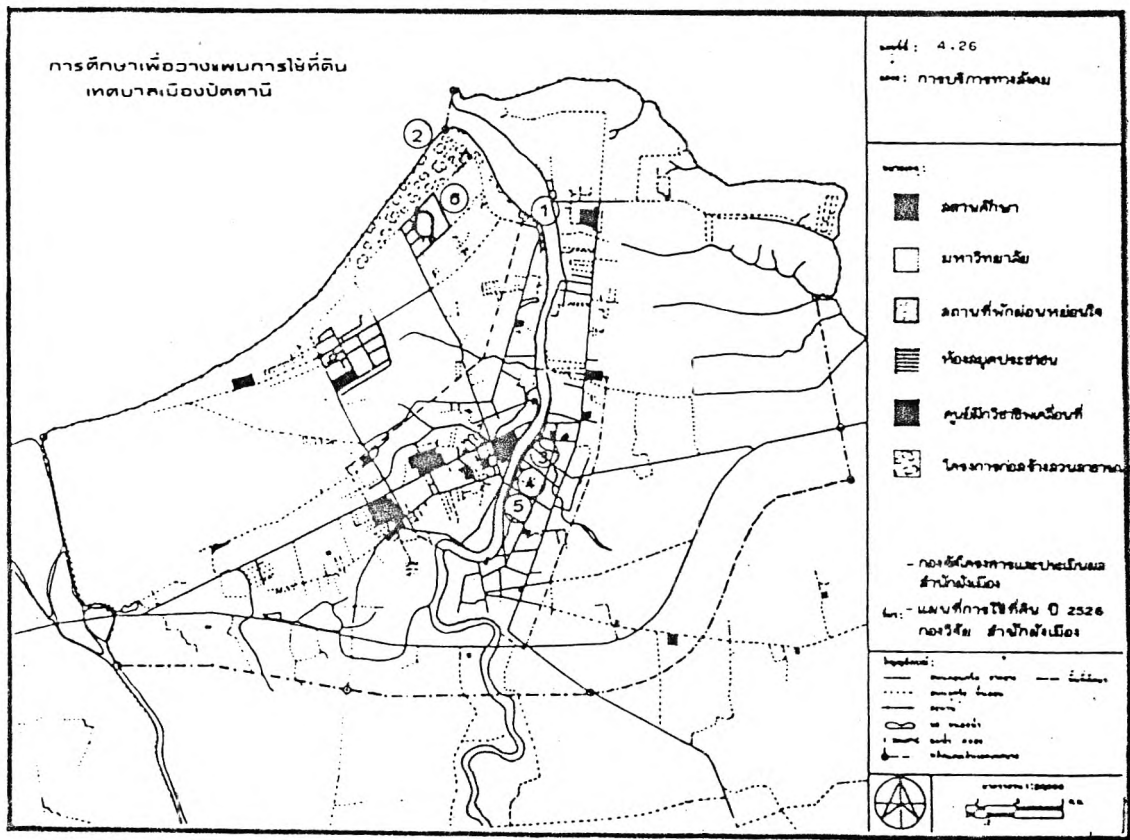
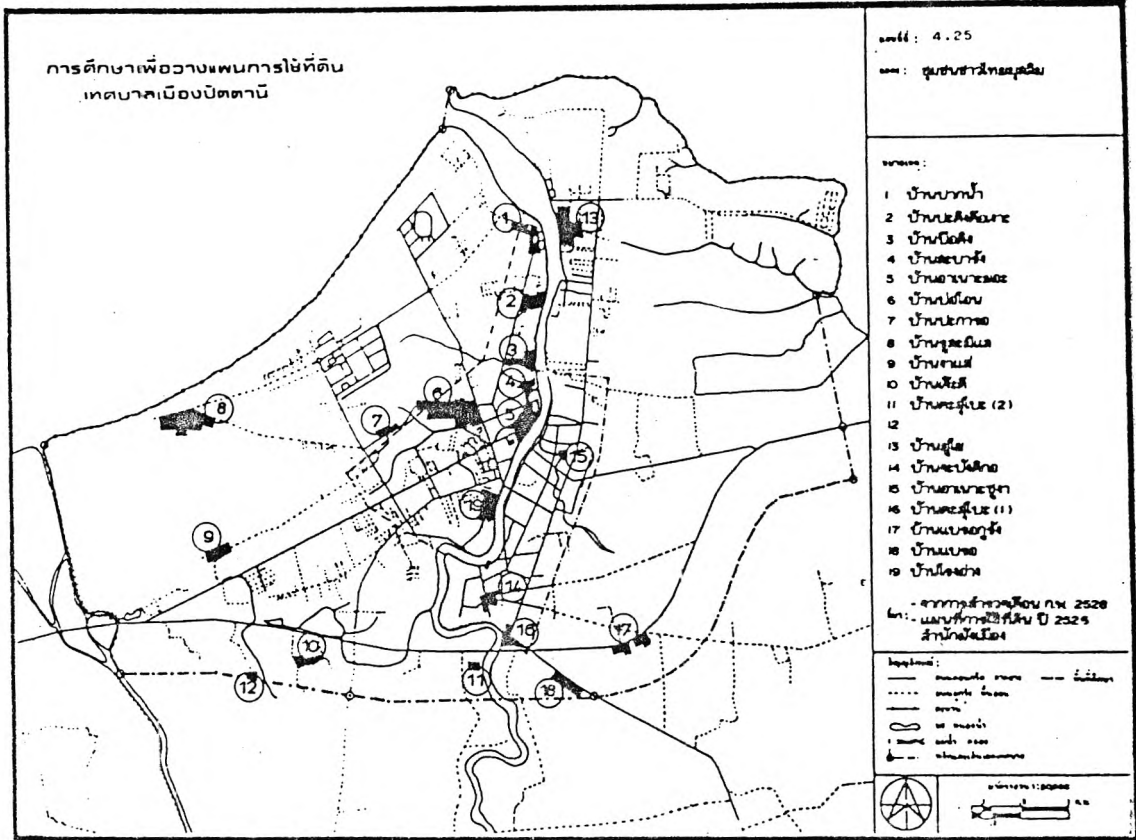
ค. ชุมชนชาวไทยมุสลิม (ดูภาพที่ 4.2 ประกอบ)

จากการที่ประชากรส่วนใหญ่ของพื้นที่ศึกษาเป็นประชากรมุสลิม ซึ่งนับถือศาสนา อิสลาม จึงได้นำมาศึกษาลักษณะการตั้งถิ่นฐาน พบว่าประชากรกลุ่มดังกล่าวมีการตั้งถิ่นฐานใน 2 ลักษณะ คือ

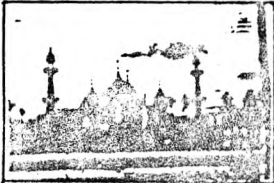
1. ลักษณะการเกาะกลุ่ม ลักษณะนี้ชาวไทยมุสลิมจะอาศัยอยู่รวมกันมีลักษณะที่ ชัดเจน โดยมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชน แล้วบ้านเรือนจะตั้งอยู่รอบ ๆ มัสยิด ยิ่งใกล้บริเวณ มัสยิดยิ่งมีความหนาแน่นของอาคารบ้านเรือนมาก ทั้งนี้ก็เพื่อความสะดวกในทางประกอบศาสนกิจ ในพื้นที่ศึกษาตามแผนที่ที่ 4.25 มี 9 ชุมชนตั้งอยู่ภายในเขตเทศบาลและ 10 ชุมชนตั้งอยู่ ภายนอกเขตเทศบาล

ลักษณะอาคารบ้านเรือน เป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียวใต้ถุนสูง ใต้ถุนบ้านเป็นที่เลี้ยง สัตว์ ที่เก็บของ ภายในหมู่บ้านจะอยู่รวมกันเป็นเครือญาติ ด้วยเหตุนี้บ้านแต่ละหลังจะไม่มีรั้วกัน ทำให้สามารถสร้างบ้านปลูกใกล้ชิดกันมาก ชุมชนในเขตเทศบาลจะมีความหนาแน่นมากโดยเฉพาะ บ้านสะบารัง บ้านอาเนอะยะอะ ซึ่งชุมชนเหล่านี้ยังขาดการจัดระเบียบในชุมชน

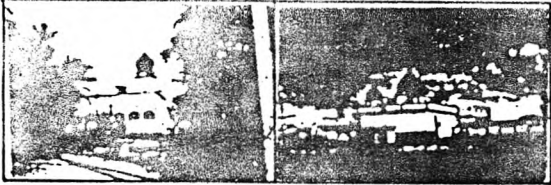
2. ลักษณะการกระจาย การตั้งถิ่นฐานของมุสลิมในพื้นที่ศึกษาไม่มีการเกาะกลุ่ม เป็นชุมชนอย่างเด่นชัด แต่จะอยู่รวมปะปนกับชาวไทยศาสนาอื่น ๆ แต่สิ่งที่บ่งบอกได้ว่ามีมุสลิมอยู่ คือมัสยิด

1

2

3

4

7

5

8

6

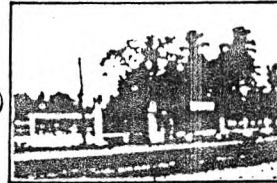

9

หมายเหตุ :

- 1. มัสยิด ศาลาอเนกสถานในศาลาบาญ์อิสลาม
- 2. " " "
- 3. " " "
- 4. ลักษณะชุมชนไทยมุสลิม บริเวณถนน ระบาคัง
- 5. " " " บริเวณ ถนนโรจฉ่าง
- 6. " " " บริเวณ ถนน นรินทรราช
- 7. " " " บริเวณ ถนน โรงเหล็ก
- 8. ลักษณะเรือนไทยมุสลิม
- 9. ชาวไทยมุสลิมมากำระหมายต รันสุกข์
- 10. คูสาน
- 11. คูสาน
- 12. คูสาน

11

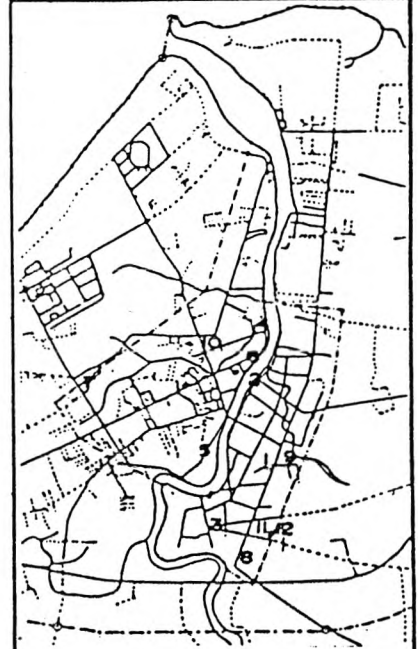
10

12

แผ่นที่ : 4.2

แสดง :

ชุมชนชาวไทยมุสลิม

ที่มา : การสำรวจ กุมภาพันธ์ 28.

2. การศึกษา

ประชากรร้อยละ 85 ของประชากร อายุ 10 ปีขึ้นไปในพื้นที่ศึกษาเป็นผู้อ่านออกเขียนได้ (กองวิจัย 2526, 84) เมื่อจำแนกประชากรอายุมากกว่า 6 ปีขึ้นไป ตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ ในปี 2526 พบว่า ร้อยละ 71.2 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับประถม และรองลงมาได้แก่ผู้ที่จบการศึกษาในระดับมัธยม ในสัดส่วนร้อยละ 16.72 จะเห็นได้ว่าระดับการศึกษาของประชากรยังต่ำอยู่มาก

3. สถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรสพิจารณาจากประชากร ซึ่งมีอายุ 13 ปีขึ้นไป ร้อยละ 57.94 มีสถานภาพสมรส และร้อยละ 37.88 มีสถานภาพโสด โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง อายุ 13-29 ปี และจะลดลง เมื่อช่วงอายุสูงขึ้น นอกนั้นเป็นสถานภาพหม้าย หย่า และแยกกันอยู่ ร้อยละ 4.18 (กองวิจัย 2526, 79-80)

4. การวางแผนครอบครัว

เมื่อพิจารณาการวางแผนครอบครัวโดยการคุมกำเนิดของประชากรที่มีอายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไป ประชากรเพียงร้อยละ 11.48 ที่มีการคุมกำเนิด เพศหญิงมีการคุมกำเนิดมากกว่าเพศชาย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสถานภาพการสมรส พบว่ามีการวางแผนครอบครัวในสัดส่วนน้อย ทั้งนี้สืบเนื่องจากประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งถือว่าการคุมกำเนิดขัดต่อศาสนา (กองวิจัย 2526, 83 และ 86)

5. การบริการทางสังคม

ก. สถานศึกษา

1. ในเขตเทศบาล

สถานศึกษาในปี 2526 มี 20 แห่ง เพิ่มขึ้นจากปี 2522 เพียง 1 แห่ง เนื่องจากการใช้พื้นที่ในเขตเทศบาลเริ่มหนาแน่น การขยายตัวทางการให้บริการด้านการศึกษา จึงเป็นการเพิ่มอาคารเรียนและห้องเรียน สำหรับประชากรที่กำลังศึกษามี 14,175 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 41.28 ของประชากรในเขตเทศบาล หรือร้อยละ 29.39 ของประชากรพื้นที่-

ศึกษา ทั้งนี้ เป็นประชากรที่ศึกษาชั้นประถมสูงสุดร้อยละ 47.08 ของประชากรที่กำลังศึกษา รองลงมา เป็นประชากรที่ศึกษาชั้นมัธยม (ร้อยละ 31.84) อาชีวศึกษา (ร้อยละ 14.39) และอนุบาล (ร้อยละ 6.69) ตามลำดับ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู และ อัตราส่วนนักเรียน : ห้องเรียน มีอัตราส่วนดีกว่าในระดับภาคและจังหวัดทั้งในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล และตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปี 2519-2526 ประชากรที่ศึกษา ในระดับอนุบาลและอาชีวศึกษามีการขยายตัวสูงสุด อัตราเฉลี่ยร้อยละ 14.56 และ 10.93 ต่อปี ตามลำดับ แหล่งที่ตั้งของสถานศึกษาส่วนใหญ่ตั้งทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปาดานี นอกจากนี้ ยังมีสภาพบริการการศึกษาอื่น ๆ คือ ห้องสมุดประชาชน และศูนย์นักวิชาชีพเคลื่อนที่ ตามแผนที่ ที่ 4.26

2. นอกเขตเทศบาล

การให้บริการทางด้านสถานศึกษานอกเขตมีการขยายตัวสูงกว่าในเขต เทศบาล นอกจากนี้ยังมีความสำคัญด้วยเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นอกจากจะให้บริการการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ยังให้บริการการศึกษาด้านศิลป และวัฒนธรรม โดยเป็น ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ และการให้การศึกษ และฝึกอบรมวิชาชีพให้กับชาวไทยมุสลิม เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ เมื่อพิจารณาประชากรที่กำลังศึกษา ประชากรที่ศึกษาในระดับ ปริญญาตรีสูงสุดร้อยละ 43.75 รองลงมาเป็นการศึกษาระดับประถม (ร้อยละ 28.46), ระดับ มัธยม (ร้อยละ 25.63) และอนุบาล (ร้อยละ 2.16) ตามลำดับ การศึกษาในทุกระดับมีการ ขยายตัวอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา (เฉลี่ยร้อยละ 32.93 ต่อปี)

ในพื้นที่ศึกษา มีโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนา 3 แห่ง โดยทำการสอน ทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ ซึ่งวิชาสามัญมีทั้งหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ และ หลักสูตรมัธยม มีนักศึกษาศาสนาทั้งหมด 2,845 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.9 ของประชากร ในเขต

ภูมิลาเนาของผู้กำลังศึกษา (ไม่นับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย) จากการ สำรวจของสำนักผังเมืองพบว่าร้อยละ 43.03 มีภูมิลาเนาเดิมอยู่ในเขตเทศบาล, ร้อยละ 40.43 มีภูมิลาเนาในจังหวัดนอกเขตเทศบาล และร้อยละ 6.23 มีภูมิลาเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัด (กองวิจัย 2526, 47)

ข. สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในพื้นที่ศึกษา พิจารณาค่าที่ตั้งตามแผนที่ที่ 4.26

1. สวนสาธารณะอาสาพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในฤดูแล้ง (มีโครงการขยายพื้นที่ เริ่มปี 2526) พื้นที่ 6 ไร่ 3 งาน 16.5 วา²
2. สวนสาธารณะสมเด็จพระศรีนครินทร์วรมราชชนนี (กำลังก่อสร้างขยายพื้นที่) พื้นที่ 250 ไร่
3. สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ถ.ปัทมาภิรมย์ ถ.ปริศา และถาศิ (มีโครงการปรับปรุงให้เป็นสนามเด็กเล่น) พื้นที่ 2 ไร่ 3 งาน 95.6 วา² (รวม (4))
4. สถานที่พักผ่อนหย่อนใจบริเวณเชิงสะพาน เชนาบุชิต
5. สนามเด็กเล่น บริเวณเชิงสะพาน เชนาบุชิต พื้นที่ 1 งาน 11.9 วา²
6. สนามกีฬาประจำจังหวัด พื้นที่ 105 ไร่ 2 งาน 31.9 วา²

ค. การบริการทางด้านสาธารณสุข

สถานบริการด้านสาธารณสุขในพื้นที่ศึกษา ปี 2526 พิจารณาคตามแผนที่ 4.27 นอกจากนี้ยังมีคลินิกเอกชน 9 แห่ง และ ร้านขายยา 35 ร้าน สำหรับด้านบุคลากรสาธารณสุขและอุปกรณ์ มีแพทย์ 19 คน พยาบาล 71 คน ผู้ช่วยพยาบาล 88 คน และหมุ่กรรมกร 2 คน เคียงผู้ป้วย 269 เคียง

ตารางแสดงการให้บริการด้านสาธารณสุขแก่ประชากร

มาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดตามแผนพัฒนา ฉบับที่ 4	จังหวัด	พื้นที่ศึกษา
อัตราส่วนประชากรต่อเตียงผู้ป่วย 1 เคียง 1,617 : 1	1,594 : 1	179 : 1
อัตราส่วนประชากรต่อแพทย์ 1 คน 18,700 : 1	20,400 : 1	2,538 : 1
อัตราส่วนประชากรต่อพยาบาล 1 คน 2,900 : 1	4,267 : 1	679 : 1

จากอัตราส่วนข้างต้นการให้บริการด้านสาธารณสุขในเขตพื้นที่ศึกษามีเกณฑ์สูงกว่ามาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด แต่อย่างไรก็ตาม ในทางความเป็น สถานบริการด้านสาธารณสุขในเขตพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะในเขตเทศบาล เป็นแหล่งการให้บริการด้านสาธารณสุขแก่พื้นที่โดยรวม ไม่เฉพาะภายในพื้นที่ศึกษาเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาในระดับจังหวัดแล้ว การให้บริการด้านนี้ยังต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งนอกจากการพัฒนาการให้บริการด้านสาธารณสุขแล้วควรมีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในด้านสาธารณสุขมูลฐานและการรักษาพยาบาลที่ถูกต้องแก่ประชาชนอีกด้วย

2. การรักษาความปลอดภัย

สถานีตำรวจตั้งอยู่บริเวณ ถ.ปัดคานีภิรมย์ มีป้อมตำรวจ 4 ป้อม ตามแผนที่ที่ 4.27 และจากสถิติคดีอาชญากรรม (ข้อมูลจากสถานีตำรวจภูธร อ.เมืองปัดคานี) ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาปี 2524-2527 คดีส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลเป็นคดียาเสพติด, คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน, การพนัน และคดีเกี่ยวกับร่างกาย โดยคดียาเสพติดเกิดขึ้นมากที่สุด เฉลี่ย 92 คดีต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 37.7 ในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากนี้คดีนี้ยังคงมีแนวโน้มเกิดขึ้นเรื่อย ๆ สำหรับคดีอุบัติเหตุเกี่ยวกับการจราจรเกิดขึ้นน้อยมาก มีสถิติอุบัติเหตุบนท้องถนนในช่วงปี 2523-2526 เกิดขึ้นสูงสุดบริเวณ ถ.ยะรัง เพียง 4 ราย (กองวิศวกรรม 2526 : 8-11)

จ. ศาสนสถาน

จากแผนที่ที่ 4.28 สามารถพิจารณาศาสนสถานในพื้นที่ศึกษา

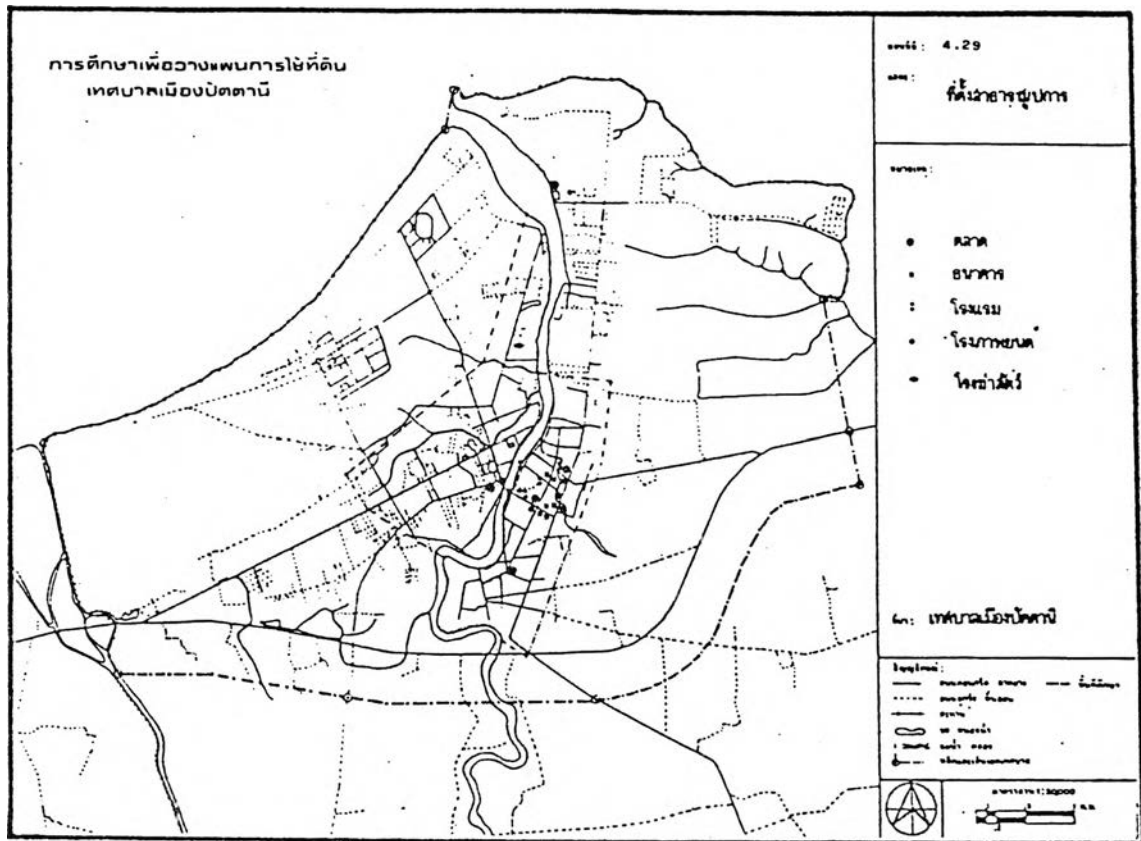
1. วัด ศาสนสถานในศาสนาพุทธ มี 3 แห่ง ได้แก่ วัดคานีสโมสร (ค.อาเนาะรู) วัดนิกรโคธาราม (ค.อาเนาะรู) และวัดนพวงศาราม (ค.สะบารัง) นอกจากนี้ยังมีสำนักสงฆ์ หลมบก (ค.บานา)

2. มัสยิด เปรียบเสมือนบ้านของพระเจ้า เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในเขตเทศบาลมีมัสยิด 10 แห่ง นอกเขตมี 10 แห่ง

3. ศาสนสถานอื่น ๆ ประกอบด้วย โบสถ์ในศาสนาคริสต์ 1 แห่ง, ศาลเจ้า 2 แห่ง ศาลหลักเมือง 1 แห่ง

4. สุสาน มีทั้งสุสานของชาวจีน (ชวงซุ่ย) และสุสานของชาวมุสลิมซึ่งมีความเชื่อว่า สรรพสิ่งทั้งมวลเกิดมาจากดิน เมื่อถึงเวลาตายก็ควรกลับไปสู่ดิน และที่ดินเหล่านี้จะไม่นำกลับมาใช้ใหม่ ทั้งนี้มีสุสานทั้งสิ้น 9 แห่ง

นอกจากนี้ยังมีมูลนิธิและสมาคมในศาสนา 6 แห่ง เป็นมูลนิธิในศาสนาพุทธ 4 แห่ง และ เป็นมูลนิธิของชาวจีน 2 แห่ง

๑. ตลาด

ในเขตเทศบาลมีตลาด 5 แห่ง นอกเขตเทศบาล 1 แห่ง ตามแผนที่ที่ 4.29

1. ตลาดเทศวิวัฒน์ 1 ถ.นาเกลือ, ถ.อาเนาะรู ลักษณะตัวอาคารเป็นคอนกรีตชั้นเดียว มีผู้ขายของในอาคาร 250 ราย ผู้ขายนอกอาคาร 750 ราย ดำเนินการโดยเทศบาล ในบริเวณด้านหน้าตลาด บริเวณพื้นที่ถนน ใช้เป็นที่จอดรถสามล้อถีบรับจ้าง และทำรถ

2. ตลาดเทศวิวัฒน์ 2 ถ.พิพิธ ถ.อาเนาะรู ลักษณะตัวอาคารเป็นคอนกรีต 2 ชั้น ชั้น 2 ใช้เป็นโลจิสติกส์ของทางเทศบาล ชั้นล่างเป็นตลาดมี ผู้ขายในอาคาร 250 ราย นอกอาคาร 850 ราย โดยผู้ขายจะนำสินค้ามาขายเฉพาะคอนเซ็ปต์ของวันจันทร์, พฤหัสบดี และ เสาร์ สำหรับบริเวณชอยของร้านค้าด้านหน้าตลาดมีผู้ค้านำอาหารมาขายตอนเย็นลักษณะเป็นตลาดได้รุ่ง ซึ่งมีเพียงแห่งเดียวในเมือง ตลาดแห่งนี้เปิดดำเนินการโดยเทศบาล

3. ตลาดนัด ปลาย ถ.กลางอ ทางเทศบาลเปิดเป็นตลาดชั่วคราว เพื่อระบายความหนาแน่นในตลาดเทศวิวัฒน์ 2 ซึ่งมักจะมีผู้ขายนอกอาคารมาวางสินค้าขายเรียงราย

เต็มคานาทองถนน ให้นำสินค้ามาวางขายในบริเวณตลาดนัด แต่ปรากฏว่าประชาชนไม่นิยมมาซื้อ จึงทำให้ไม่มีพ่อค้านำสินค้ามาขาย

4. ตลาดสดศูนย์การค้าหิซาน เชียงสะพานเคชานูซิด ค.สะมาวัง ทางเทศบาล เปิดเป็นตลาดชั่วคราว พื้นที่ตลาดมีขนาดเล็กโดยใช้บริเวณทางเท้า ตลาดแห่งนี้มีผู้นิยมมาซื้อ ตั้งแต่เช้าจรดเย็น แต่เนื่องจากตั้งอยู่บริเวณเชิงสะพานจึงเป็นสะพานเดียวที่ติดต่อทางฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตกในตัวเมือง ซึ่งถ้ามีผู้มาใช้บริการมากขึ้นจะก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดได้
ในอนาคต

5. ตลาดเย็น ถ.มะกुरुค ลักษณะตัวอาคารเป็นคอนกรีต เปิดบริการเฉพาะ ช่วงบ่ายถึงเย็น มีผู้ขายในตัวอาคารประมาณ 60 ราย และผู้ขายนอกอาคารประมาณ 10 ราย

6. ตลาดท่าเทียบเรือประมง ดำเนินการโดยองค์การสะพานปลา
ลักษณะการใช้ตลาดในชุมชนไม่มีการแยกกันระหว่างประชากรมุสลิมกับประชากร
อื่น ๆ

ช. โรงฆ่าสัตว์

โรงฆ่าสัตว์ปัตตานีตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตามแผนที่ที่ 4.29 พื้นที่ 2 ไร่ 2 งาน 398 วา² จำนวนสัตว์ที่เข้าโรงงานฆ่าสัตว์มีวัวเฉลี่ย 2,190 ตัวต่อปี (เฉลี่ย 6 ตัวต่อวัน) และหมู 9,125 ตัวต่อปี (เฉลี่ย 25 ตัวต่อวัน) ใช้น้ำประปาวันละประมาณ 32 ลูกบาศก์เมตร ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย นอกจากนี้ยังมีสภาพทรุดโทรมไม่สะอาด ซึ่งมีโครงการจะย้ายเพื่อสร้างโรงฆ่าสัตว์ใหม่ตามแบบมาตรฐาน ตามโครงการโรงฆ่าสัตว์ใหม่จะอยู่บริเวณปากแม่น้ำ

ช. การสื่อสาร

จากแผนที่ที่ 4.27 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในพื้นที่ศึกษา ได้แก่

1. ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ตั้งบริเวณเชิงสะพานเคชานูซิด ถ.ปัตตานีภิรมย์ มีเพียงแห่งเดียวในพื้นที่ศึกษา
2. ชุมสายโทรศัพท์ ตั้งอยู่บริเวณ ถ.เจริญประดิษฐ์

3. สถานีวิทยุมี 2 แห่ง คือ สถานีวิทยุคมนาคมปัตตานี ตั้งอยู่บน ถ.หนองจิก ใกล้กับชุมชนสายโทรศัพท์ และสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย ตั้งบริเวณ ถ.ปากน้ำ ค.ร.ุสะมิแล

ฉ. การดับเพลิง

สถานีดับเพลิงตั้งอยู่บน ถ.ปัตตานีภิรมย์ เชื่อมสถานีตำรวจ (ตามแผนที่ที่ 4.27) ขึ้นอยู่กับฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เทศบาลเมืองปัตตานี มีความสามารถมีพนักงานดับเพลิง 37 คน อุปกรณ์ในการดับเพลิง มีรถดับเพลิง 7 คัน รถบรรทุกน้ำ 1 คัน เรือดับเพลิง 2 ลำ จากมาตรฐานที่หน่วยราชการส่วนท้องถิ่นกำหนดให้มา 1 คัน มีเจ้าหน้าที่ประจำรถ 6 คน ดังนั้นทางเทศบาลจะต้องมีเจ้าหน้าที่ 42 คน จึงจะได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้ทางเทศบาลมีโครงการเสริมขีดความสามารถในการดับเพลิง มี

- ซ็อรถกระเข้าช่วยในการดับเพลิงสูง 25-30 เมตร 1 คัน
- ก่อสร้างอาคารโรงเก็บเรือ
- ซ็อรถบรรทุกน้ำขนาด 10,000 ลิตร
- ขุดลอกคลองอาเนาะซุงาเพื่อเป็นแหล่งน้ำในการดับเพลิง

ญ. สถานบริการ

สถานบริการในชุมชน ตามแผนที่ที่ 4.29 ได้แก่

1. ธนาคาร มีจำนวน 9 แห่ง อยู่ในเขต ต.อาเนาะรู ทั้งสิ้น โดยตั้งอยู่บน ถ.พิพิธ 3 แห่ง, ถ.ยะรัง 3 แห่ง อุดมวิถี 2 แห่ง และ ฤาดี 1 แห่ง
2. โรงแรม ในบริเวณพื้นที่ศึกษา 5 แห่ง ตั้งอยู่ในเขต ต.อาเนาะรูทั้งสิ้น ทั้งนี้เป็นโรงแรมชั้นสองทั้งหมด มีจำนวนห้องพัก 162 ห้อง
3. โรงภาพยนตร์ มี 2 โรงตั้งหัวมุม ถ.กลางพอ หนึ่งแห่ง และ ถ.ปัตตานี-ภิรมย์ หนึ่งแห่ง

การใช้ที่ดินชุมชนเมืองปัตตานี

การศึกษา การใช้ที่ดินเมืองปัตตานีก็เพื่อทราบถึงลักษณะการใช้ที่ดินที่เป็นอยู่ พร้อมทั้งแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ ของชุมชน อาทิ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ โครงการพัฒนาของรัฐ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการใช้ที่ดินได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพชุมชนในอนาคต แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อจำกัดด้านข้อมูล จึงสามารถพิจารณาการใช้ที่ดินได้ในช่วงระยะเวลา 7 ปีที่ผ่านมา จากปี 2519-2526 การใช้ที่ดินปี 2519 ใช้ข้อมูลจากรายงานผลการวิจัยการใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี พ.ศ.2519 โดย เพิ่ม นิลรัตน์ และ การใช้ที่ดินปี 2526 ใช้ข้อมูลจากกองผังเมืองรวม สำนักผังเมือง

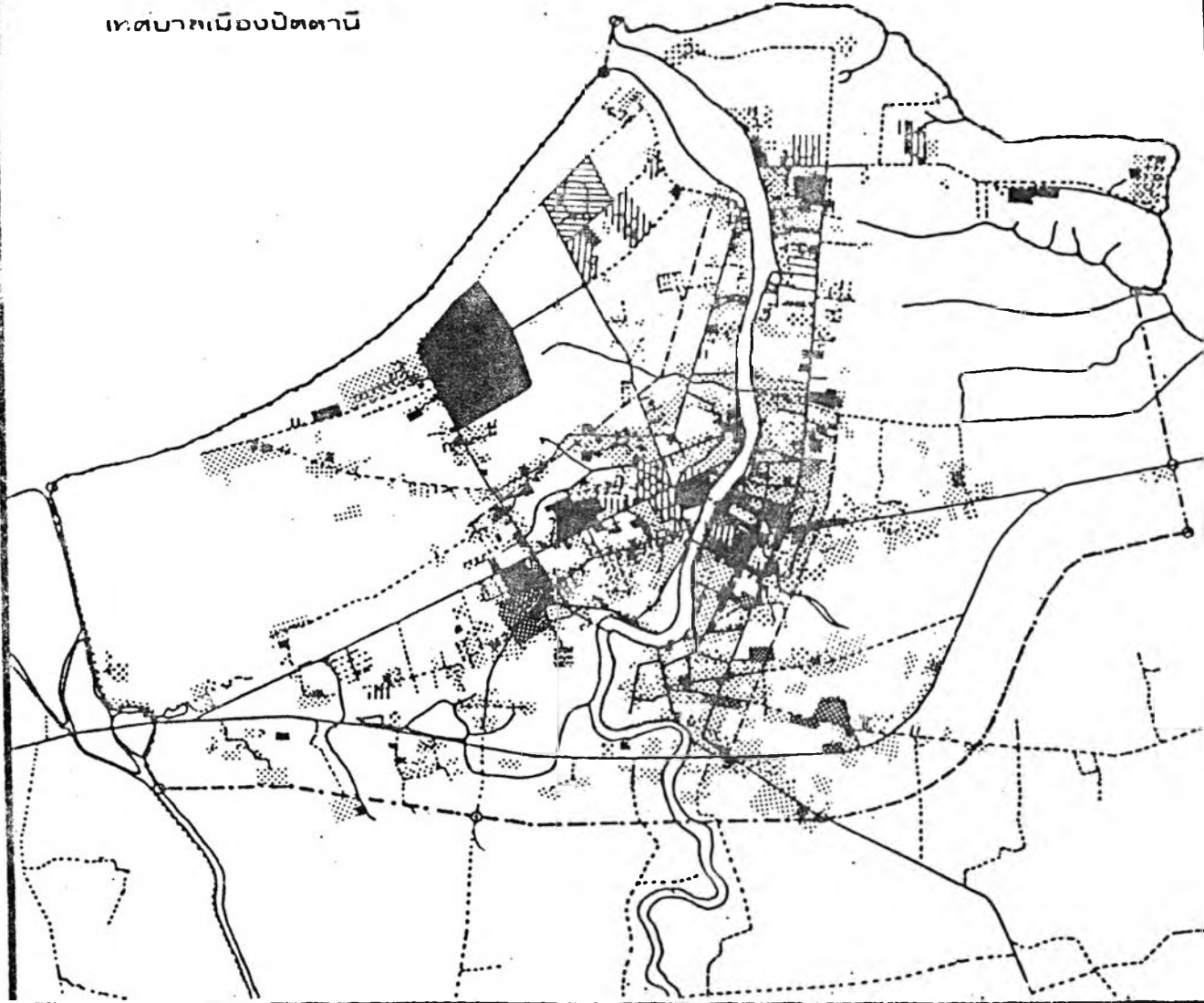
1. วิวัฒนาการการใช้ที่ดิน

ก. ลักษณะการใช้ที่ดินในปี 2526

จากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษาที่มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่านกลางตัวเมือง แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ผัง โดยที่ลักษณะเด่นของการใช้ที่ดินทั้งสองพื้นที่มีความแตกต่างกัน ตามแผนที่ที่ 4.30

- บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ ถนนเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือโครงสร้างของเมือง โดยที่โครงสร้างถนนภายในเขตเทศบาลเป็นแบบตาราง (Grid Pattern) ทำให้เกิดความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่สูง บริเวณนี้จึงมีการใช้ที่ดินหนาแน่น จากแผนที่ที่ 4.32 ในปี 2522 บริเวณพื้นที่ที่ 1 และ 4 มีอัตราส่วนพื้นที่อาคารคลุมดิน ร้อยละ 61-75 ของพื้นที่ หน่วยที่ 2 มีอัตรา ร้อยละ 45.60 (ในปัจจุบันอัตราส่วนดังกล่าวได้สูงขึ้น) ในบริเวณพื้นที่ด้านหน้าถนนเป็นสถานธุรกิจในบริเวณ ถ.พิพิธ, ปัตตานีภิรมย์, อุคมวิถิ, ยะริง, ฤาดี บริเวณรอบนอกของถนนดังกล่าว เป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย และอุตสาหกรรมปะปนกัน ทอดตัวตามแนวถนนต่าง ๆ ทั้งถนนสายหลัก ถนนสายย่อย และถนนตามแนว แกนที่ติดต่อกับชุมชนภายนอก ทางตอนเหนือบริเวณปากแม่น้ำ ซึ่งเป็นที่ตั้งของท่าเทียบเรือประมง บริเวณนี้เป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่อง โดยสรุป ฝั่งตะวันออกเป็นที่ตั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน ทั้งย่านการค้าในกลางเมือง ท่าเทียบเรือประมง และอุตสาหกรรม (ดูภาพที่ 4.3 และ 4.4 ประกอบ)

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดิน
เทศบาลเมืองปัตตานี

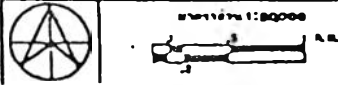

มาตรา: 4.30
 ปี: 2526
 การใช้ที่ดิน ปี 2526

- ประเภท:
- ที่อยู่อาศัย
 - การพาณิชย์กรรม
 - การอุตสาหกรรม
 - สถานศึกษา
 - ศาลากลาง
 - อาคารศูนย์โรค, อาคารศูนย์การ
 - สถานราชการ
 - การเดินทาง

๓: ส่วนกึ่งเมือง

- สัญลักษณ์:
- เขตเทศบาลเมือง
 - เขตอำเภอ
 - ถนน
 - แม่น้ำ
 - ทางรถไฟ
 - สถานีรถไฟ

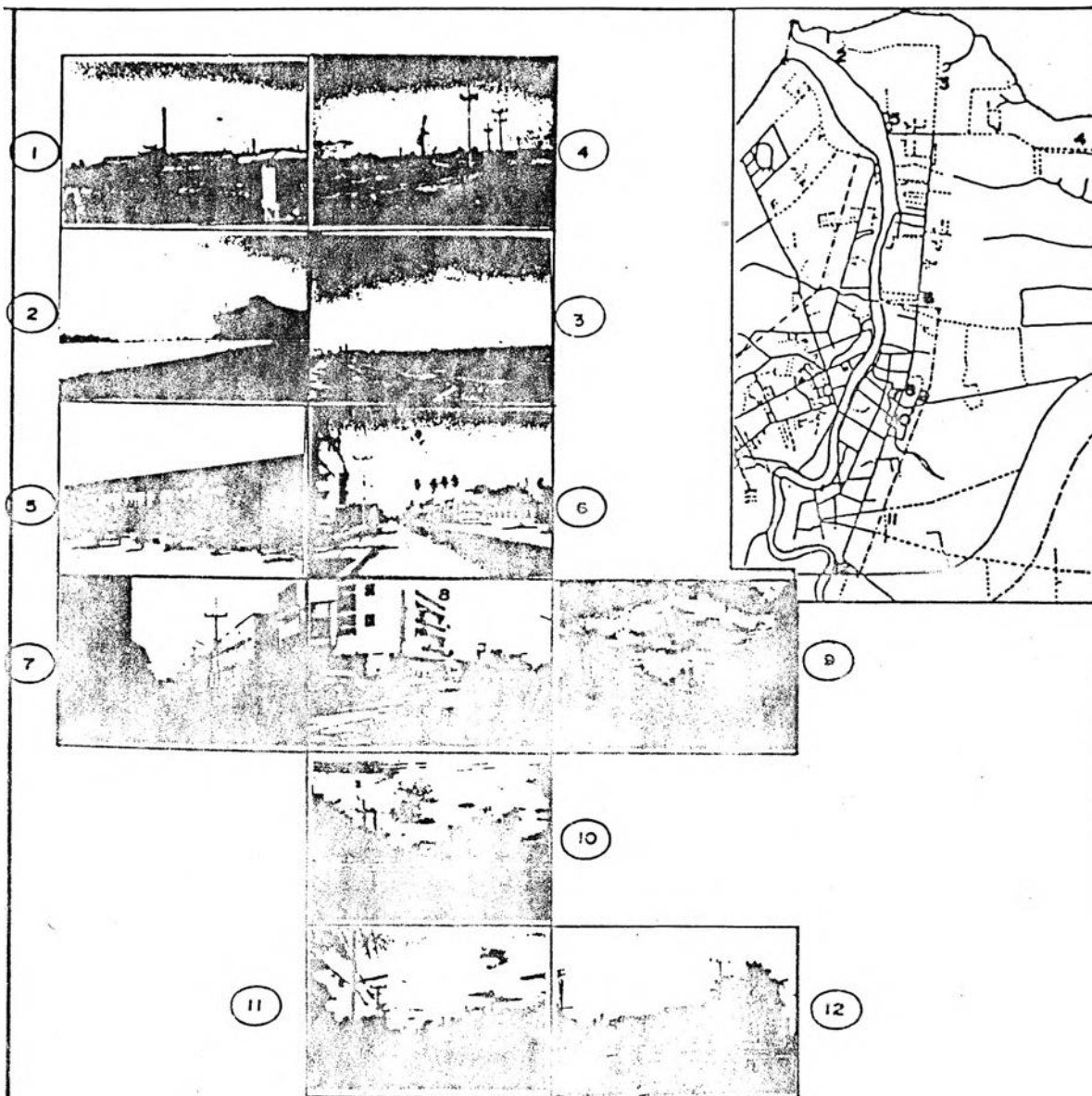
- บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ ลีบ เนื่องจากโครงสร้างถนนมีแบบแผนที่ไม่แน่นอน บริเวณใดที่มีการเข้าถึงสะดวกทั้งทางน้ำและทางบก บริเวณนั้นก็จะมีการใช้ที่ดินหนาแน่น โดยที่แต่เดิมมาเส้นทางทางน้ำเป็นเส้นทางติดต่อที่สำคัญ ชุมชนจะเกาะบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเมื่อมีถนนชุมชนก็ขยายตัวเข้าหาถนน นอกจากนี้ทางฝั่งตะวันตกเป็นศูนย์ราชการของชุมชน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยที่สถานที่ราชการจะทอดตัวติดต่อกันตามแนวถนนเดชาและหนองจิก ใกล้เคียงกับบริเวณดังกล่าวเป็นย่านที่อยู่อาศัย โดยใช้พื้นที่ด้านหน้าของถนน มีการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรมกระจายตัวอยู่ตามแนว ถ.มะกรูด หนองจิก และเจริญประดิษฐ์ จาก ถ.เจริญประดิษฐ์ ขึ้นไปทางเหนือเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย ทางตอนเหนือสุดเป็นศูนย์ราชการใหม่ (ดูภาพที่ 4.5 ประกอบ)

สำหรับประเภทการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองปัตตานีคงมีการใช้ที่ดินเหมือนกับชุมชนโดยทั่วไป แต่ลึบเนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นชาวมุสลิม ซึ่งมุสลิมมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ต้องสอดคล้องกับหลักศาสนา การใช้ที่ดินของชุมชนจึงมีประเภทการใช้ที่ดินของมุสลิมอีกประการหนึ่ง

1. การใช้ที่ดินโดยทั่วไปของชุมชน : แยกการพิจารณาตามตารางที่ 4.11 และแผนที่ที่ 4.30

(ก) การใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรม ในเขตเทศบาลมีพื้นที่เพื่อการค้าร้อยละ 5.11 ของพื้นที่รวม มีการใช้ที่ดินในกิจกรรมดังกล่าวอย่างค่อนเนื่องในบริเวณ ถ.พิพิธอุดมวิทย์, ยะรัง, ฤาดี, ปรีดา นอกจากจะกระจายตัวตามแนวถนนต่าง ๆ ได้แก่ ฝั่งตะวันออก มี ถ.กลางพอง, ปัตตานีภิรมย์ และนาเกลือ ฝั่งตะวันตก มี ถ.มะกรูด, หนองจิก และเจริญประดิษฐ์ นอกเขตเทศบาลมีการใช้พื้นที่เพื่อพาณิชย์กรรมเพียงร้อยละ 0.24 โดยที่ร้านค้ามักเป็นร้านค้าย่อยภายในชุมชน

(ข) การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย เทศบาล มีพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยร้อยละ 34.38 การที่ภายในเขตเทศบาลเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญเนื่องจากสถานการณ์ความไม่ปลอดภัยในอดีตที่ผ่านมา ทำให้ประชาชนโดยเฉพาะข้าราชการนิยมอาศัยอยู่ในตัวเมืองและออกไปทำงานในพื้นที่ยื่น ๆ การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยจะกระจายตัวอยู่นอกของกิจกรรมที่สำคัญอื่น ๆ ในบริเวณฝั่งตะวันออก แหล่งที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากได้แก่ บริเวณย่านการค้าในพื้นที่หน่วยที่ 1 และ หน่วยที่ 4 นอกนั้นกระจายตัวตามถนนสายต่าง ๆ สำหรับบริเวณฝั่ง

หมายเหตุ :

1. โรงงานอุตสาหกรรมที่เริ่มมีกำลังในบริเวณเขตอุตสาหกรรม
2. ท่าเทียบเรือชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นท่าเรือสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม
3. บริเวณพื้นที่เขตอุตสาหกรรม
4. ท่าอากาศยานบริเวณแหลมมก
5. ท่าเทียบเรือประมงควรงเดิมให้มีการพัฒนาตลาดกลางทางการประมง
6. บริเวณที่มีการขยายตัวของชุมชนเมืองตาม ถนน นานาเมือง
7. ย่านธุรกิจการค้าในบริเวณ ถนนสุโขทัย
8. ท่าเรือโดยทางรถไฟฝั่งใต้และเขตท่าเรือใหม่ 1. ถนน นานาเมือง
9. บริเวณที่มีการขยายตัวของชุมชนเมืองตามแนว ถนนรามโกษา
10. ย่านธุรกิจการค้าในบริเวณ ถนน รัชกาลที่ ๑
11. บริเวณที่มีการขยายตัวของชุมชนเมืองตามแนว ถนน รัชกาลที่ ๑
12. อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา ถนน รัชกาลที่ ๑

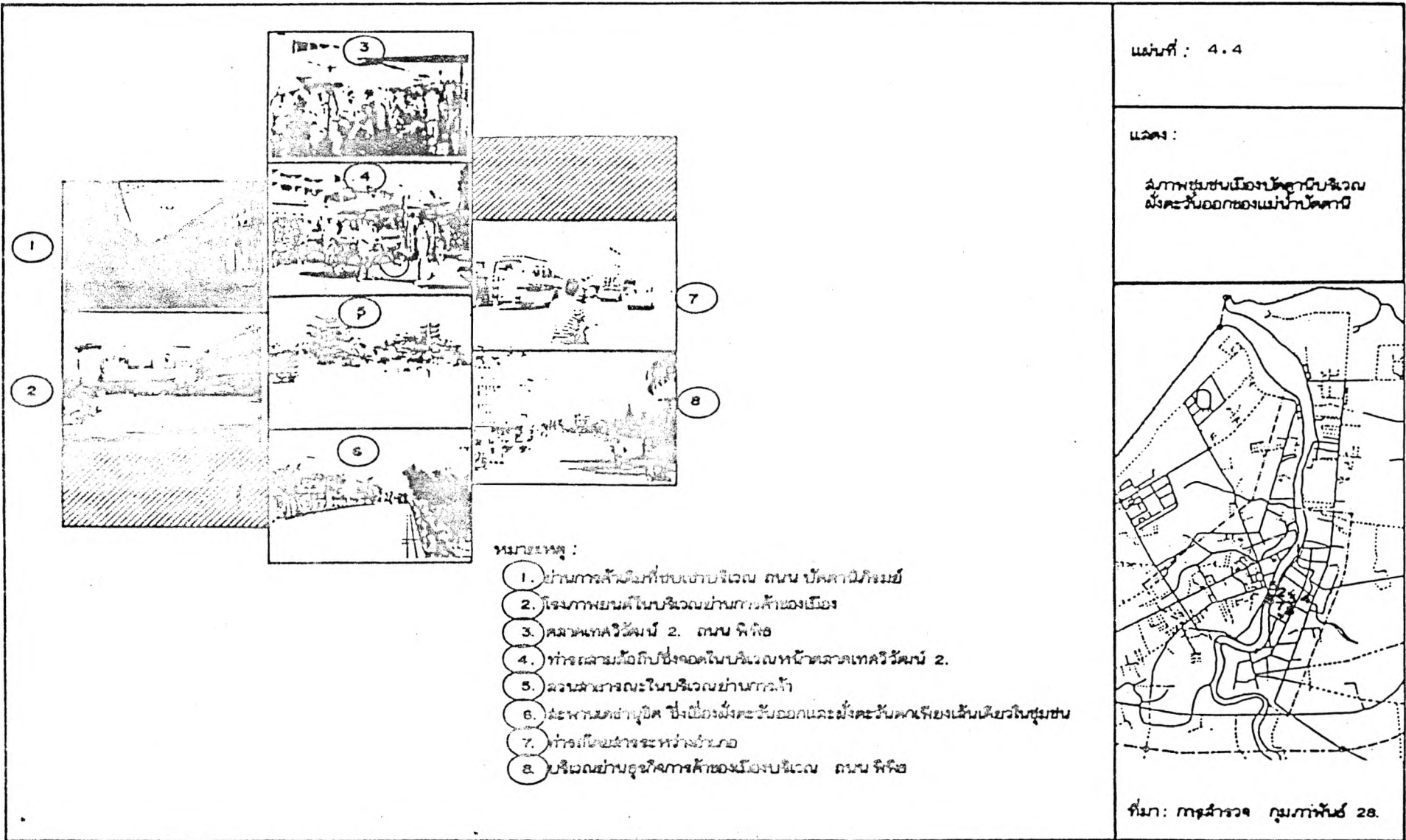
การศึกษานี้จัดทำขึ้นเพื่อวางแผนการโยธาในเขตเทศบาลเมือง ปัตตานี

แผ่นที่ : 4.3

บรรณ :

สภาเทศบาลเมืองปัตตานี บริเวณที่ตั้งบริเวณของ แผนที่นี้

ที่มา : การสำรวจ กุมภาพันธ์ ๒๕

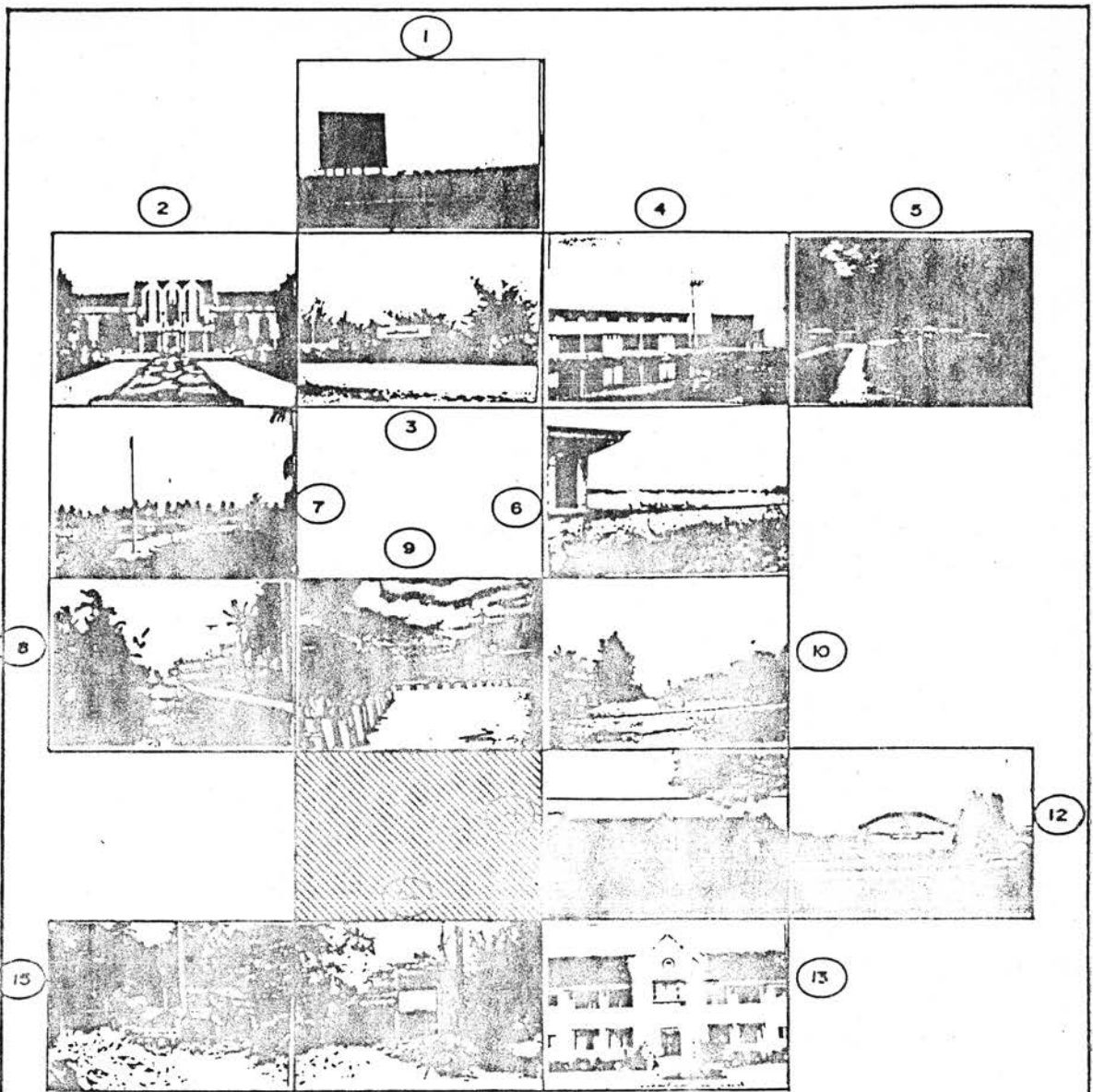
แผนที่ : 4.4

แหล่ง :
สภาพชุมชนเมืองปัตตานีบริเวณ
ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปัตตานี

หมายเหตุ :

1. ย่านการค้าริมที่ซบเซาบริเวณ ถนน ปัตตานีภิรมย์
2. โรงภาพยนตร์ในบริเวณย่านการค้าของเมือง
3. ตลาดเทววิวัฒน์ 2. ถนน พิพิธ
4. ทำรถสามล้อถีบซึ่งจอดในบริเวณหน้าตลาดเทววิวัฒน์ 2.
5. ลานสาธารณะในบริเวณย่านการค้า
6. สะพานตึกปูนซีเมนต์ซึ่งเชื่อมฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกเพียงเห็นเขียวในชุมชน
7. ทำรถโดยสารระหว่างบ้าน
8. บริเวณย่านธุรกิจการค้าของเมืองบริเวณ ถนน พิพิธ

ที่มา: ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร

- หมายเหตุ:
- 1 โครงการสวนสาธารณะริมฝั่งทะเลสาบรัตนโกสินทร์
 - 2 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
 - 3 สนามกีฬาประจำจังหวัด
 - 4 โครงการบ้านพักข้าราชการของการเคหะฯ ๑ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เมืองขยายตัวในบริเวณทาง-
 - 5 ศูนย์ราชการแห่งใหม่ในบริเวณ ถนน ปากน้ำ
 - 6 บริเวณที่ตั้งของเทศบาล
 - 7 บ้านจัดสรรของภาคเอกชน ในบริเวณ ถนน เจริญประดิษฐ์
 - 8 ศูนย์เริ่มขยายตัวตามถนน เจริญประดิษฐ์
 - 9 ศูนย์การค้าแห่งใหม่ ถนน ทางรถไฟ
 - 10 บริเวณย่านสำนักงานราชการ
 - 10.1 ศาลากลางจังหวัด
 - 10.2 โรงแปดหน้าประจำจังหวัด
 - 10.3 สำนักงานเทศบาล
 - 14 ตลาดหจก.รวมเครื่องปั้นดินเผาบริเวณ ถนน โรงอ่าง
 - 15

การศึกษาเรื่องวางแผนการเติบโตของเมือง นันทภณ

แผ่นที่: 4.5

เลขที่:

แผนผังของเมืองนันทภณบริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำนันทภณ

ที่มา: การสำรวจ กุมภาพันธ์ 28

ตารางที่ 4.11

การใช้ที่ดินในเขตพื้นที่ศึกษา ปี 2519 และ 2526

ประเภทการใช้ที่ดิน	ปี 2519						ปี 2526						อัตราการขยายตัวเฉลี่ย ต่อปี 2519-2526		
	ในเขต ¹		นอกเขต ²		รวม		ในเขต ³		นอกเขต ⁴		รวม		ใน เขต	นอก เขต	รวม
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ			
ที่พื้กลาง	240.04	8.45	127.00	0.71	367.04	1.78	976.00	34.38	1,233.00	6.93	2,209.00	10.71	22.19	38.36	29.23
ย่านการค้า	62.30	2.19	12.50	0.07	74.80	0.36	145.00	5.71	42.00	0.24	187.00	0.91	12.83	18.90	13.98
พื้นที่อุตสาหกรรม	15.82	0.56	40.00	0.22	55.82	0.27	60.00	2.11	163.00	0.92	223.00	1.08	20.98	22.22	21.88
สถานที่ราชการ	73.14	2.58	104.50	0.59	177.64	0.86	109.00	3.84	173.00	0.97	282.00	1.37	5.86	7.47	6.82
สถานศึกษา	163.59	5.76	436.76	2.46	600.35	2.91	197.10	6.94	444.27	2.50	641.37	3.11	2.70	0.24	0.95
ศาสนสถาน	45.00	1.58	88.0	0.57	133.00	0.05	45.00	1.58	95.00	0.54	140.0	0.68	-	1.10	0.73
สาธารณูปโภค/สาธารณูปการ	9.00	0.32	-	-	9.00	0.04	9.00	0.32	15.00	0.09	24.0	0.12	-	-	15.04
โรงพยาบาล	10.37	0.36	-	-	10.37	0.05	50.0	1.76	31.0	0.17	81.0	0.39	25.20	-	34.13
สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	20.29	0.71	-	-	20.29	0.10	10.06	0.35	355.58	2.00	365.64	1.77	-9.54	-	51.15
ถนน, คลอง, ฯลฯ	146.00	5.14	221.20	1.25	367.20	1.78	150.00	5.28	242.64	1.36	392.64	1.90	0.39	1.33	0.96
แม่น้ำ คลอง ของ ท้องน้ำ	195.00	6.87	91.09	0.51	286.09	1.39	195.0	6.87	91.09	0.51	286.09	1.39	-	-	-
บริเวณเกษตรกรรม	733.78	25.85	4,732.22	26.61	5,466.00	26.50	10.0	0.35	4,418.75	24.84	4,428.75	21.47	45.86	-0.97	-2.96
ที่ว่าง	1,124.67	39.62	11,932.73	67.09	13,057.4	63.31	882.84	31.10	10,481.67	58.93	11,364.51	55.10	-3.40	-1.83	-1.96
รวม (ไร่)	2,839.00	100.0	17786.0	100.0	20625.00	100.0	2,839.00	100.0	17,786.00	100.0	20,625.00	100.0	-	-	-
(ตารางกิโลเมตร)	4.54	-	28.46	-	33.00	-	4.54	-	28.46	-	33.00	-	-	-	-

ที่มา: 1 รายงานผลการวิจัย การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองนิคมคำ ปี พ.ศ. 2519 โดยเพิ่ม ปีละครั้ง หน้า 58 โดยใช้ยอดรวมคำนวณพื้นที่จากสำนักผังเมือง

2 พื้นที่จากภาพถ่ายทางอากาศ มาตราส่วน 1 : 14,000 โดยเปรียบเทียบการใช้ที่ดินจากปี 2526 ของสำนักผังเมือง

3 แผนที่การใช้ที่ดิน ปี 2526 จากกองสำรวจ สำนักผังเมือง

4 พื้นที่จากแผนที่การใช้ที่ดิน ปี 2526 จากกองสำรวจ สำนักผังเมือง มาตราส่วน 1 : 20,000

ตะวันตก บริเวณแหล่งที่อยู่อาศัยหนาแน่นได้แก่ บริเวณ ถ.นรินทรราช ต.สะบารัง นอกเขตเทศบาล มีสัดส่วนพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยร้อยละ 6.93 แหล่งที่อยู่อาศัยกระจายตัวเป็นลักษณะชุมชนย่อย

(ค) การใช้ที่ดินอุตสาหกรรม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบขนาดของพื้นที่บริเวณนอกเขตมีพื้นที่เพื่อการอุตสาหกรรม (163 ไร่) สูงกว่าในเขตเทศบาล (60 ไร่) พื้นที่อุตสาหกรรมแทรกตัวตามย่านการค้า และแหล่งที่อยู่อาศัย อุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับเครื่องจักร เครื่องยนต์ ผลิตภัณฑ์การเกษตร จะตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกตามแนวถนนรามโกมุท, นาเกลือ และยะรัง ฝั่งตะวันตกมีอุตสาหกรรมประเภทเครื่องปั้นดินเผา บริเวณ ถ.โรงอ่าง

(ง) สถานที่ราชการ และสถานศึกษา เทศบาลและนอกเขตมีการใช้ที่ดินดังกล่าว 306.1 ไร่ และ 615.27 ไร่ ตามลำดับ สถานที่ตั้งของสถานที่ราชการขึ้นอยู่กับนโยบายของทางราชการ สำหรับสถานศึกษานอกเขตจะกระจายตัวอยู่ในชุมชนต่าง ๆ และในเขตเทศบาล การใช้ที่ดินส่วนใหญ่อยู่ฝั่งตะวันออก บริเวณ น.หนองจิก และเคซา

(จ.) ศาสนสถาน ในเขตและนอกเขต มีการใช้ที่ดินของศาสนสถาน 45 ไร่ และ 95 ไร่ ตามลำดับ

(ฉ.) สาธารณูปโภคสาธารณูปการ ทั้งในเขตและนอกเขตมีการใช้ที่ดินดังกล่าว 24 ไร่ มีการใช้ที่ดินน้อย สืบเนื่องจากกิจกรรมมักเป็นกิจกรรมที่ใช้พื้นที่ไม่มาก เช่น โทรศัพท์, ประปา, และไปรษณีย์ การใช้ที่ดินประเภทนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของทางราชการ เช่นเดียวกับสถานที่ราชการ

(ช) โรงเก็บสินค้า ในพื้นที่ศึกษามีพื้นที่คลังสินค้า 81 ไร่ ตามแผนที่การใช้ที่ดิน พิจารณาร่วมไปกับพื้นที่อุตสาหกรรม

(ซ) สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ (พื้นที่ันทนาการ) ในเขตเทศบาลมีเพียง 10.06 ไร่ ขณะที่นอกเขตมีถึง 355.58 ไร่ (รวมพื้นที่โครงการ) ที่ตั้งของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลมักตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปัตตานี โดยใช้สภาพธรรมชาติที่มีอยู่

(ด) ถนน ในเขตมีพื้นที่ถนนหลักผ่านเพียงร้อยละ 5.28 นอกเขตมีพื้นที่ถนนมากกว่าในอนาคคเมื่อชุมชนขยายตัวออกไป ควรมีการจัดระบบโครงข่ายถนนรองรับ

2. การใช้ที่ดินของประชากรมุสลิมในชุมชน

การใช้ที่ดินของประชากรมุสลิมในชุมชนเกิดจากความต้องการพื้นฐาน เช่นเดียวกับมนุษย์โดยทั่วไป ที่ต้องการพื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และกิจกรรมพิเศษที่สอดคล้องกับคตินิยมที่เป็นที่เชื่อถือกันของชุมชน ดังนั้นจึงสามารถแยกกิจกรรมของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ศึกษาได้เป็น 2 ประเภท คือ

ก. กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ ได้แก่กิจกรรมทางศาสนา เช่น การละหมาด การบริจาคซะกาต ฯลฯ โดยมีข้อกำหนดไว้ว่า กิจกรรมนี้จะประกอบร่วมกับกลุ่มคนในศาสนาอื่นมิได้ กิจกรรมนี้ต้องการการใช้ที่ดินประเภทศาสนสถาน

ข. กิจกรรมที่สามารถเลือกปฏิบัติได้ โดยไม่ขัดต่อหลักศาสนา กิจกรรมประเภทนี้สามารถประกอบร่วมกับกลุ่มคนกลุ่มอื่น ๆ ได้ ถ้ากิจกรรมนั้น ๆ ไม่ขัดต่อข้อห้ามของศาสนา กิจกรรมเหล่านี้ต้องการการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม สถานศึกษา สาธารณูปโภค สาธารณูปการ สถานที่ราชการ การคมนาคม และถนน

อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่ศึกษา มีการใช้ที่ดินที่เป็นการเฉพาะสำหรับมุสลิม ก็คือ

(1) การใช้ที่ดินสำหรับศาสนสถาน ประกอบด้วยพื้นที่มัสยิด และกูโบร์ (สุสาน) เป็นพื้นที่ 87 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 62.14 ของพื้นที่ศาสนสถานในพื้นที่ศึกษา เป็นมัสยิด 20 แห่ง และ กูโบร์ 9 แห่ง

(2) การใช้ที่ดินสำหรับสถานศึกษา ได้แก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม 3 แห่ง อยู่ในบริเวณ ถ.วิชนานิกร, กะลาพอ และทางเฉียงเมือง บริเวณละ 1 แห่ง นอกนั้นจัดการศึกษาโดยเทศบาล 5 แห่ง และกระทรวงศึกษาธิการ 7 แห่ง กระจายตัวอยู่ในบริเวณชุมชนมุสลิมต่าง ๆ เช่น โรงเรียนบ้านยูโย, โรงเรียนบ้านรูสะมิแล, โรงเรียนชุมชนบ้าน คะจุมบี๊ะ เป็นต้น

(3) การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย ได้แก่ ชุมชนมุสลิม ซึ่งมี 19 ชุมชน ตามแผนที่ที่ 4.27 ชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลมี บ้านปากน้ำ บ้านปะดิง ห้อเงาะ บ้านมือคิง

บ้านสระบัว บ้านอาเนาะยะ บ้านบ่อโพน บ้านโรงอ่าง ทางฝั่งตะวันออก และ บ้านอาเนาะ
ชุงา บ้านจะบังคอก บ้านตะลุโยะ ทางฝั่งตะวันออก นอกนั้นกระจายอยู่รอบนอกชุมชนในพื้นที่
ศึกษา

ข. การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินปี 2519-2526 (แผนที่ที่ 4.30 และแผนที่ที่ 4.31)

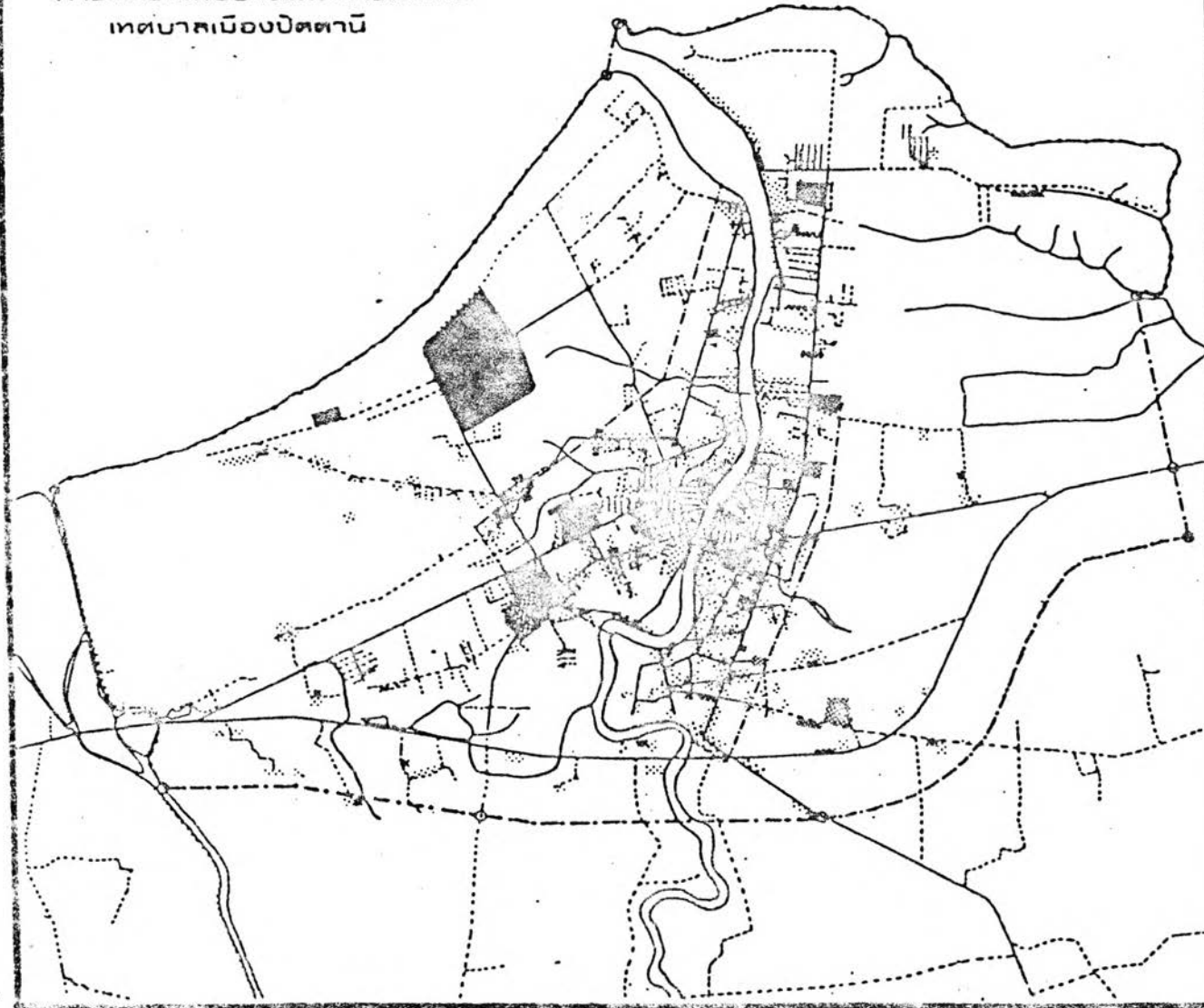
1. ลักษณะการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา (ดูตารางที่ 4.11 ประกอบ)
ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา 7 ปี จากปี 2519-26 ปรากฏว่า บริเวณนอกเขตมีการขยายตัว
ของการใช้ที่ดินในทุกประเภท เร็วกว่าในเขตเทศบาล ทั้งนี้ การใช้ที่ดินเพื่อการันทนาการ
มีการขยายตัวสูงสุดในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 51.15 ต่อปี แต่การก่อสร้างยังไม่แล้วเสร็จ โดย
ประเภทการใช้ที่ดินที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตรารองลงมาได้แก่ การใช้ที่ดินด้านโรงเก็บ
สินค้า (ร้อยละ 34.15 ต่อปี), ที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 29.23 ต่อปี), พื้นที่อุตสาหกรรม (ร้อยละ
21.88 ต่อปี), สาธารณูปโภคสาธารณูปการ (ร้อยละ 15.04 ต่อปี) ย่านการค้า (ร้อยละ
13.98 ต่อปี) และสถานที่ราชการ (ร้อยละ 6.82 ต่อปี) ตามลำดับ การใช้ที่ดินในบริเวณ
นอกเขตมีอัตราการขยายตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ยในบริเวณพื้นที่ศึกษา ถึงแม้ว่าการใช้ที่ดินในเขต
เทศบาลมีการขยายตัวที่เป็นไปในอัตราช้ากว่าก็ตาม แต่คงเป็นไปในอัตราที่ใกล้เคียงกันยกเว้น
การใช้พื้นที่ด้านศาสนสถาน และสาธารณูปโภคสาธารณูปการที่ไม่มีการขยายตัวในช่วงระยะเวลา
ดังกล่าว และการใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อน กลับมีการขยายตัวลดลง ทั้งนี้เนื่องจากสนามกีฬา
ประจำจังหวัดได้ย้ายออกมาตั้งนอกเขตเทศบาล การขยายตัวของการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย
อุตสาหกรรม, ย่านการค้า และโรงเก็บสินค้า มีแนวโน้มที่จะขยายตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะเมื่อ
โครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐแล้วเสร็จ ยังมีส่วนเสริมให้การขยายตัวของใช้พื้นที่ด้าน
ดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งจะต้องมีการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อรองรับต่อไป

2. ปัจจัยต่อการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีปัจจัยหลายประการ
ที่มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งมีทั้งปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนต่อการขยายตัว และปัจจัย

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดิน
เทศบาลเมืองปัตตานี

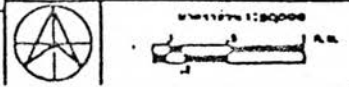

มาตรา: 4.31
 ๒๐๑๑ :
 การใช้ที่ดินปี 2519

- ประเภท:
- ที่อยู่อาศัย
 - การพาณิชย์กรรม
 - การอุตสาหกรรม
 - สถานศึกษา
 - ศาลากลาง
 - สถานอนุบาล, สถานอนุบาล
 - สถานกีฬา
 - สวนสาธารณะ

รายงานผลการวิจัย เรื่อง การใช้ที่ดิน
 ในเขตเทศบาลเมือง ปัตตานี ปี ๒๕๑๑

- สัญลักษณ์:
- ถนนสายหลัก
 - ถนนสายรอง
 - ถนน
 - หนองน้ำ
 - สถานีขนส่ง
 - สถานีตำรวจ

ที่เป็นอุปสรรค ซึ่งส่งผลต่อการก่อร่างของรูปแบบการใช้ที่ดิน จากวิวัฒนาการในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ

(ก) ปัจจัยส่งเสริม

(1) การขยายตัวของประชากร

จากการศึกษาด้านประชากรในพื้นที่ศึกษา ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา (ปี 2522-2526) การขยายตัวของประชากรนอกเขตเฉลี่ยร้อยละ 5.76 ต่อปี มีการขยายตัวสูงกว่าในเขตฯ (เฉลี่ยร้อยละ 2.99 ต่อปี) ในบริเวณนอกเขต การเพิ่มโดยการย้ายถิ่นสูงกว่าการเพิ่มโดยธรรมชาติ โดยเฉพาะ ต.บานา และ วุสะมิแล ซึ่งมีการขยายตัวของประชากรสูงมากในหน่วยที่ 9, 11, 12, 13, 17, 18 และ 19 ตามแผนที่ที่ 4.21 จากการขยายตัวด้านประชากรทำให้เกิดความต้องการกิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มขึ้น เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ที่ดิน โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่อาศัย

(2) การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน มีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของเมือง ซึ่งสามารถพิจารณาได้ คือ

- การค้าและบริการ มีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 9.1 ต่อปี ในช่วงปี 2522-2526 โดยนอกเขตมีการขยายตัว (ร้อยละ 13.46 ต่อปี) สูงกว่าในเขตเทศบาล (ร้อยละ 8.81 ต่อปี) หรือมีการขยายตัวในด้านการใช้ที่ดินในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 13.98 ทั้งนี้การขยายตัวในเขตและนอกเขต มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 12.83 และ 18.90 ต่อปี ตามลำดับ การขยายตัวของสถานธุรกิจเป็นการขยายตัวในย่านธุรกิจเดิมและบริเวณใกล้เคียง อาทิ ถ.ยะรัง, ปรีชา และกลาหอ และในบริเวณนอกเขต สถานธุรกิจกระจายตัวตาม ถ.รวมโกมุท, เจริญประดิษฐ์ และ ถ.นาเกลือ แต่คงมีสถานธุรกิจตั้งอยู่เพียงร้อยละ 6.82 ของสถานธุรกิจทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา

- อุตสาหกรรม มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปี ร้อยละ 8.29 ในช่วงปี 2520-2526 การขยายตัวของสถานอุตสาหกรรมในเขตและนอกเขต เป็นไปในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.79 และ 14.20 ต่อปีตามลำดับโดยสถานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่กระจายตัวตามถ.นาเกลือ, ยะรัง และรวมโกมุท ซึ่งบริเวณถนนดังกล่าวมีความสะดวกต่อการรับวัตถุดิบ

และกระจายผลผลิตทั้งภายในพื้นที่และภายนอกพื้นที่โดยใช้ เส้นทาง เลียง เมืองและบริเวณนอก เขต มีราคาที่ดินถูกกว่าในเขต

(3) โครงการพัฒนาของรัฐ

โครงการพัฒนาของรัฐที่สำคัญ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และท่าเทียบเรือประมง บริเวณตอนเหนือของฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออกตามลำน้ำ ซึ่งเป็น ปัจจัยดึงดูดให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องในบริเวณดังกล่าวขยายตัวตาม เส้นทางคมนาคมที่ เชื่อมต่อระหว่างเทศบาลกับพื้นที่ดังกล่าว ทั้งในบริเวณถนนสายหลักและถนนสายย่อย โดยบริเวณ มหาวิทยาลัยฯ เป็นทางขยายตัวของการใช้ที่ดินด้านที่อยู่อาศัย และธุรกิจการค้าและบริการ ตาม ๓. เจริญประดิษฐ์ และบริเวณท่าเทียบเรือประมงมีการขยายตัวของการใช้ ที่ดินด้านที่อยู่อาศัย และโรงงานอุตสาหกรรม

(4) การลงทุนภาคเอกชน

การลงทุนภาคเอกชนโดยการก่อสร้างศูนย์การค้า (อาคาร พาณิชยกรรม) ในบริเวณ ๓. นาเกลือ และ ๓.หนองจิก และบ้านจัดสรรบริเวณ ๓. เจริญประดิษฐ์

(5) เส้นทางคมนาคม

เส้นทางคมนาคมก่อให้เกิดความสะดวกในการเข้าถึง ซึ่งเป็น ปัจจัยที่เป็นสื่อหน้าของการขยายตัวของกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นถนนสายหลัก หรือถนนสายย่อย ประกอบกับการมีกิจกรรมที่เป็นปัจจัยดึงดูดให้กิจกรรมอื่น ๆ เคลื่อนไปตามเส้นทางดังกล่าว อาทิ ๓. เจริญประดิษฐ์ ซึ่งมีมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ นอกจากนี้ เส้นทางถนนเป็นปัจจัยเปิด พื้นที่เป็นผลให้ การใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ว่าง หรือพื้นที่เกษตรกรรม กลายเป็นพื้นที่ชุมชน

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น เป็นปัจจัยทั้งดึงดูดและผลักดันให้ชุมชนขยายตัวออกไป โดยมีเส้นทางคมนาคม เป็นสื่อหน้าทำให้สภาพการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ว่าง หรือพื้นที่เกษตร กลายเป็นที่ตั้งของอาคารบ้านเรือน ไม่ว่าจะเป็นตามเส้นทางถนน ตรอก และซอยต่าง ๆ

(ข) ปัจจัยชี้คขวาง(1) ลักษณะภูมิประเทศ

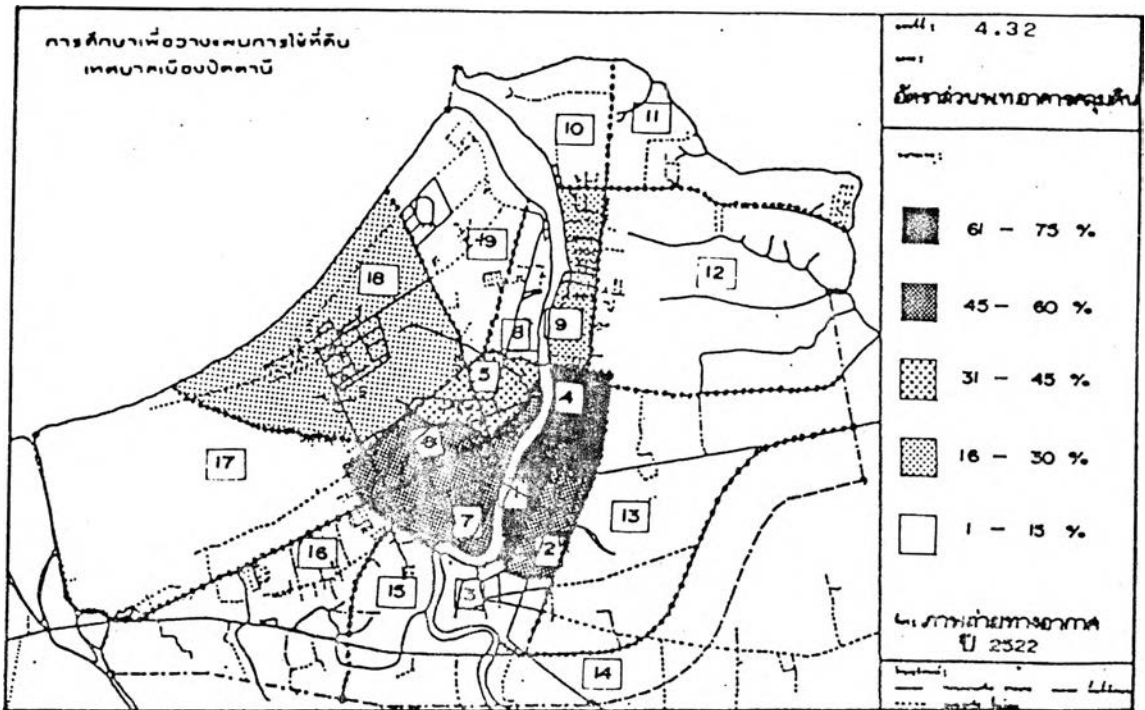
เนื่องจากลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่ม น้ำท่วมถึง (ตามแผนที่ที่ 4.3) จึงมีให้ชุมชนขยายตัวตามแนวสันดอน แต่อย่างไรก็ตาม ภาครัฐบาลได้พยายามพัฒนาพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในบริเวณชายฝั่งทะเลทางตอนเหนือของพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นที่ลุ่มน้ำทะเลท่วมถึง มาใช้ประโยชน์ในด้านสถานศึกษา ศูนย์ราชการและบ้านพักของทางราชการ ทางฝั่งตะวันตกและท่าเทียบเรือประมง, สำนักงานประมง, หน่วยปฏิบัติการพิเศษ (พื้นที่ทหาร) และเรือนจำ

(2) ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวไทยมุสลิม

โดยที่ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวไทยมุสลิมมีการกระจุกตัวสูง ไม่ว่าจะเป็นขนาดครัวเรือนที่เป็นการขยายครัวเรือน หรือการที่มีภรรยาสร้างบ้านใกล้ชิดกัน รวมกลุ่มในหมู่ละแวกเดียวกัน ทำให้มีการขยายตัวด้านการใช้ที่ดินเป็นอย่างดี เชื่อมซ้ำ โดยเฉพาะภายในชุมชนที่มีการนับถือศาสนาอย่างเคร่งครัด ยังคงยึดแน่นต่อการใช้ชีวิตในลักษณะดั้งเดิม

ค. ความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินกับอาคารและที่ดิน1. ความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินกับอาคาร(ก) อัตราส่วนพื้นที่อาคารคลุมดิน (Existing building Coverage)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินกับอาคาร จากอัตราส่วนพื้นที่อาคารคลุมดิน แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางข้อมูล จึงพิจารณาได้เฉพาะจากปี 2522 ตามแผนที่ที่ 4.32 ภายในพื้นที่เขตเทศบาล บริเวณหน่วยที่ 1 และหน่วยที่ 4 มีอัตราส่วนพื้นที่อาคารคลุมดินสูงสุด ในบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นการใช้พื้นที่เพื่อการพาณิชย์, อยู่อาศัย และอุตสาหกรรม หิมที่มีอัตราส่วนฯ รองลงมาได้แก่ หน่วยที่ 2, 6, 7 ในเขตเป็นการใช้ที่ดินในกิจกรรมต่าง ๆ ในแนวราบ เป็นผลให้อัตราส่วนพื้นที่อาคารคลุมดินมีอยู่สูง ซึ่งการใช้ที่ดินในลักษณะนี้เป็นไปเช่นเดียวกับนอกเขตเทศบาล แต่ทั้งนี้สืบเนื่องจากพื้นที่นอกเขต ซึ่งมีพื้นที่ในการใช้ประโยชน์

มากกว่า และมีกิจกรรมต่าง ๆ น้อยกว่า ดังนั้น อัตราส่วนพื้นที่อาคารคลุมดินจึงมีน้อยกว่าในเขต โดยพื้นที่หน่วยที่ 9 และ 18 ซึ่งเป็นแหล่งอุตสาหกรรม, สถานศึกษา และที่อยู่อาศัย มีอัตราส่วนพื้นที่อาคารคลุมดินสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ

(ข) การขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร

การขออนุญาตปลูกสร้างอาคารนี้กระทำเฉพาะในเขตเทศบาล ซึ่งเมื่อพิจารณาในช่วงปี 2519-2526 ในเขตเทศบาล มีการขยายตัวด้านที่อยู่อาศัยอย่างเด่นชัด โดยมีผู้ขออนุญาตปลูกสร้างอาคารเพื่อการอยู่อาศัย 699 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 83.31 รองลงมาได้แก่การขออนุญาตปลูกสร้างอาคารพาณิชย์ แต่มีจำนวนรายที่ขออนุญาตลดลงจากร้อยละ 14.82 ในปี 2519 เป็นร้อยละ 5.10 ในปี 2526 สืบเนื่องจากบริเวณพาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรม เริ่มขยายตัวนอกเขตเทศบาล การขออนุญาตปลูกสร้างอาคารจำแนกตามรายตำบล ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว บริเวณที่มีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารเพื่อการอยู่อาศัยมาก ได้แก่ ค.สะบารัง และอาเนาะรู สำหรับบริเวณที่มีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารอุตสาหกรรม, พาณิชยกรรม และโกดังสูงสุดได้แก่ ค.อาเนาะรู และ ค.จะบังติกอ (ดูในภาคผนวก ข)

(ค) สภาพทางกายภาพของสิ่งก่อสร้าง

พิจารณาจากอาคารที่อยู่อาศัย, พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม ซึ่งสำรวจโดยสำนักผังเมืองในปี 2526 ลักษณะอาคารในเขตเทศบาล เป็นอาคารเดี่ยว และ

ห้องแถวร้อยละ 45.0 และ 39.0 ตามลำดับ อาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารชั้นเดียว ร้อยละ 74.0 มีคูหาเดียวร้อยละ 76.0 วัสดุก่อสร้างด้วยไม้ ร้อยละ 66.0 ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ร้อยละ 39.0 เป็นอาคารติดถนนใหญ่ อาคารที่มีอายุมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 61.0 สำหรับนอกเขตเทศบาล ลักษณะอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารเดี่ยว ร้อยละ 68.98 โดยเป็นอาคารชั้นเดียว ร้อยละ 74.98 วัสดุก่อสร้างด้วยไม้ ร้อยละ 64.01 ความสะดวกในการเข้าถึง ร้อยละ 52.0 เป็นอาคารติดตรอก และซอย อาคารส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.0 มีอายุมากกว่า 10 ปี จากสภาพดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ในเขตและนอกเขต มีสภาพสิ่งก่อสร้างที่คล้ายคลึงกัน โดยส่วนใหญ่อาคารเป็นอาคารเดี่ยว และห้องแถวชั้นเดียวก่อสร้างด้วยไม้ มีอายุมานานกว่า 10 ปี

2. ความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินกับที่ดิน

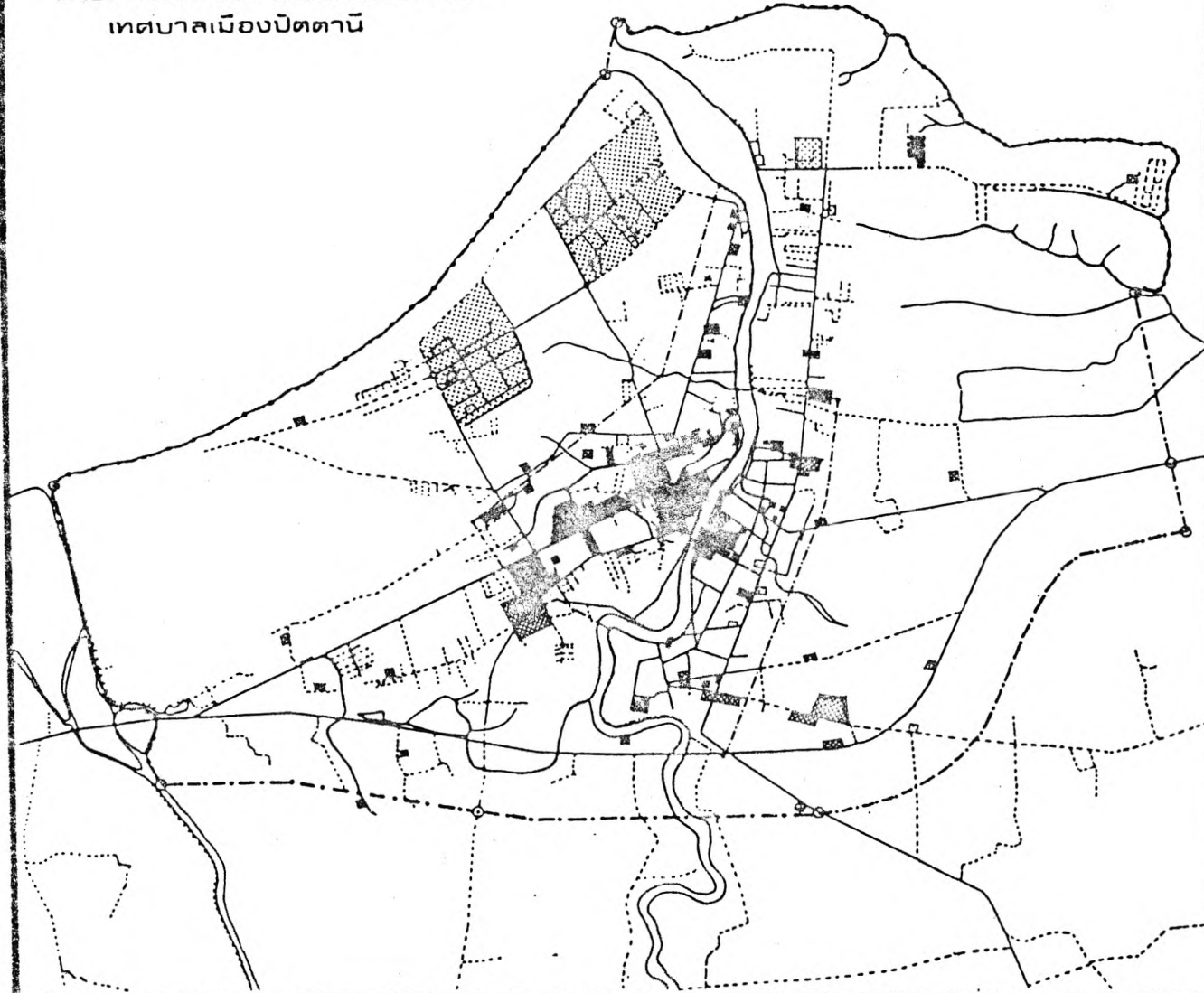
(ก) กรรมสิทธิ์ในที่ดิน (แผนที่ที่ 4.33)

การศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เพื่อพิจารณาพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการใช้ที่ดินในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้สืบเนื่องจากการศึกษาในบริเวณที่ราชพัสดุ มักเป็นแหล่งที่ตั้งของสถานที่ราชการ, สถานศึกษา, ศาสนสถาน, สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ขณะที่ที่ดินของเอกชน และที่ของทางเทศบาลสามารถใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ โดยใช้เป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย, พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม

(ข) ราคาที่ดิน (แผนที่ที่ 4.34)

ในบริเวณเขตเทศบาลมีราคาที่ดินสูงกว่านอกเขต แต่ทั้งนี้ ที่ดินที่ติดริมถนนในระยะ 30 เมตร ings มีความสะดวกในการเข้าถึง และได้รับการพัฒนา จะมีราคาสูงกว่าพื้นที่ด้านหลัง บริเวณที่ดินที่มีราคาสูงสุดได้แก่ ที่ดินในบริเวณถนนปัตตานีภิรมย์ (ช่วง ถ.พิพิธชอย ร.ร.เทศบาล 6) ถ.พิพิธ ถ.กลางหอ (ช่วง ถ.พิพิธ - ถ.ยะหริ่ง) ถ.อุคมวิทย์ ถ.ปรีคา ถ.ยะรัง (ช่วงสี่แยกรามโกมุท - ถ.มายอ) ซึ่งกิจกรรมที่สามารถตั้งในบริเวณดังกล่าว มักเป็นกิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูง อาทิ พาณิชยกรรม สำหรับบริเวณนอกเขต ที่ดินที่มีราคาสูงได้แก่ ที่ดินบริเวณ ถ.เจริญประดิษฐ์ และท่าเทียบเรือประมง ทั้งนี้มีผลมาจากกาขยายตัวของชุมชน เกิดความต้องการใช้ที่ดินในบริเวณดังกล่าว

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดิน
เทศบาลเมืองปัตตานี

แผนที่: 4.33

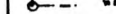

เขต: กรมที่ดิน

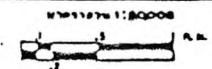
มาตรา:

- ที่อยู่อาศัย
- ที่เทศบาล
- ที่เอกชน
- ที่พาณิชย์
- ที่หน่วยราชการ

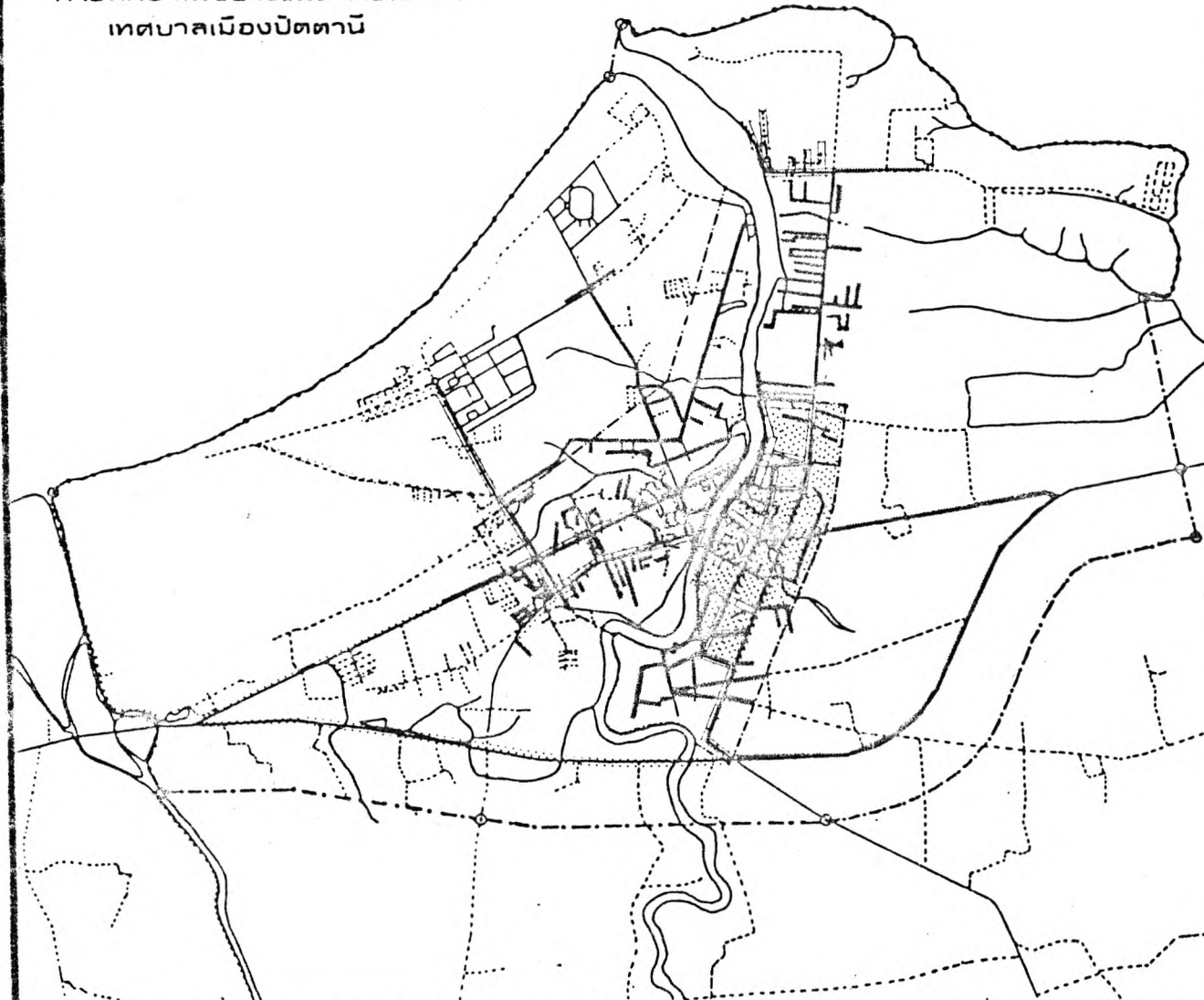
ทำ: กองคลัง
สำนักงานเทศบาลเมืองปัตตานี

สัญลักษณ์:

- ถนนคอนกรีต
- ถนนดิน
- ถนน
- คลองน้ำ
- สถานีรถไฟ
- สถานีรถโดยสาร
- สถานีรถจักรยานยนต์

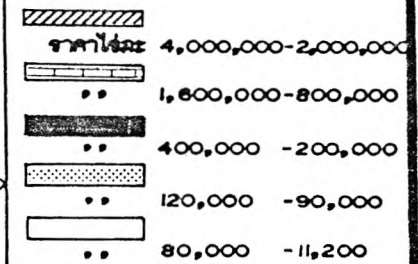

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดิน
เทศบาลเมืองปัตตานี

เลขที่ : 4.34
ชื่อ : ราคาที่ดิน (บาท)

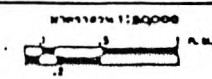
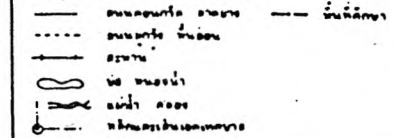
มาตราส่วน :

(ราคาบริเวณที่ดินห่างจากโหนดถนน
ที่มองเห็นด้าน ๗๕๐ เมตร)

ทำ : สำนักงานเทศบาลเมืองปัตตานี
ที่ว่าการอำเภอเมือง

สัญลักษณ์ :

2. การขยายตัวของชุมชน

การขยายตัวของชุมชนพิจารณาจากการขยายตัวของพื้นที่ก่อสร้าง

การขยายตัวของชุมชนเมืองปัตตานีในอดีตที่ผ่านมา การขยายตัวของพื้นที่ก่อสร้างเป็นไปในแนวราบ(horizontal expansion) ทั้งนี้สืบเนื่องจากดินมีกำลังรับน้ำหนักน้อยไม่เหมาะสมสำหรับอาคารสูง ประกอบกับความต้องการในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ยังไม่มาก ขณะที่พื้นที่ว่างเพื่อการขยายตัวของชุมชนยังมีอยู่อย่างเพียงพอ ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา พื้นที่ก่อสร้างในบริเวณพื้นที่ศึกษาเพิ่มขึ้นจาก 1,815.51 ไร่ ในปี 2519 เป็น 4,545.65 ไร่ ในปี 2526 ซึ่งเพิ่มขึ้น 2.5 เท่า หรือคิดเป็นอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 14.01 ต่อปี ทั้งนี้บริเวณนอกเขตมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของพื้นที่ก่อสร้างสูงกว่าในเขตเทศบาลตามตารางข้างล่าง

	ปี 2519 (ไร่)	ปี 2529 (ไร่)	การเปลี่ยนแปลง ปี 2526-2529 (ไร่)	อัตราการขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละต่อปี
<u>ในเขตเทศบาล</u>				
- พื้นที่ก่อสร้าง	785.55	1,751.61	965.61	12.13
- พื้นที่เกษตร, พื้นที่ว่าง, แม่น้ำ	2,053.45	1,087.84	-965.61	-8.68
<u>นอกเขต</u>				
- พื้นที่ก่อสร้าง	1,029.96	2,794.49	1,764.53	15.32
- พื้นที่เกษตร, พื้นที่ว่าง, แม่น้ำ	16,756.04	14,991.51	-1,764.53	-1.58
<u>พื้นที่ศึกษา</u>				
- พื้นที่ก่อสร้าง	1,815.51	4,545.65	2,730.14	14.01
- พื้นที่เกษตร, พื้นที่ว่าง, แม่น้ำ	18,809.49	16,079.35	-2,730.14	-2.21

ที่มา: ตารางที่ 4.11

ก. ลักษณะการขยายตัว

การขยายตัวของชุมชนเมืองปัตตานี เมื่อเปรียบเทียบจากการใช้ที่ดิน ปี 2519 และ 2526 ตามแผนที่ที่ 4.35 พื้นที่ชุมชนขยายตัวออกจากศูนย์กลางของชุมชนไปตามเส้นทางถนน (Star Pattern) กล่าวคือ

ทิศเหนือ การขยายตัวของชุมชนในบริเวณนี้ยังไม่เด่นชัด เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มต่ำ กิจกรรมต่าง ๆ จึงเกาะในบริเวณที่คอนริมฝั่งแม่น้ำปัตตานี นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่จะดึงดูดให้กิจกรรมต่าง ๆ ขยายตัวออกไป ยกเว้นทางฝั่งตะวันออกซึ่งเป็นที่ตั้งของท่าเทียบเรือประมง ชุมชนในบริเวณดังกล่าวมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว

ทิศใต้ การตัดทางเลียบเมืองในบริเวณตอนใต้ ทำให้ชุมชนขยายตัวไปตามเส้นทางถนนที่เชื่อมต่อกับเส้นทางดังกล่าว โดยขยายตัวตาม ถ.ยะรัง และซอย และ ถ.สิโรรส

ทิศตะวันออก การขยายตัวของชุมชนเป็นไปในลักษณะเช่นเดียวกับทางทิศใต้ โดยชุมชนขยายตัวไปตาม ถ.รามโกมุท ซึ่งเป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างเทศบาล, ทางหลวงหมายเลข 42 และทางเลียบเมือง

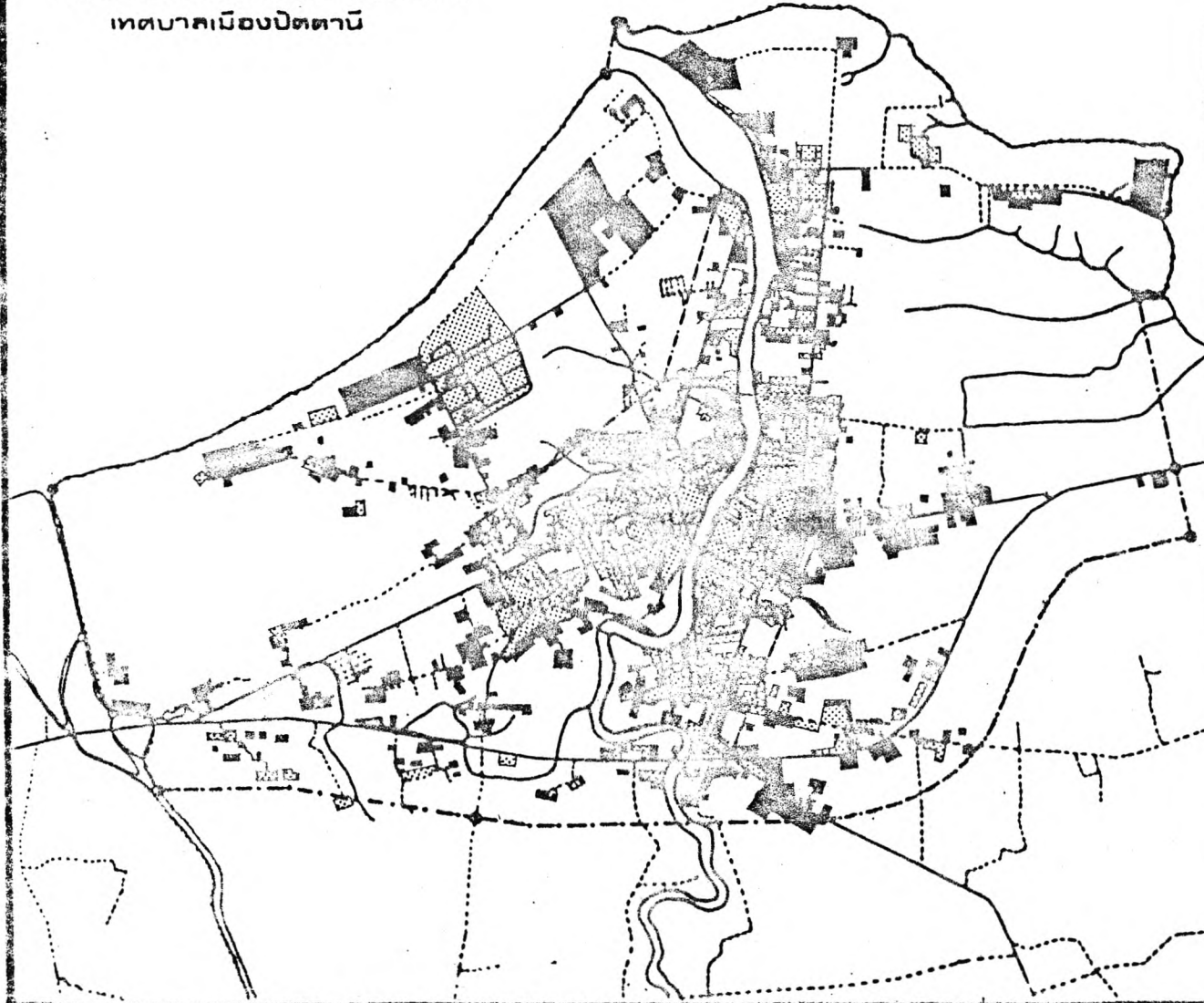
ทิศตะวันตก พื้นที่ชุมชนมีแนวการขยายตัว 2 แนว แนวแรก ขยายตัวไปทางทิศเหนือ ตาม ถ.เจริญประดิษฐ์ และ ถ.เจริญสำราญ และแนวที่สอง ชุมชนขยายตัวไปตามแนว ถ.พระยาเมือง และหุนสวัสดิ์ ซึ่งมีสถานศึกษาและสถานที่ราชการ เป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญ ประกอบกับพื้นที่บริเวณใกล้เคียงเป็นที่ลุ่มต่ำ ชุมชนจึงขยายตัวไปตามแนวที่คอน

ข. แนวโน้มการขยายตัวของชุมชน

แนวโน้มการขยายตัวของชุมชนจากการศึกษาสภาพการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองปัตตานี ซึ่งมีวิวัฒนาการมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ได้คือ

1. สภาพภูมิประเทศ : พิจารณาจากบริเวณที่คอน น้ำท่วมไม่ถึง ซึ่งในบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ประหยัดต่อการลงทุน และสะดวกต่อการพัฒนา

การศึกษาเพื่อวางแผนภาษีที่ดิน
เทศบาลเมืองปัตตานี

มาตรา : 4.35

เลข :

เปรียบเทียบการใช้ที่ดิน
ปี 2519 , 2526

หมายเหตุ :

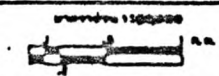
 การใช้ที่ดิน ปี 2519

 การใช้ที่ดิน ปี 2526

ทำจากแผนที่ที่

สัญลักษณ์ :

- ถนนสายหลัก
- ถนนสายรอง
- ถนน
- ที่จอดรถ
- สถานีรถไฟ
- สถานีตำรวจ

2. เส้นทางคมนาคม : พิจารณาจากเส้นทางถนน ซึ่งก่อให้เกิดความสะดวกในการเข้าถึง ทั้งต่อในบริเวณศูนย์กลางของชุมชนและพื้นที่ภายนอก และปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วน ได้แก่บริเวณที่มีปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วนสูง แสดงว่าพื้นที่นั้นมีการประกอบกิจกรรมมาก

3. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ : กิจกรรมทางเศรษฐกิจมีการขยายตัวในทิศทางที่สามารถประกอบกิจกรรมได้อย่างคุ้มค่า และขณะเดียวกันก็เป็นปัจจัยดึงดูดให้กิจกรรมอื่น ๆ ขยายตัวตาม ซึ่งทั้งนี้จะพิจารณาจากพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม

4. โครงการพัฒนาของรัฐ : โครงการพัฒนาของรัฐเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของชุมชน

5. การให้บริการด้านสาธารณสุขโลก : พิจารณาจากโครงข่ายการให้บริการด้านบริการสุขภาพและโทรศัพท์ ซึ่งบริเวณใดที่ได้รับการบริการดังกล่าว ชุมชนมีแนวโน้มที่จะขยายตัวไปในบริเวณนั้น

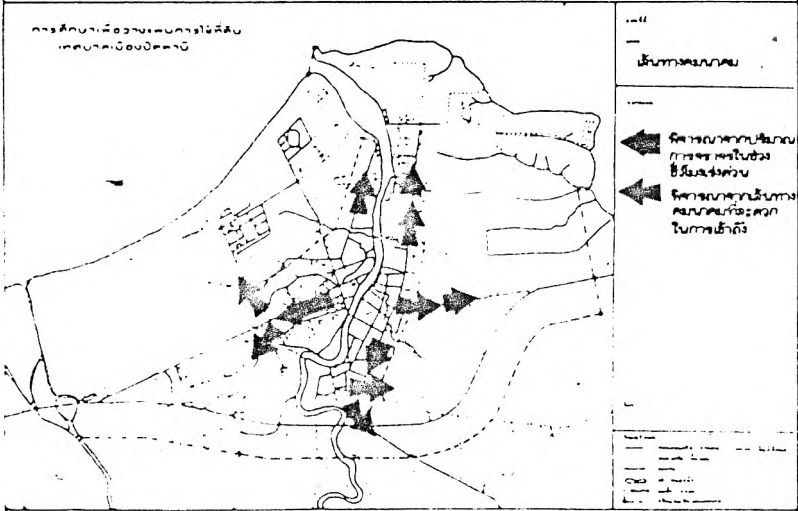
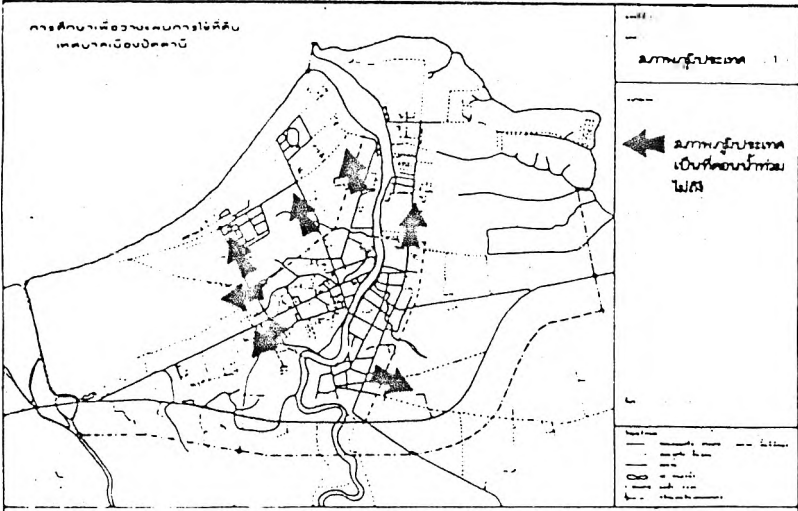
6. การให้บริการด้านการสาธารณสุขการ : พิจารณาจากสถานที่ตั้งของสถานีอนามัย และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งให้ผลเช่นเดียวกับการให้บริการด้านสาธารณสุขโลก

7. การเปลี่ยนแปลงประชากร : พิจารณาจากบริเวณที่มีการขยายตัวของประชากรสูง ซึ่งการขยายตัวของประชากรก่อให้เกิดความต้องการใช้กิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ส่งผลถึงการขยายตัวในด้านการใช้ที่ดิน

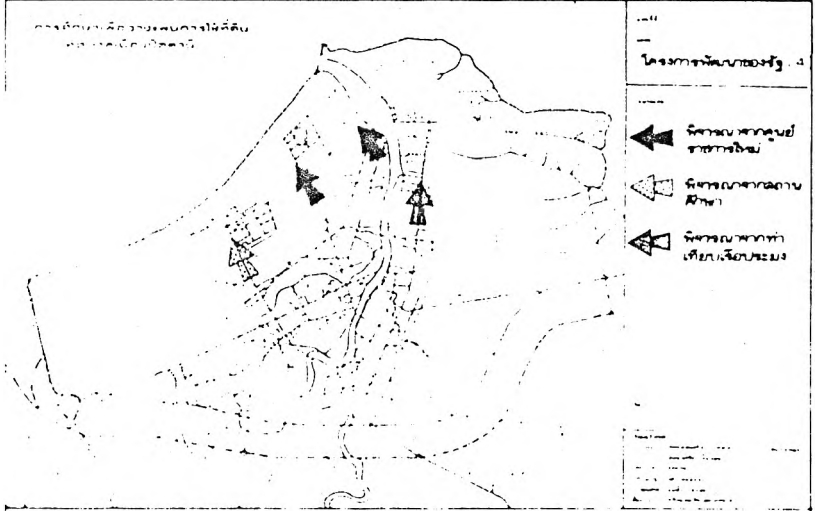
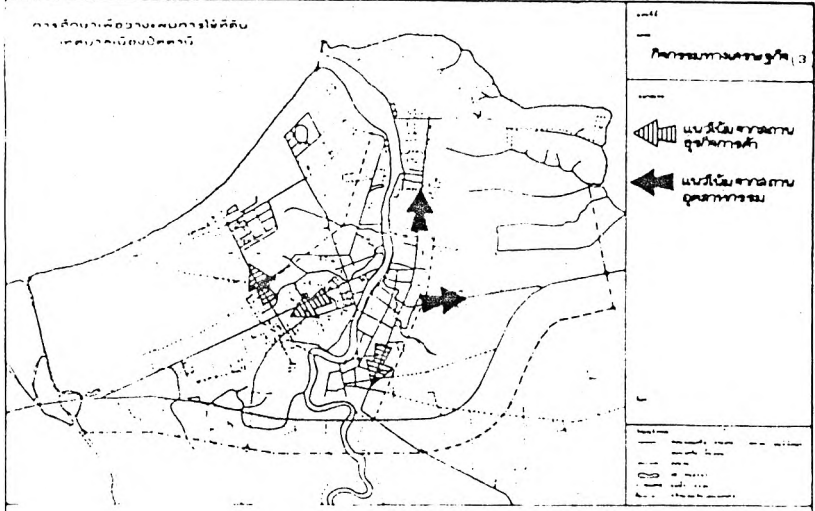
8. พื้นที่ที่สามารถสกัดกั้นการขยายตัวของชุมชน : พิจารณาจากพื้นที่ที่ลุ่มน้ำท่วมถึง ซึ่งการจะนำพื้นที่นั้นมาใช้จะต้องลงทุนสูงในการพัฒนาพื้นที่

จากปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นนำมาสรุปได้ตามแผนที่ที่ 4.36 สามารถพิจารณาแนวโน้มการขยายตัวของการใช้ที่ดินชุมชนหลัก คือ การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย และพาณิชย์ ได้ตามแผนที่ที่ 4.37 กล่าวคือ

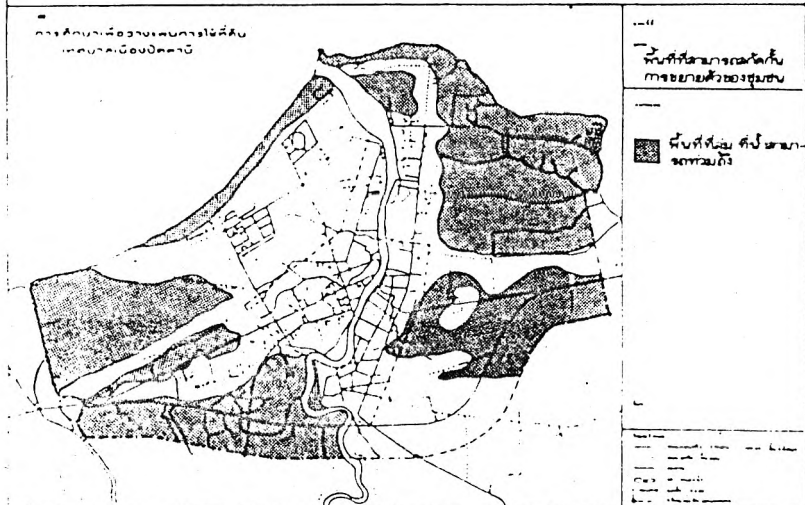
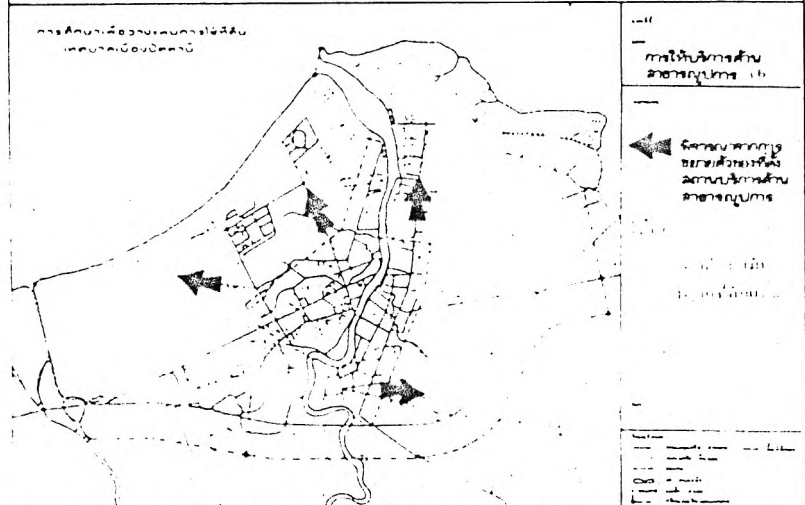
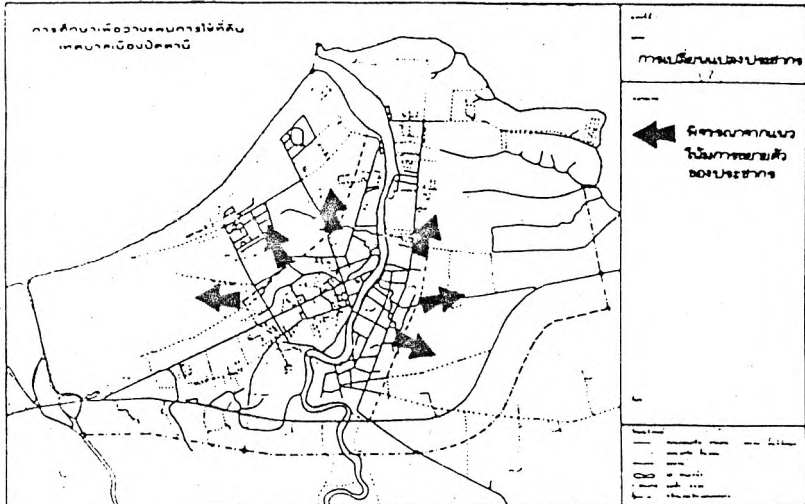
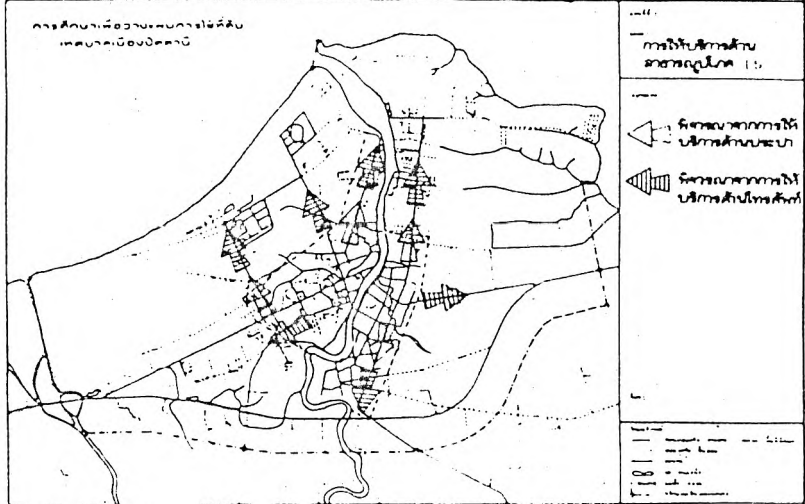
- ทิศทางการขยายตัวของที่อยู่อาศัย ตามบริเวณถนนปากน้ำ, โรงเหล้าสาย ข. เจริญประดิษฐ์ และพระยาเมือง ทางฝั่งตะวันตก และตามบริเวณ ถ.นาเกลือ และยะรัง ทางฝั่งตะวันออก

การผังเมืองและการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2524
การศึกษานี้จัดทำขึ้นโดย: กรมการผังเมือง

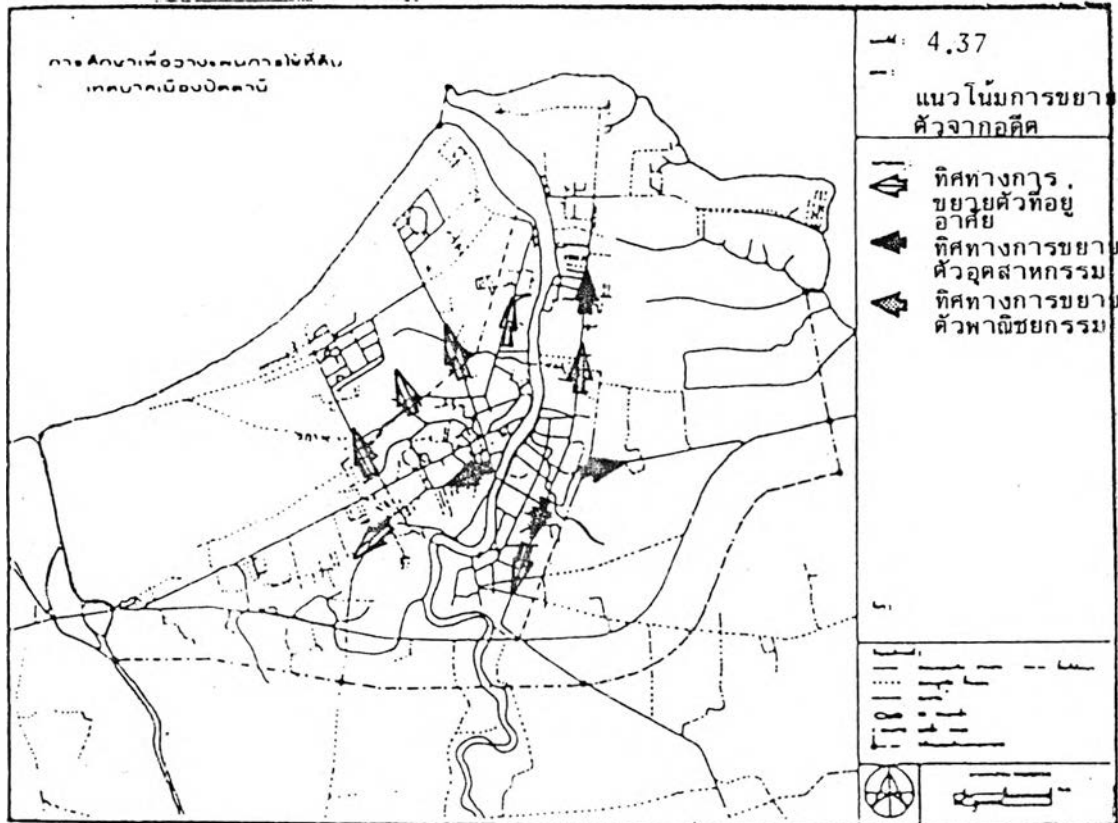

การผังเมืองและการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2524
การศึกษานี้จัดทำขึ้นโดย: กรมการผังเมือง

การศึกษารูปแบบการวางผังเมืองบริเวณเมืองปทุมธานี ปี พ.ศ. 2524
 การศึกษาในระดับ: ปริญญาตรี
 สาขา: ภูมิสถาปัตย์

การศึกษารูปแบบการวางผังเมืองบริเวณเมืองปทุมธานี ปี พ.ศ. 2524
 การศึกษาในระดับ: ปริญญาตรี
 สาขา: ภูมิสถาปัตย์

- ทิศทางการขยายตัวของอุตสาหกรรม บริเวณ ถ.นาเกลือ และรามโกมุท ทางฝั่งตะวันออก
- ทิศทางการขยายตัวของพาณิชย์กรรม ฝั่งตะวันออกได้แก่ บริเวณ ถ.ยี่ริง และทางฝั่งตะวันออก บริเวณ ถ.มะกรูด และเจริญประดิษฐ์

การพิจารณาการใช้ที่ดินชุมชนเมือง พบว่ายังขาดการจัดระเบียบการใช้ที่ดิน ซึ่งนอกจากจะมีการใช้ที่ดินโดยทั่วไปแล้วยังมีการใช้ที่ดินของกลุ่มชาติพันธุ์ คือ มุสลิม ซึ่งแสดงออกถึงความต้องการในการใช้ที่ดินของชุมชน ทำให้มีความจำเป็นต่อการจัดรูปแบบการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองปัตตานี ด้วยว่าจะสามารถแก้ไขสภาพปัญหาของชุมชน ที่เป็นผลกระทบจากการขาดระเบียบการใช้ที่ดินทางตรง และทางอ้อม แล้วยังสามารถช่วยให้เกิดการอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนเมืองปัตตานี

การบริหารการปกครอง และโครงการพัฒนา

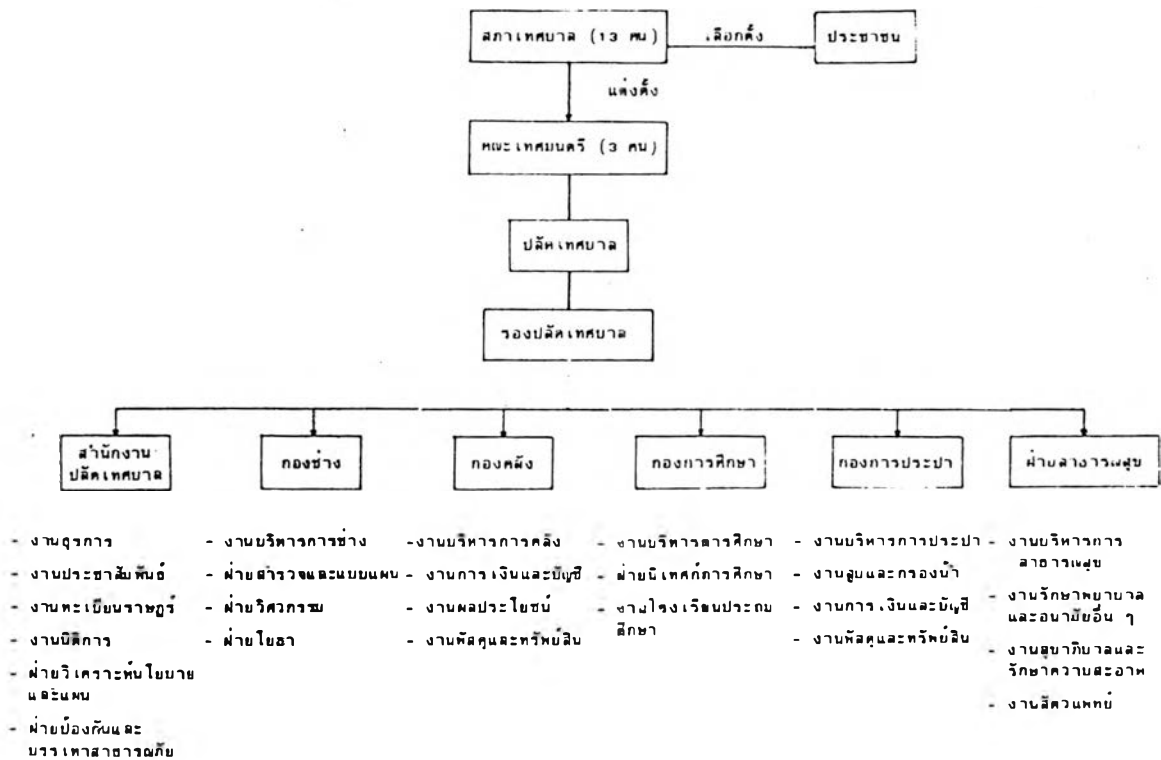
1. การบริหารเทศบาล

โครงสร้างองค์กรในการบริหารงานของเทศบาลเมืองปัตตานี สามารถแบ่งออกเป็น 3 องค์กรที่สำคัญคือ

1. สภาเทศบาล มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเทศบาล อยู่ในวาระคราวละ 5 ปี สมาชิก 18 คน มีหน้าที่ตราเทศบัญญัติ และควบคุมการบริหารงานของคณะเทศมนตรี
2. คณะเทศมนตรีมาจากความไว้วางใจแต่งตั้งของสภาเทศบาล อยู่ในวาระคราวละ 5 ปี สมาชิกประกอบด้วย นายกเทศมนตรี และรองนายกเทศมนตรี (2 คน) มีหน้าที่กำหนดนโยบายบริหารเทศบาลและควบคุมให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้
3. พนักงานเทศบาล เป็นพนักงานประจำ มีปลัดเทศบาลเป็นหัวหน้าในการปฏิบัติงานของส่วนงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้

โดยที่ การบริหารงานของเทศบาลมีการแบ่งส่วนการบริหารงานตามแผนภูมิที่ 4.4

แผนภูมิที่ 4.5 แสดงโครงสร้างองค์การบริหาร และการแบ่งส่วนบริหารของ ทบ.ปัตตานี

2. สถาบันทางราชการ

จากการสำรวจของสำนักผังเมือง ศูนย์ราชการจังหวัดปัตตานีส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปัตตานี โดยเฉพาะบริเวณ ถ.เคซา, หนองจิก และปากน้ำ (ดูตามแผนที่การใช้ที่ดินปี 2526) แต่กระนั้นทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำก็มีสถานที่ราชการอยู่บ้าง ทั้งนี้สถานที่ราชการที่อยู่ในพื้นที่ศึกษามี 60 แห่ง ในเขต 50 แห่ง นอกเขต 10 แห่ง จากจำนวน 60 แห่ง เป็นสำนักงานอยู่ในศาลากลางจังหวัด 14 แห่ง อยู่ในที่ว่าการอำเภอ 12 แห่ง ตั้งอยู่เป็นเอกเทศ 29 แห่ง และเป็นส่วนหนึ่งของบริเวณอื่น ๆ 5 แห่ง อาคารสถานที่ราชการมีลักษณะเป็นอาคารคอนกรีตสองชั้น 46 แห่ง เป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียว 8 แห่ง เป็นอาคารครึ่งคอนกรีตครึ่งไม้ 3 แห่ง และเป็นอาคารที่สร้างด้วยไม้ 3 แห่ง

3. โครงการพัฒนา

ก. โครงการพัฒนาด้านกายภาพ

1. โครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือปัตตานี (แผนที่ 4.10) และขุดร่องน้ำปากแม่น้ำปัตตานี

2. โครงการขยายโรงผลิตน้ำ และโครงการนำน้ำดิบจากแม่น้ำที่บ้านก้อยมา ยังโรงผลิตน้ำดังกล่าว (แผนที่ 4.12)
 3. โครงการก่อสร้างระบบระบายน้ำ (แผนที่ที่ 4.13 และชุดลอกคลองอาเนาะซุงา
 4. โครงการก่อสร้างถนนเลี่ยงเมือง เพื่อเชื่อม ถ.เกษมสำราญ และ ถ.เพชรเกษม (แผนที่ที่ 4.7)
 5. โครงการจัดหาสถานที่ขนถ่ายสิ่งปฏิกูล
- ข. โครงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ
1. โครงการเขตอุตสาหกรรม (แผนที่ที่ 4.23)
 2. โครงการก่อสร้างศูนย์การค้า (แผนที่ที่ 4.39)
- ค. โครงการพัฒนาทางด้านสังคม
1. โครงการก่อสร้างศูนย์ราชการและบ้านพัก (แผนที่ที่ 4.38)
 2. การขยายเขตเทศบาล (แผนที่ที่ 4.39)
- ง. โครงการก่อสร้างปรับปรุงสวนสาธารณะ (4.26)

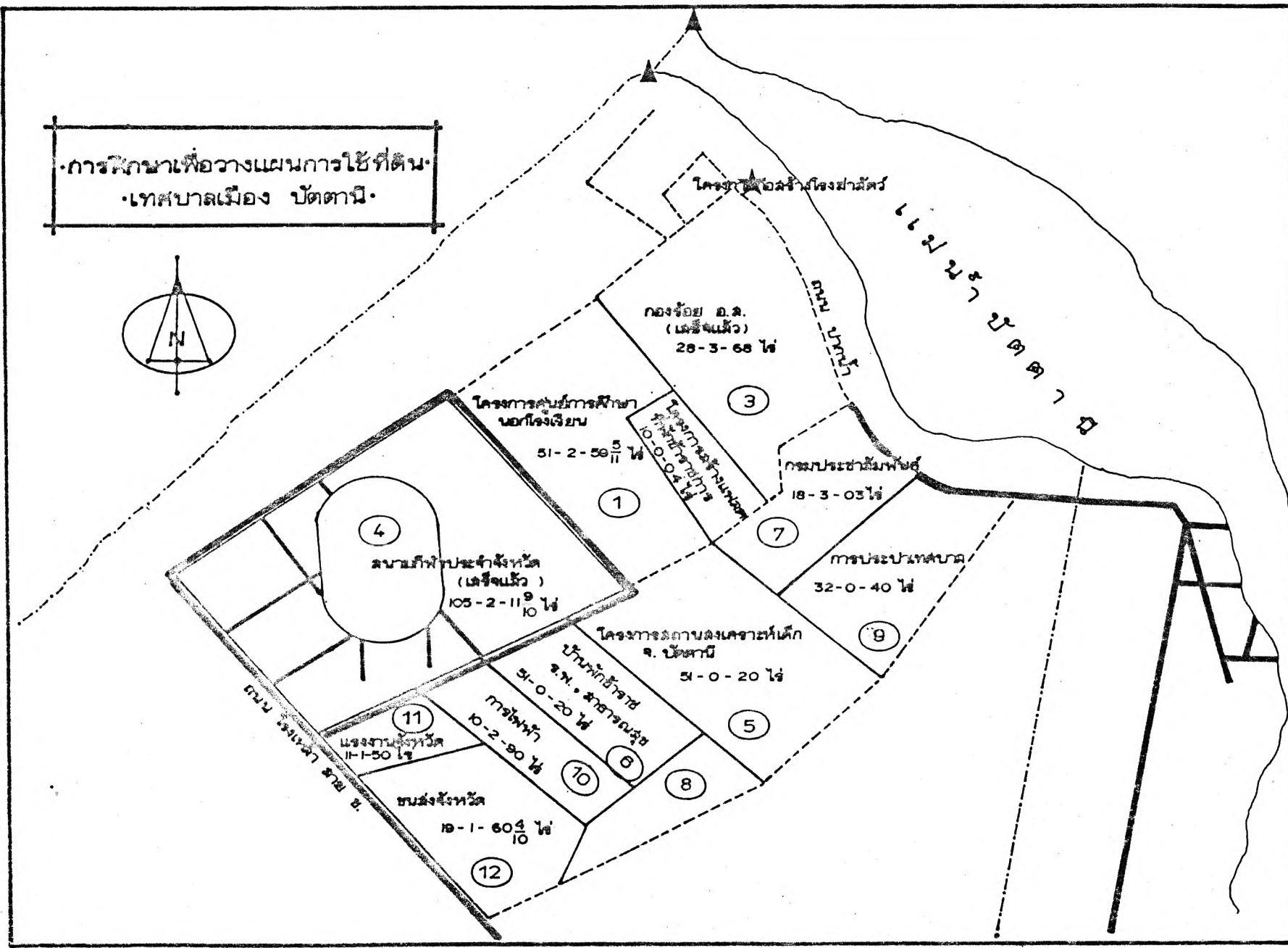
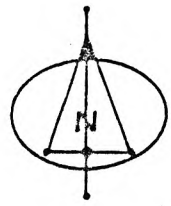
บทบาทของพื้นที่ศึกษา

การพิจารณาบทบาทของพื้นที่ศึกษาก็เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งจะมีผลต่อการเจริญเติบโตและรูปแบบการใช้ที่ดินของเมืองในอนาคต

1. บทบาทตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 5

ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ในการพัฒนาเมืองกำหนดให้เมืองปัตตานีเป็นเมืองรองในระดับอนุภาคจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา, นราธิวาส, สตูล และปัตตานี) เพื่อพัฒนาเมืองรองให้เป็นแหล่งจ้างงานเบื้องต้นในท้องถิ่น สามารถรับช่วงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมต่อจากเมืองหลัก มาตรการในการพัฒนา

·การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดิน·
·เทศบาลเมือง บัตตานิ·

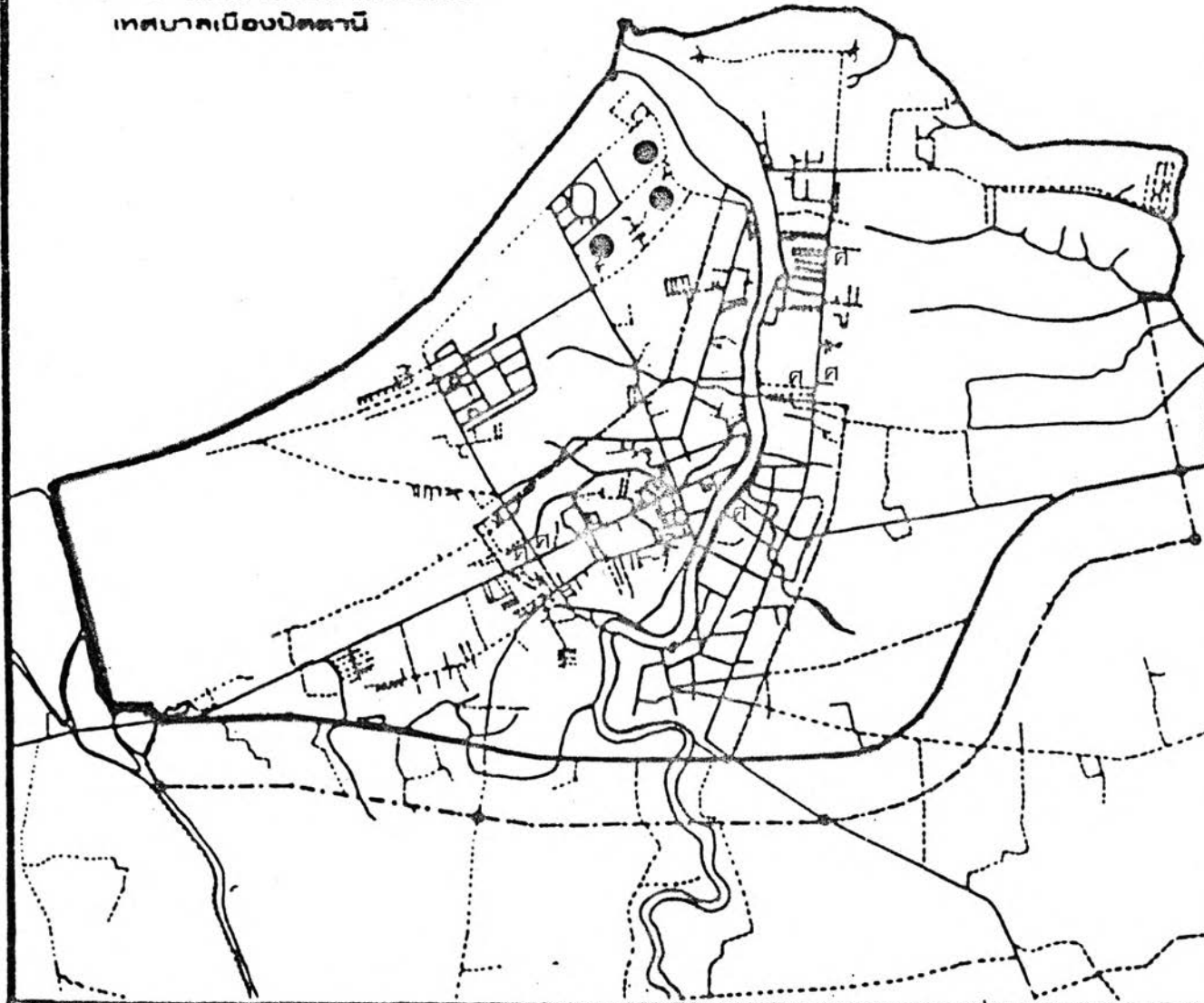
แผนที่ที่: 4.38
แสดง:

โครงการก่อสร้างศูนย์ราชการและบ้าน

- หมายเหตุ:
- เนื้อที่ทั้งหมด 360-2-11⁷/₁₀
 - เนื้อที่ หมายเลข 1, 2, 9
โครงการกำลังก่อสร้าง

ที่มา: กองจัดโครงการ ฯ
สำนักงานเมือง

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดิน
เทศบาลเมืองปัตตานี

วันที่: 4.39
ชื่อ: โครงการพัฒนาภาครัฐบาล
และเอกชน

- สัญลักษณ์:
- ต. โครงการก่อสร้างศูนย์-
การค้าภาคเอกชน
 - โครงการศูนย์ราชการ
และบ้านพัก
 - ┌ เขตเทศบาล
 - โครงการขยายเขต
เทศบาล

- มาตราส่วน:
- ถนนลาดยาง
 - ถนนดิน
 - ถนน
 - ถนน
 - ถนน
 - ถนน

1. พัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อมในเมืองรอง โดยสนับสนุนการจัดตั้งอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และวิสาหกิจในท้องถิ่น อุตสาหกรรมครัวเรือน และอุตสาหกรรมขนาดย่อมต่าง ๆ เพื่อรองรับแรงงานส่วนเกินจากภาคเกษตร

2. พัฒนาการบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และการบริการทางสังคม โดยเน้นการให้บริการการศึกษาและบริการสาธารณสุข เป็นสำคัญ

2. บทบาทของพื้นที่ศึกษา

จากการจัดลำดับความสำคัญชุมชนเมืองภาคใต้ของสำนักผังเมือง เทศบาลเมืองปัตตานี เป็นชุมชนในลำดับที่ 3 กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ชุมชนเมืองปัตตานีเป็นชุมชนศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ, การบริการทางสังคมและการคมนาคมขนส่งขยายการให้บริการอยู่ในระดับจังหวัด และจากการศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถพิจารณาบทบาทของชุมชนเมืองปัตตานี ได้คือ

ก. บทบาททางกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณากิจกรรมทางเศรษฐกิจในรายสาขาต่างก็มีความเชี่ยวชาญในการผลิตสูงกว่าในระดับจังหวัด ยกเว้นเพียงสาขาเดียวคือ เกษตรกรรม ทั้งนี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่

(1) การค้าและบริการ

ค่าความชานิชานาญ (Location Quotient) ของการค้าและบริการแสดงถึงสถานะการพึ่งพิงของจังหวัดต่อพื้นที่ศึกษา โดยสาขาการเงินมีความชานิชานาญสูงสุด (6.53) รองลงมาได้แก่ การสาธารณูปโภค (5.23), พาณิชยกรรม (3.65), บริการ (3.50) และ การก่อสร้าง (3.50) ตามลำดับ โดยสถานธุรกิจในปี 2526 ร้อยละ 93.18 ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแนวโน้มการขยายตัว ปรากฏว่า นอกเขตมีการขยายตัวของสถานธุรกิจสูงกว่าในเขตเทศบาล

(2) อุตสาหกรรม

จ.ปัตตานี มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากเป็นอันดับสามของภาคใต้ ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าวกระจายตัวในบริเวณพื้นที่ศึกษาสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 76.34

ของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัด จากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษา เป็นโรงงานประเภท เครื่องจักร, ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์จากไม้และไม้คอร์ค และผลิตภัณฑ์จากแร่ อโลหะ ร้อยละ 77.5 นอกจากนี้ยังได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐบาลให้บริการด้านโครงสร้าง พื้นฐานและจัดตั้งเขตพื้นที่อุตสาหกรรม

(3) การประมง

จากข้อมูลของสำนักงานประมงจังหวัด และทำเทียบเรือประมง ปริมาณ ปลาที่จับได้และผ่านท่าเทียบเรือประมงปัตตานี คิดเป็นร้อยละ 87.01 ของปริมาณปลาที่จับได้ ทั้งหมดในจังหวัด (กองวิจัย 2526, 14 และ 16) และมีปริมาณสัตว์น้ำและมูลค่าที่นำขึ้นที่ท่าเทียบเรือประมง เป็นอันดับสองของภาครองจาก จ.สงขลา

ข. บทบาทด้านการคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมขนส่งในพื้นที่ศึกษา มีทั้งการขนส่งทางน้ำ และทางบก แต่การคมนาคมขนส่งที่สำคัญได้แก่ ทางรถยนต์ โดยเส้นทางเชื่อมต่อกับ จ.สงขลา และ นราธิวาส สามารถติดต่อกับชายแดนมาเลเซีย ที่ อ.สุไหงโกลอก และ อ.สุไหงปาดี โดยเฉพาะเส้นทางทางหลวงฯ หมายเลข 4086 และ ทางเลี่ยงเมือง ช่วยให้การติดต่อเป็นไปโดยสะดวก และรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การคมนาคมขนส่งมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ อัตราการขยายตัวด้านแรงงานเฉลี่ยเป็นร้อยละ 6.73 ค่ปี (ปี 2522-2526) สถานธุรกิจและบริการด้านการขนส่งมีร้อยละ 12.97 ของสถานธุรกิจรวม และสถานอุตสาหกรรม เกี่ยวกับเครื่องบริภัณฑ์ขนส่ง มีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ย ร้อยละ 57.04 ค่ปี (ปี 2520-2526)

ค. บทบาททางการศึกษาและศาสนา

ในบริเวณพื้นที่เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ - วิทยาเขตปัตตานี ศูนย์การศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมและสังคมศาสตร์ มีนักศึกษา 2,066 คน นอกจากนี้ยังเป็น ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ และการอบรมวิชาชีพแก่ชาวไทยมุสลิม ทำให้มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามาใช้บริการ มีผลให้เกิดการขยายตัวของกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น การค้าการบริการและที่พักอาศัย เป็นต้น

แต่เดิมมา เมืองปัตตานี เป็นศูนย์กลางการปกครองรัฐอิสลามภายใต้การปกครอง
ของไทย ในปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ศึกษานิยมถือศาสนาอิสลาม มีมัสยิด 20 แห่ง
ทั้งมัสยิดกลาง เป็นมัสยิดที่มีความสง่างามทางสถาปัตยกรรม

โดยสรุป บทบาทของพื้นที่ศึกษาสามารถพิจารณา ได้คือ

- บทบาทหลัก
1. เป็นแหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และ
วัดฤทธิในท้องถิ่น อุตสาหกรรมในครัวเรือน
 2. เป็นแหล่งบริการทางการศึกษา และศูนย์วัฒนธรรมอิสลาม
 3. เป็นศูนย์พาณิชย์กรรม
 4. เป็นตลาดกลางผลิตภัณฑ์ประมง

บทบาทรอง เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง

บทบาทดังกล่าวจะมีผลต่อสภาพทางกายภาพ และรูปแบบการใช้ที่ดินในอนาคต

สภาพชุมชนเมืองปัตตานี

สภาพทางกายภาพ ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ศึกษาเป็นที่ราบลุ่ม เกิดจากตะกอน
ของแม่น้ำและทะเล พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ลักษณะชายฝั่งทะเล เป็นดินเลน
มีแหล่งน้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำปัตตานีและแหล่งน้ำบาดาล เนื่องจากพื้นที่ศึกษาดังอยู่บนแอ่งน้ำบาดาล
ที่อุดมสมบูรณ์ เส้นทางคมนาคมขนส่งของพื้นที่ทางทิศตะวันตก มีถนนหนองจิกเชื่อมต่อกับทางหลวง
หมายเลข 42 และ 4086 ไปสงขลา ทางใต้ถนนยะรัง เชื่อมต่อกับทางหลวงหมายเลข 410
ไปยะลา และทางทิศตะวันออก ถนนรามโกมุสเชื่อมต่อกับทางหลวงหมายเลข 42 ไปนราธิวาส
ทางตอนเหนือติดกับทะเลมีความยาวชายฝั่งทะเลประมาณ 10 กม. การติดต่อสัญจรระหว่างฝั่ง
ตะวันออกและฝั่งตะวันตกใช้สะพานเดชาบุชิตเพียงสะพานเดียว บริเวณปากแม่น้ำมีการก่อสร้าง
ท่าเทียบเรือชายฝั่งทะเล การไฟฟ้าและโทรศัพท์จากการให้บริการที่เป็นอยู่ และโครงการ
สามารถให้บริการได้ครอบคลุมพื้นที่ศึกษา ขณะที่บริการด้านประปามีกำลังการผลิตที่เพียงพอ
แก่ความต้องการ แต่ขาดโครงข่ายรองรับการขยายตัวของบริการ สำหรับการให้บริการด้าน
การระบายน้ำและการกำจัดขยะ สามารถให้บริการได้เพียงร้อยละ 39.21 และ 61.23
ของพื้นที่เทศบาล ตามลำดับ

อนึ่ง อิทธิพลของศาสนาอิสลามต่อการใช้พื้นที่ภายในเมือง มองเห็นได้ไม่ชัดเจน คงปรากฏแค่มีมัสยิด ซึ่งสถาปัตยกรรมเฉพาะ ตั้งอยู่กระจัดกระจายไม่มีการก่อตัวเป็นย่าน และแม้ว่าเมืองปัตตานีจะมีการปกครองโดยเจ้าผู้ครองนครมาในอดีตก็ตาม แต่เนื่องด้วยการก่อกบฏแข็งเมืองที่ผ่านมา อำนาจอริศจากอาณาจักรไทยจึงพยายามลดบทบาทและอำนาจทั้งจากเจ้าผู้ครองนคร และจากศาสนา ซึ่งเมืองปัตตานีปัจจุบันเกิดขึ้นจากอำนาจอริศไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนั้นโครงสร้างของเมืองจึงไม่ได้สะท้อนออกถึงอิทธิพลของศาสนาอิสลามในระดับการใช้พื้นที่ขนาดใหญ่ ลักษณะที่ปรากฏอีกประการหนึ่ง คือภายในชุมชนไม่มีสถานเริงรมย์ ทั้งนี้สืบเนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวขัดต่อหลักการของศาสนา สำหรับกิจกรรมอื่น ๆ ชาวไทยมุสลิมสามารถเข้าร่วมได้ ถ้ากิจกรรมนั้นไม่ขัดต่อหลักการของศาสนา เมื่อพิจารณาจากการใช้ที่ดิน ชุมชนเมืองปัตตานี มีความกลมกลืนระหว่างกลุ่มคนในศาสนาต่าง ๆ จึงไม่ปรากฏย่านการค้าสำหรับมุสลิมโดยเฉพาะ แต่จะพบร้านค้าของมุสลิมปะปนไปกับร้านค้าของชาวจีน ยกเว้น ศาสนสถานที่จะไม่ตั้งอยู่ใกล้กัน นอกจากนี้ที่กล่าวมาข้างต้น อิทธิพลของศาสนาและวัฒนธรรมมาเลย์ ยังแสดงออกโดยพฤติกรรมการดำเนินชีวิต ภาษา และการแต่งกายที่ทะเลให้แตกต่างจากชาวไทยศาสนาอื่น ๆ

สภาพทางประชากร บริเวณที่มีขนาดประชากรและความหนาแน่นสูงสุด คือ ต.อาเนาะรู ในเขตเทศบาล สืบเนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของย่านการค้าใจกลางเมือง อย่างไรก็ตาม การขยายตัวประชากรมีการเพิ่มขึ้นในอัตราที่น้อยมาก ขณะที่บริเวณ ต.สะบารัง ต.จะบังติกอ, รุสะมิแล และบานา (ในพื้นที่ศึกษา) เป็นแหล่งรองรับการขยายตัวของประชากรที่สำคัญ โดยบริเวณ ต.สะบารัง และรุสะมิแลทางฝั่งตะวันตก มีกิจกรรมทางด้านสถานที่ราชการ และสถานศึกษา ดึงดูดให้เกิดการขยายตัวของประชากรทางฝั่งตะวันออกมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งการค้าและอุตสาหกรรม ดึงดูดให้เกิดการขยายตัวของประชากร ทั้งนี้การกระจายตัวของประชากรเป็นไปตามแนวเส้นทางคมนาคมทั้งสายหลักและสายรอง ลักษณะทางประชากรจากโครงสร้างประชากร ส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยเด็กและเยาวชน (อายุ 0-14 ปี และอายุ 15-24 ปี) รองลงมาได้แก่ประชากรในช่วงอายุ 25-49 ปี โดยประชากรในช่วงวัยทั้งสองมีการขยายตัวอย่างสูงในตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปี 2522-2526 ด้วยเหตุที่พื้นที่ศึกษาเป็นแหล่งจ้างงานและศูนย์กลางการศึกษาของจังหวัด ทำให้ประชากรในช่วงวัยดังกล่าวมีสัดส่วนและการขยายตัว

สูงกว่า อ.เมือง และจังหวัด นอกจากนี้ประชากรร้อยละ 61.49 ของพื้นที่เป็นมุสลิม ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดแล้ว พื้นที่ศึกษาเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวไทยพุทธมากกว่าพื้นที่ศึกษาโดยรวม ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัยสูงกว่าทำให้ชาวไทยพุทธแม้ว่าจะมีแหล่งงานอยู่ภายนอกพื้นที่ แต่จะมีที่อยู่อาศัยในพื้นที่ศึกษา จะเห็นได้ว่าร้อยละ 34.38 ของการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษาเป็นไปเพื่อการอยู่อาศัย จากการคาดการณ์ ประชากรในปี 2544 คาดว่าจะมีประชากร 74,767 คน คิดเป็นร้อยละ 64.37 ของประชากร อ.เมือง และเป็นร้อยละ 12.09 ของประชากรในจังหวัด

สภาพทางเศรษฐกิจ แม้ว่าการขยายตัวด้านเศรษฐกิจในระดับจังหวัดจะลดลง ในช่วงปี 2521-2526 ก็ตาม เมื่อมาพิจารณาการขยายตัวด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษา กลับมีการขยายตัวรวดเร็วโดยสถานธุรกิจ มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 9.10 ต่อปีในช่วงปี 2522-2526 และสถานอุตสาหกรรม มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 8.29 ต่อปี ในช่วงปี 2520-2526 เนื่องมาจากบทบาทด้านการศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ กิจกรรมทางประมง ก่อให้เกิดการเติบโตด้านเศรษฐกิจของชุมชนเมืองปัตตานี

ด้านแรงงาน มีประชากรร้อยละ 42.89 เป็นประชากรที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ ในปี 2526 แต่แรงงานดังกล่าว เป็นแรงงานด้อยฝีมือ (Unskilled Labour) โดยร้อยละ 68.89 ของแรงงานดังกล่าวมีการศึกษาในระดับประถม ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากมุสลิมไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในระดับสูงของรัฐ แต่อย่างไรก็ตาม รัฐได้พยายามยกระดับการศึกษา โดยในบริเวณพื้นที่ศึกษามีการศึกษาทั้งด้านอาชีวะและมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และศูนย์การอบรมวิชาชีพ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้พัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น และยังเป็นการยกระดับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ด้วย ประชากรมีระดับรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่ำ ทั้งในระดับพื้นที่ศึกษาและในระดับจังหวัด

สำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ บริเวณที่เป็นย่านการค้าใจกลาง ได้แก่บริเวณ
 ถ.พิพิธ, อุคมวิถิ, ยะรัง และญาติ ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ กิจกรรมด้านอุตสาหกรรม
 อุตสาหกรรมเกี่ยวกับเครื่องยนต์อยู่บริเวณ ถ.ยะรัง ส่วนอุตสาหกรรมต่อเนื่องกับการประมง
 เช่น อุตสาหกรรม เครื่องจักร อุตสาหกรรมค่อลิ่ง อุตสาหกรรมอาหาร กระจายตัวอยู่บริเวณ
 ถ.นาเกลือ ริมชายฝั่งแม่น้ำ และ ถ.รวมโกมุต

สภาพทางสังคม ในพื้นที่ศึกษาร้อยละ 72.74 เป็นครัวเรือนไม่ทำการเกษตร
 ประกอบด้วยครัวเรือนพักอาศัยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ครัวเรือนการค้าและอุตสาหกรรม
 สำหรับหลังคาเรือน ค.รุสะมิแล มีการขยายตัวของหลังคาเรือนสูงสุด สืบเนื่องจากมีการ
 ขยายตัวของบ้านเช่าและหอพัก เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่พักอาศัยของนักศึกษาใน
 มหาวิทยาลัย รองลงมาได้แก่ ค.บานา ซึ่งมีการขยายตัวของการเป็นแหล่งงานด้านอุตสาหกรรม
 อย่างสูง ดังจะเห็นได้จากลักษณะการเพิ่มของประชากรในบริเวณ 2 ตำบล มีการเพิ่มโดย
 การอพยพเข้า เป็นสาเหตุที่สำคัญ การตั้งถิ่นฐานของมุสลิมในพื้นที่ศึกษามี 2 ลักษณะคือ ลักษณะ
 การเกาะกลุ่มทั้งในบริเวณชุมชนเมืองและนอกชุมชนเมือง และลักษณะการกระจายสำหรับการบริการ
 ทางสังคมประกอบด้วย

- สถานศึกษา ให้บริการแก่ประชาชนโดยทั่วไป และประชากรมุสลิมที่
 เรียกว่า โรงเรียนราชภัฏรสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นสถานศึกษาเฉพาะสำหรับมุสลิม แต่ทั้งนี้
 การให้บริการทางศึกษาของรัฐได้รับหลักสูตรให้เหมาะสมต่อการนับถือศาสนาอิสลาม นอกจาก
 การศึกษาในระดับประถม, มัธยม และอาชีวศึกษาแล้ว ยังมีการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่มี
 บทบาทอย่างสูงต่อสังคมมุสลิม โดยเป็นทั้งศูนย์ศึกษาอิสลาม ศูนย์ศึกษาวัฒนธรรมภาคใต้และมุสลิม
 และศูนย์อบรมวิชาชีพให้แก่ประชากรมุสลิมอีกด้วย

- สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วย สนาม เด็กเล่น สวนสาธารณะ
 และสนามกีฬาประจำจังหวัด จากพื้นที่ให้บริการที่มีอยู่ประกอบด้วย โครงการสามารถให้บริการ
 ได้เพียงพอในปี 2544

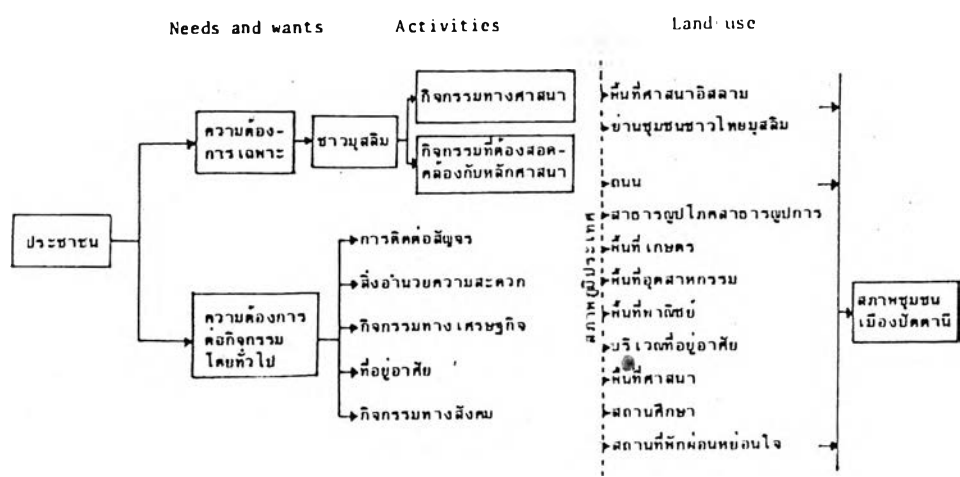
- การบริการสาธารณสุข มีการให้บริการกระจายความชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษา ซึ่งสามารถให้บริการได้อย่างพอเพียงในพื้นที่ศึกษา แต่ทั้งนี้รัฐมีการให้บริการมิได้มี เฉพาะในพื้นที่ศึกษาเท่านั้น แต่ยังให้บริการครอบคลุมทั้งจังหวัดอีกด้วย
- ศาสนา เนื่องจากพื้นที่ศึกษาประกอบด้วยกลุ่มคนต่าง ๆ จึงมีศาสนสถาน ที่สอดคล้องกับความนับถือของกลุ่ม คน ประกอบด้วย วัด มัสยิด ศาลเจ้า โบสถ์ และสุสาน
- ตลาด ตั้งอยู่บริเวณย่านการค้าใจกลางเมือง ถึงแม้ว่ามุสลิมจะมีข้อห้าม ข้างประการสำหรับอาหารที่รับประทาน แต่การใช้ตลาดของชุมชนจะไม่แยกตลาดกัน

จากบริการที่กล่าวมาข้างต้นยังมีบริการในด้านอื่น ๆ เช่น โรงฆ่าสัตว์, ที่ทำการ ไปรษณีย์, สถานีวิทยุ, สถานีดังเพลิง โดยที่ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นมุสลิม ทำให้ไม่มี แหล่งสถานเริงรมย์ เช่น ไนต์คลับ สถานอาบอบนวด ซึ่งบริการดังกล่าวเป็นข้อห้ามของศาสนา อิสลาม และด้วยความสะดวกในการติดต่อกับ ทม.หาดใหญ่ และ ทม.สงขลา สามารถไปใช้ บริการดังกล่าวได้

การใช้ที่ดินของเทศบาลเมืองปัตตานีในปี 2526 ร้อยละ 34.38 เป็นการใช้ที่ดิน เพื่อการอยู่อาศัย รองลงมาได้แก่ สถานศึกษา ถนนและซอย ย่านการค้า และสถานที่ราชการ นอกนั้นร้อยละ 6.12 เป็นการใช้พื้นที่เพื่ออุตสาหกรรม ศาสนสถาน, สาธารณูปโภคสาธารณูปการ โรงเก็บสินค้า และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สำหรับนอกเขตเทศบาลมีพื้นที่ก่อสร้างเพียงร้อยละ 15.72 เป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย ร้อยละ 6.93 และสถานศึกษาร้อยละ 2.5 การใช้ที่ดิน บริเวณ 2 มุ่งแม่น้ำ มีประเภทการใช้ที่ดินคล้ายกันแต่บทบาท เค่นของการใช้ที่ดินแตกต่างกัน กล่าวคือ ขณะที่ทางฝั่งตะวันตก แสดงออกถึงการใช้ที่ดินหลักด้านสถานที่ราชการและสถานศึกษา ฝั่งตะวันออกก็มีบทบาท เค่นของการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรม โดยมีบริเวณที่ อยู่อาศัยกระจายตัวอยู่บริเวณรอบ ๆ กิจกรรมดังกล่าว นอกจากการใช้ที่ดินดังกล่าวของชุมชน เมืองแล้ว ยังมีการใช้ที่ดินของประชากรมุสลิมได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย การใช้ที่ดินสำหรับศาสนสถาน, สถานศึกษา และที่อยู่อาศัย โดยมีกิจกรรมทางด้านศาสนาเท่านั้น ที่ห้ามประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ร่วมกับกลุ่มคนในศาสนาอื่น ๆ สำหรับกิจกรรมอื่น ๆ มุสลิม

สามารถเข้าร่วม ได้ถ้าไม่มีสิ่งใดขัดค่อมทบัญญัติของศาสนา แต่ทั้งนี้ลักษณะทางสังคมของมุสลิม มีแนวโน้มที่จะประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายในกลุ่มของคนมากกว่า เช่น การพักผ่อน การศึกษา การประกอบอาชีพ ด้วยว่าเป็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน และสามารถประกอบกิจกรรมให้บริสุทธิ์ได้ตามแนวทางของพระอัลเลาะห์ เมื่อพิจารณาการขยายตัวตามประเภทการใช้ที่ดิน ยกเว้นการขยายตัวจากโครงการ พบว่าการใช้ที่ดินประเภทโรงเก็บสินค้า ที่อยู่อาศัย อุตสาหกรรม และย่านการค้า มีการขยายตัวสูงขึ้น 4 อันดับแรก ลักษณะการขยายตัวของพื้นที่ก่อสร้างเป็นไปตามเส้นทางคมนาคมทั้งสายหลักและสายรอง โดยมีแนวโน้มทิศทางการขยายตัวของการใช้ที่ดินในอดีต ตามการใช้ที่ดินหลักของชุมชนคือ บริเวณที่อยู่อาศัย มีทิศทางการขยายตัวบริเวณ ถ.ปากน้ำ โรงเหล้าสาย ข., เจริญประดิษฐ์, พระยาเมือง, นาเกลือ และยะรัง สำหรับพาณิชย์กรรม มีทิศทางการขยายตัวบริเวณ ถ.ยะรัง ถ.มะกูด และ ถ.เจริญประดิษฐ์ และอุตสาหกรรมมีทิศทางการขยายตัวบริเวณ ถ.นาเกลือและริมฝั่งแม่น้ำ และ ถ.รวมโกมุท

ทั้งนี้สามารถสรุปกิจกรรมที่ผลต่อการก่อรูปของการใช้ที่ดินชุมชนเมืองปัตตานี กล่าวคือ

บทบาทของพื้นที่ศึกษา เมื่อพิจารณาจากบทบาทตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และบทบาทของชุมชนเมืองปัตตานี ซึ่งเป็นชุมชนในลำดับที่ 3 มีวิธีการให้บริการอยู่ในระดับจังหวัด มีบทบาทคือ

บทบาทหลัก ได้แก่ การเป็นแหล่งแปรรูปอุตสาหกรรม แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรฯ เป็นแหล่งบริการทางการศึกษา และศูนย์วัฒนธรรมอิสลาม เป็นศูนย์พาณิชย์กรรม และเป็นตลาดกลางผลิตภัณฑ์ประมง

บทบาทรองของชุมชนเมืองได้แก่ การเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง

สภาพปัญหาของชุมชนเมืองปัตตานี

โดยที่การศึกษาถึงสภาพชุมชนเมืองปัตตานี นอกจากต้องศึกษาสภาพการณ์ทางกายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และการบริหารการปกครอง เพื่อทราบถึงแนวโน้มการขยายตัวและบทบาทของชุมชนในการที่จะวางแผนรูปแบบการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ยังต้องพิจารณาถึงสภาพปัญหาเพื่อนำมาประกอบการวางแผน เพื่อสามารถแก้ปัญหของชุมชนได้อีกด้วย จากการออกแบบสอบถาม* ถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนเมืองปัตตานีในเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2528 โดยการสุ่มตัวอย่างจากประชากรในชุมชนเมืองปัตตานี สามารถสรุปผลการศึกษาคามภาคผนวก ข

ก. ลักษณะตัวอย่าง

จากตัวอย่าง 314 ตัวอย่าง เป็นเพศชายร้อยละ 56.05 และเพศหญิงร้อยละ 43.95 ส่วนใหญ่เป็นประชากรในช่วงอายุ 21-40 ปี (ร้อยละ 63.38) และมีอาชีพรับราชการร้อยละ 62.74 รองลงมาเป็นกลุ่มที่ประกอบอาชีพส่วนตัว และนักเรียนนักศึกษา

* ตัวอย่างแบบสอบถามอยู่ในภาคผนวก

ร้อยละ 11.14 และ 8.28 ตามลำดับ ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 55.1 เป็นผู้มีการศึกษาในระดับอุดมศึกษา รองลงมาได้แก่ ผู้มีการศึกษาในระดับประโยคอาชีวศึกษา และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีร้อยละ 19.74 และ 9.55 ตามลำดับ นอกจากนี้ร้อยละ 57.01 เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม และร้อยละ 42.36 เป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ

ข. สภาพปัญหาและระดับความรุนแรง

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมถึง ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีต่อระดับความรุนแรงของสภาพปัญหาต่าง ๆ ภายในชุมชน ปรากฏว่า สภาพปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า มีระดับความรุนแรงมาก-มากที่สุด เรียงตามลำดับความรุนแรงได้แก่ ปัญหาสภาวะแวดล้อม* (ร้อยละ 43.47, ร้อยละ 14.89), ปัญหาสาธารณูปโภคสาธารณูปการ (ร้อยละ 40.98, ร้อยละ 15.39), ปัญหาเศรษฐกิจ (ร้อยละ 43.84, ร้อยละ 12.08), ปัญหาด้านกายภาพ (ร้อยละ 41.72, ร้อยละ 13.26), ปัญหาด้านคมนาคมขนส่ง (ร้อยละ 40.38, ร้อยละ 13.82), ปัญหาด้านสังคม (ร้อยละ 39.95, ร้อยละ 12.13), และปัญหาด้านเคหะ (ร้อยละ 40.75, ร้อยละ 11.15) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแต่ละปัญหา พบว่า สภาพปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ารุนแรงมากที่สุดได้แก่ ปัญหาพื้นที่น้ำท่วมในเขตเมือง (ร้อยละ 28.98) รองลงมาได้แก่ ปัญหาการให้บริการด้านน้ำประปาไม่เพียงพอ (ร้อยละ 26.75), ปัญหาการจัดเก็บขยะ (ร้อยละ 26.12), ปัญหาการระบายน้ำ (ร้อยละ 26.11), ปัญหาด้านกลิ่น (ร้อยละ 25.48) และปัญหาการกีดขวางจราจรจากการจอดรถ (ร้อยละ 25.48) ตามลำดับ และสภาพปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ารุนแรงมาก ได้แก่ ปัญหาประชากรว่างงานและปัญหาที่จอดรถ (ร้อยละ 54.46), รองลงมาได้แก่ ปัญหาขาดสถานที่ให้ความรู้ (ร้อยละ 53.82) ปัญหาแรงงานคือคุณภาพ (ร้อยละ 52.87) และปัญหาขาดแรงงานฝีมือ (ร้อยละ 52.23) ตามลำดับ สำหรับสภาพปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีความรุนแรงมาก-มากที่สุดได้แก่ ปัญหาประชากรว่างงาน ** (ร้อยละ 54.46, ร้อยละ 20.06) รองลงมาได้แก่ปัญหาประชากร

* ตัวอย่างแบบสอบถามอยู่ในภาคผนวก ภาคผนวก ข.

** (สัดส่วนของผู้ตอบว่า "รุนแรงมาก", สัดส่วนของผู้ตอบว่า "รุนแรงมากที่สุด")

มีรายได้ต่ำ (ร้อยละ 50.64, ร้อยละ 23.25), ปัญหาการจัดเก็บขยะ (ร้อยละ 47.13, ร้อยละ 26.12), ปัญหาแรงงานด้อยคุณภาพ (ร้อยละ 52.87, ร้อยละ 20.06), ปัญหาการกีดขวางจราจรจากการจอดรถ (ร้อยละ 47.13, ร้อยละ 25.48), ปัญหายาเสพติด (ร้อยละ 48.41, ร้อยละ 22.29), ปัญหาถนนทรุดโทรม (ร้อยละ 50.0, ร้อยละ 20.06) และปัญหาด้านกลิ่นรบกวนจากโรงงาน (ร้อยละ 69.75) ตามลำดับ

ดังนั้น จึงสามารถสรุปปัญหาของเมืองปัตตานีได้เป็นประเด็น คือ

1. ปัญหาการใช้ที่ดิน
2. ปัญหาสภาพแวดล้อม
3. ปัญหาการคมนาคมขนส่งและการจราจร
4. ปัญหาเศรษฐกิจ
5. ปัญหาสังคมประชากรและการเคหะ
6. ปัญหาสาธารณสุขโรคสาธารณสุขการ
7. ปัญหาทางการเมือง

1. ปัญหาการใช้ที่ดิน ประกอบด้วย

1.1 ปัญหาการขยายตัวของเมืองออกนอกชานเมือง จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจและโครงการของรัฐได้ดึงดูดให้เกิดการขยายตัวของเมือง ประกอบกับการขาดการควบคุมทางกฎหมาย และอำนาจทางกฎหมายในการควบคุม โดยเฉพาะอุตสาหกรรม เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามเทศบัญญัติมักตั้ง บริเวณใกล้ เคียง เขตเทศบาลก่อให้เกิดปัญหามลภาวะ

1.2 ปัญหาความสับสนในการใช้ที่ดินของกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องจากขาดการวางผังเมืองทำให้กิจกรรมต่าง ๆ มีความอิสระในการเลือกที่ตั้ง บริเวณพาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม จึงกระจุกกระจายอยู่ทั่วไปในเมือง ทำให้เกิดการรบกวนแก่กิจกรรมอื่น ๆ

1.3 ปัญหาการใช้ที่ดินในบริเวณชุมชนเมือง บางแห่งแออัด ขณะที่บางบริเวณถูกปล่อยให้เป็นที่เปล่าประโยชน์ ลักษณะประการหนึ่งของการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองก็คือ

การตั้งถิ่นฐานอยู่ติดกับ เส้นทางคมนาคม โดยมีรัศมีการ เดินเท้าภายในชุมชนเพียง 300 เมตร
 ดังนั้นพื้นที่ด้านหลังจะถูกปล่อยไว้ นอกจากนี้ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เป็นพรุ บางที่เป็นที่สูง
 บางที่เป็นที่ลุ่มต่ำ การลงทุนพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวต้องใช้ต้นทุนสูงจึงไม่น่ามาใช้ ขณะเดียวกัน
 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของมุสลิมจะอยู่รวมกันอย่าง เครือญาติ ทำให้การใช้ที่ดินในบริเวณชุมชน
 มุสลิมมีความ แออัดมาก

สรุปปัญหาการใช้ที่ดินชุมชนเมืองปัตตานี ได้คือ

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่ก่อสร้าง

- โครงการพัฒนาของภาครัฐบาล
- การขยายตัวของเศรษฐกิจ
- การขยายตัวของประชากร

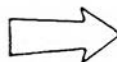

การขยายตัวของชุมชน

ขาดการวางแผนและ ความเคยการใช้ที่ดิน

ปัญหาการใช้ที่ดิน

- ความสับสนในการใช้ที่ดิน
- การขยายตัวความหนาแน่น (Haphazard Growth)
- นโยบายของรัฐคือที่สาธารณะ ไม่นับถือน เกิดที่รกร้าง และ การบุกรุกที่สาธารณะ
- การใช้ที่ดินแออัดบางบริเวณ

ผลกระทบทางตรง

- การไม่ประหยัดในการให้บริการสาธารณสุขโลก และการบริการทางสังคม
- ความ เฝือไหมของชุมชน
- การจัดระบบโครงสร้างการคมนาคม

อ้อม

ผลกระทบทางอ้อม

- ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์
- ขาดความสะอาดภายในการค้า เงินชีวิต

อ้อม

2. ปัญหาสภาวะแวดล้อมของเมือง

2.1 มาตรฐานการก่อสร้างต่ำ เนื่องจากประชากรในพื้นที่ศึกษามีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่ำ จึงทำให้ขาดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพ โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยมีสภาพทรุดโทรม ร้อยละ 61 ของอาคารในเทศบาลมีอายุมากกว่า 10 ปี ขณะเดียวกันก็ขาดอุปสรรคที่มีผล (Effective demand) ที่จะใช้บริการสาธารณะ โดยเฉพาะการบริการด้านสาธารณสุข

2.2 การระบายน้ำและพื้นที่น้ำท่วม ลักษณะภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ลุ่มชายฝั่งแม่น้ำ ประกอบกับพื้นที่ศึกษาตั้งอยู่ในเขตมรสุมที่มีฝนตกชุก ทำให้การระบายน้ำในช่วงฤดูฝน ซึ่งโครงข่ายการให้บริการที่มีอยู่ไม่เพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่เมือง

2.3 ปัญหาสภาพแวดล้อมทรุดโทรม เป็นการแสดงออกของหลาย ๆ ปัญหาที่ประกอบกันเข้า ทำให้สภาพแวดล้อมของเมืองทรุดโทรม กล่าวคือ ปัญหามาตรฐานการก่อสร้างต่ำ การสับสนในการใช้ที่ดินของกิจกรรมต่าง ๆ ประปนกัน ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาการระบายน้ำ ปัญหาถนนชำรุดไม่ได้มาตรฐาน ฯลฯ

2.4 ปัญหาความน่าเสียของแม่ชีล่าคลอง เกิดจากการขยายตัวของเมือง ทำให้ปริมาณน้ำเสียที่ไหลลงสู่แม่น้ำโดยไม่ได้มีการบำบัด โดยเฉพาะอุตสาหกรรมไม่ได้มีการควบคุมการปล่อยน้ำเสีย กิจกรรมการประมงที่ใช้สองฝากฝั่งแม่น้ำเป็นที่จอดเรือประมง ปล่อยน้ำมัน ลงแม่น้ำ

2.5 ปัญหากลิ่นและเสียงรบกวนจากการจราจรและโรงงาน ปัญหาด้านกลิ่น เกิดจากความไม่เหมาะสมของที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการประมง และรถบรรทุกสินค้าประมงที่ผ่านตัวเมืองและ เกิดจากการขาดแคลนบริการกำจัดขยะ ทำให้ประชาชนนำขยะมาทิ้งไว้ในบริเวณที่ว่าง สำหรับปัญหาด้านเสียง เนื่องจากกิจกรรมที่ตั้งสับสนปะปนกันทำให้เกิดการสัญจรมาก

2.6 ปัญหาภูมิทัศน์ชุมชน เนื่องจากขาดการจัดระเบียบการใช้ที่ดิน ก่อให้เกิดการใช้กิจกรรมสับสนทำให้ขาดความเป็นระเบียบ ขาดการจัดทัศนภาพให้แก่ชุมชน โดยเฉพาะบริเวณ 2 ฝั่งแม่น้ำ ซึ่งเป็นบริเวณที่มีความงดงามตามธรรมชาติกลับถูกรบกวนด้วยเรือประมงที่จอดเรียงราย

3. ปัญหาการคมนาคมขนส่งและการจราจร

3.1 โครงข่ายถนนชำรุดทรุดโทรม จากถนน 77 สายในตัวเมือง เป็นถนนคอนกรีตเพียงถนนเดียว นอกนั้นเป็นถนนแอสฟัลต์และลูกรัง นอกจากนี้ปัญหาการระบายน้ำทำให้น้ำท่วมขังบนพื้นผิวถนนเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้ถนนมีสภาพดังกล่าว

3.2 ปัญหาการจราจรแออัด เนื่องจาก

- สภาพการกีดขวางการจราจรของรถโดยสาร และรถรับจ้างที่ไม่มีท่าจอดรับผู้โดยสารที่แน่นอน
- ขาดสถานีขนส่งผู้โดยสาร ต้องใช้พื้นผิวถนน เป็นสถานีจอดรถ
- ถนนสายที่ผ่านย่านการค้าแคบ เกิดกิจกรรมที่ใช้
- ภายในตัว เมืองมีสะพานเดชาบุษิต เทียบสะพานเดียวที่ใช้สัญจรไปมาระหว่าง 2ฝั่งแม่น้ำปัดคานี

3.3 ขาดที่จอดรถ โดยเฉพาะในบริเวณย่านการค้า ทำให้ต้องใช้พื้นผิวถนนเป็นที่จอดรถ

3.4 ขาดสถานีขนส่ง ปัจจุบันชุมชนเมืองยังไม่มีสถานีขนส่งผู้โดยสารต้องใช้บริเวณถนนเป็นที่จอดรถโดยสารระหว่างจังหวัดและภายในชุมชน ในขณะที่ชุมชนเป็นศูนย์กลางการติดต่อทั้งภายในชุมชนเองและระหว่างจังหวัด

3.5 ปัญหาการขาดแคลนการบริการด้านขนส่งมวลชนในชุมชน เนื่องจากการลงทุนทั้งจากภาครัฐบาลและจากเอกชน ขณะเดียวกันตลาดของผู้ใช้บริการแคบ ทำให้ไม่คุ้มค่าการลงทุน ดังนั้นประชาชนต้องใช้บริการที่มีอยู่ในราคาที่แพง

4. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

4.1 ปัญหาแหล่งที่ตั้งธุรกิจสับสน เนื่องจากการขยายตัวของประชากร ต้องการบริการทางการค้าเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน การขาดการวางผังเมืองทำให้ขาดการควบคุมแหล่งที่ตั้ง

4.2 ขาดแคลนร้านขายส่งและบริษัท เนื่องจากอิทธิพลของขบวนการให้บริการของ ทม.หาดใหญ่ และ ทม.สงขลา ทำให้ชุมชนเมืองปัตตานีเสียเปรียบในด้านแหล่งที่ตั้ง ประกอบกับปัญหาความไม่ปลอดภัยทางการเมืองในอดีตที่ผ่านมา

4.3 ขาดการลงทุนจากภาคเอกชน มีสาเหตุเช่นเดียวกับ ข้อ 4.2

4.4 แหล่งที่ตั้งโรงงานไม่เหมาะสม สืบเนื่องจากการขาดพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการตั้งโรงงาน ทำให้เอกชนสามารถตั้งโรงงานได้อย่างอิสระ ซึ่งจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าอุตสาหกรรมหนักที่ตั้งที่สามารถหลีกเลี่ยงกฎหมาย เพื่อที่จะทำให้ต้นทุนของคนต่ำสุด

4.5 ปัญหาประชากรว่างงาน เนื่องจากการขาดการลงทุนในภาครัฐบาล และเอกชนที่จะขยายฐานการจ้างงาน ทำให้มีประชากรว่างงานถึงร้อยละ 21.26 ของประชากรที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ

4.6 ปัญหาแรงงานคือคุณภาพ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิมซึ่งสนใจในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์มากกว่าวิชาชีพ ร้อยละ 68.18 ของประชากรที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจจบการศึกษาในระดับประถม ประกอบกับความยากจนโดยที่ประชากรมีรายได้เฉลี่ยค่าเพียง 641.08 บาทต่อเดือน ทำให้ขาดโอกาสที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถ แม้ว่าจะมีศูนย์อบรมวิชาชีพแต่ก็ขาดงบประมาณในการอบรม

4.7 ระดับรายได้ประชากรเฉลี่ยต่ำ สาเหตุจาก ข้อ 4.3, 4.5 และ 4.6

5. ปัญหาสังคม ประชากร และการเคหะ

5.1 ขาดสถานบริการทางการแพทย์ การให้บริการในชุมชนเมืองมีความพอเพียง แต่เนื่องจากขบวนการให้บริการครอบคลุมประชากรทั้งจังหวัด ทำให้การบริการดังกล่าวยังขาดแคลนอุปกรณ์ทางการแพทย์ ดังนั้นในอนาคตหากไม่มีการเพิ่มของสถานบริการก็จะทำให้ขาดแคลน

5.2 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหายาเสพติด รวมถึงปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์ต่อการบริหารการปกครองของรัฐ ที่ได้ก่อผลกระทบต่อสวัสดิภาพของประชากร และการตัดสินใจลงทุนของภาคเอกชน นอกจากนี้ยังมีอีกปัญหาหนึ่งคือ การขาดแคลนสถานีนีคัปเพลิง ซึ่ง เมื่อชุมชนขยายตัวออกไป ควรมีสถานีนีคัปเพลิงย่อย

5.3 ขาดแคลนสถานศึกษา สามารถพิจารณาได้เป็น การศึกษาในระบบ โรงเรียน และการศึกษานอกระบบ สถานศึกษาในปัจจุบันยังไม่ขาดแคลน แต่จะขาดแคลนทางด้าน สถานที่ให้ความรู้อื่น ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ ศูนย์เยาวชน เป็นต้น ที่จะ เป็นแหล่งเก็บพูนความรู้ และสามารถสร้างคนรุ่นใหม่ให้เกิดความเข้าใจอันดี แม้ว่าจะต่างศาสนา

5.4 ขาดแคลนสถานที่พักผ่อน แม้ว่าจากโครงการที่มีอยู่จะทำให้ในปี 2544 พื้นที่ศึกษาจะมีบริการด้านนี้อย่างพอเพียง แต่ในพื้นที่ชุมชนเมืองยังขาดพื้นที่ที่ประชากรมาประกอบกิจกรรมทางประเพณีร่วมกัน

5.5 การเคลื่อนย้ายประชากร การย้ายถิ่นเข้าของประชากร จากอัตราหั้นละ 41.66 ในปี 2520 เป็นอัตราหั้นละ 52.0 ในปี 2527 เข้ามาหาแหล่งงานทำ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การเพิ่มขึ้นของอาชีพลักลอย การบุกรุกที่สาธารณะ ฯลฯ

5.6 ขาดการลงทุนเพื่อการเคหะ ประชากรมีรายได้ต่ำ ขาดอำนาจซื้อที่จะเป็นแรงจูงใจให้เอกชนเข้ามาลงทุน

5.7 ขาดแคลนที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย จากโครงการของการเคหะที่มีอยู่ก็เป็นโครงการสำหรับข้าราชการ นอกจากนี้ ประชากรมุสลิมมีวิถีความเป็นอยู่อย่างสมถะ เป็นผลให้ประชากรขาดความต้องการที่จะพัฒนาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ขณะเดียวกันปัญหาทางการเมืองในอดีต ทำให้ทางราชการยากที่จะเข้ามาปรับปรุงได้ ด้วยความอ่อนไหว (Sensitive) ของปัญหา

5.8 แหล่งเสื่อมโทรมและบุกรุกที่สาธารณะ ประชากรมีรายได้ต่ำ ขาดกำลัง และโอกาสในการยกระดับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ นอกจากนี้ เนื่องจากนโยบายการพัฒนา การใช้ที่ดินที่ไม่แน่ชัดของทางราชการ ทำให้เกิดพื้นที่ที่ไม่ใช่ประโยชน์จึงมีการบุกรุกที่

5.9 ขาดแคลนบริการต่าง ๆ แก่ผู้มีรายได้น้อย เนื่องด้วยประชากรมี รายได้ต่ำ จึงขาดอำนาจซื้อ ประกอบกับการขาดแคลนงบประมาณที่จะให้สวัสดิการแก่ประชากรได้

6. ปัญหาสาธารณูปโภคสาธารณูปการ

6.1 การให้บริการประปา การให้บริการของการประปามีกำลังการผลิต ที่พอเพียง แต่ขาดโครงข่ายรองรับ และมีปัญหาด้านขนาดท่อประปาที่ไม่ได้มาตรฐาน กำลัง คั้นส่งน้ำไม่พอ ทำให้ประชากรมีการขุดบ่อน้ำบาดาล แต่ก็เกิดปัญหาน้ำแห้งในฤดูแล้ง นอกจากนี้ น้ำบาดาลมีคุณภาพไม่ดี

6.2 การให้บริการโทรศัพท์ ปัจจุบันโครงข่ายยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ศึกษา แต่ถึงกระนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นกับการให้บริการ เช่น ปัญหาการขยายเลขหมายให้พอเพียงคือ ความต้องการ ซึ่งจากโครงการที่มีอยู่คาดว่า สามารถให้บริการได้อย่างพอเพียง

6.3 การกำจัดขยะ ในบริเวณพื้นที่เทศบาลสามารถให้บริการได้เพียงร้อยละ 61.23 นอกจากนี้ที่ทิ้งขยะก็อยู่ในบริเวณตัวเมือง 2.6 ไร่ นอกเมือง 17.29 ไร่ รวมเป็น 19.89 ไร่ แต่จากเกณฑ์มาตรฐานของการให้บริการของเทศบาลควรมีพื้นที่ 30-70 ไร่ นอกจากนี้ที่ทิ้งขยะบริเวณนอกเมืองดังกล่าว เป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการใหม่ ซึ่งถ้าเมืองขยาย ตัวออกไปที่ทิ้งขยะบริเวณดังกล่าวควรมีย้ายออก

6.4 การให้บริการไฟฟ้า โครงข่ายการให้บริการมีครอบคลุมพื้นที่ แต่ปัญหาที่ เกิดขึ้นเป็นปัญหาด้านประสิทธิภาพของการให้บริการ

7. ปัญหาทางการเมือง

7.1 ภาพพจน์ของหน่วยงานรัฐบาลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากหน่วยงานของรัฐส่วนใหญ่จะประกอบด้วยข้าราชการที่เป็นพุทธ ทำให้การดำเนินงานและการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของหน่วยงานเป็นไปในคตินิยมของพุทธ เช่น การยกมือไหว้ แต่การไหว้จะไหว้ก็ได้แต่พระผู้เป็นเจ้าเพียงผู้เดียว (การทำละหมาด) ขณะเดียวกัน ทางรัฐเองก็พยายามจะเปลี่ยนแปลงมุสลิม ยิงทำให้มุสลิมเกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีต่อรัฐบาล

7.2 มาตรฐานความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ ขณะที่ชาวจีนในเมืองมีฐานะทางเศรษฐกิจดี เป็นเจ้าของการค้าและอุตสาหกรรมในเมือง ไทยพุทธก็เป็นข้าราชการ ซึ่งมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่า ก่อให้เกิดการเปรียบเทียบ โดยที่มุสลิมส่วนใหญ่มีอาชีพทางการประมง ซึ่งจากที่กล่าวมาแล้วถึงชุมชนชาวไทยมุสลิม ซึ่งยังขาดแคลนบริการต่าง ๆ ทำให้สภาพบ้านเรือน แออัดทรุดโทรม ประกอบกับลักษณะทางการศึกษาของมุสลิมทำให้ขาดโอกาสยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง